

4A

23

3

14

4A
23
3
141

10 -

4 -

6 -

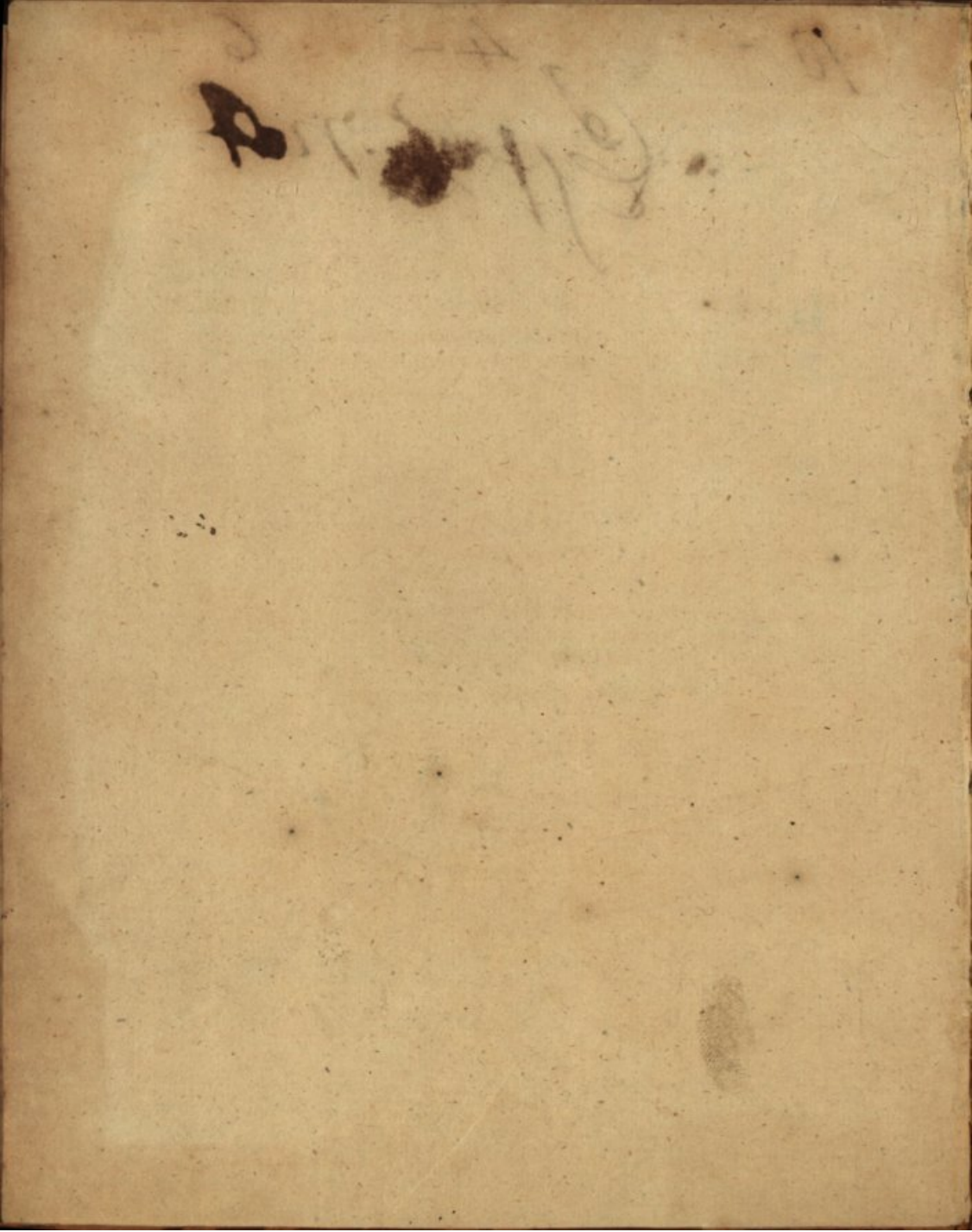
~~St. Anna~~

4A

23

3

14

HORTVS
MEDICVS ET PHI-
LOSOPHICVS: IN QVO

PLVRIMARVM STIRPIVM BRE-
VES DESCRIPTIONES, NOVÆ ICONES

non pauca, indicationes locorum natalium, obseruationes de cul-
tura earum peculiare, atque insuper nonnulla remedia
euporista, nec non philologica quædam
continentur.

AUCTORE IOACHIMO CAMERARIO

Reipub. Norimberg. Medico D.

ITEM

SYLVA HERCYNIA:

SIVE CATALOGVS PLANTARVM SPONTE

nascentium in montibus & locis plerisque Hercyniæ Sylvæ quæ
respicit Saxoniam, conscriptus singulari studio à Ioanne
Thalio Medico Northufano.

Omnia nunc primum in lucem edita.

Frankofurti

M. D.

ad Manum.

LXXXVIII.

Cum Gratia & Privilegio Cas. Maiest.

NOTES

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON

FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME

BY NATHANIEL BENTLEY

IN TWO VOLUMES

VOLUME I

BOSTON: PUBLISHED BY
S. KNEELAND, 1796

REI HERBARIAE STV- DIOSO LECTORI

S. D.

VM de hortorum differentijs, vtilitate ac laude, ac præterea honesta eorum oblectatione, plures antea tam recentium quam veterum satis copiose in suis scriptis disseruerint, ea omnia hic repetere superuacaneum esse putauî. Pauca tamen quædam propter argumenti, quod tractandum iam suscepimus rationem, & ad nostrum institutum pertinentia, breuiter hic præfari visum fuit, reliqua quæ adhuc in hoc genere meditamur, in tempus aliud commodius reseruando. Hortus itaque, de quo agimus, apud veteres bifariam accipiebatur. Primum enim significatione generaliore vniuersam villam intelligebant, vt autor est Festus, & lex duodecim tabularum, vt sciunt Iurisconsulti, idemque Plinius affirmat lib. 19. cap. 4. Horatius quoque eodem sensu accepisse videtur lib. II. Satyr. Ecloga VI.

*Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus,
Hortus vbi, & tecto vicinus iugis aque fons,
Et paulum syluæ super his foret, auctius atq;
Dij melius fecere, bene est, nil amplius oro.*

Magis autem proprie & specialius locū varijs plan-

P R Æ F A T I O

tis confitum & exultum, quem Græci *κίτρον* nominant, hoc vocabulo exprimebāt. Qui rursum duplicem differentiam sortitur. Vel enim voluptatis & luxus tātum causa horti magnis sumptibus instruebantur, quales olim magna ex parte apud Ægyptios fuere, quibus secundum Athenæum lib. V. peculiaris hæc cura fuit, vt ob nimiam aëris temperiē omni anni tempore copiam haberent nouorum florum. Quos nostris temporibus imitari Turcas studiosissime videmus, à quibus ad nos quoque rariorum & incognitarum stirpium non exigua copia afferri solet. Sumptuosissimi etiam fuere isti horti pensiles Babylonij, quos inter miracula mundi recensuerunt, & à Q. Curtio libr. I. ac Diodoro Siculo satis copiose describuntur, quorum etiam monumenta adhuc quædam nostra ætate extare asserunt, qui Babylonem profecti sunt. De hortis quoq; Gelonis circa Syracusas plura memoriæ tradidit Athenæus libr. 12. quos tamen plane interijisse, sicut multos alios constat. In horum numero forsitan quoque erunt reponendi Epicuri horti, quos ille primus intra urbem Atheniensem transtulit ex agris, vt Cicero de Natura Deorum & alij scribūt, atq; ideo à veteribus ocij & hortorum magister fuit appellatus. Proprie vero olim potius hi numero multitudinis dicebantur Horti quoq; apud Romanos, vt Salustiani, qui ob splendorem & amœnitatem à Regibus posterioribus ad inhabitandum fuere

expe-

AD LECTOREM.

expetiti: Luculliani magnificentia celebres: Seneciani, qui Neronem ad domini necem impulisse existimantur, nec non plures alij, quos omnes enumerare nimis lógum foret. In quorum nimios ac profusos sumptus acriter (vt solet in alia quoq; vitia suorum temporum) inuehitur Horatius ode XV. lib. II. cuius initium:

*Iam pauca aratro iugera regia
Moles relinquunt, &c.*

Vel vtilitatis potius, (quod secundum & præcipuum membrum erat) gratia instituebantur. Qui rursus aut ad sustentationem vitæ & quotidianú victum potissimum hominibus expetebantur, Oeconomiam & rem culinariam instruētes, suppeditando olera, legumina, omnis generis fructus, gramina & alia similia. Hos merito nec sine causa summopere commendarūt veteres, & eorum encomia Plinius lib. 19. ferme omnia breuiter recenset. Expedita res est, inquit, & parata semper, neq; egent igne qui hortos habent: crudis enim cibus facile vescuntur & coctu facilibus. Itaq; hortus altera succidia quondam putabatur, cum vbi opes horti deerant, de carnario & macello viuendum esset. Carnis vero desideria antiquis fuere in exprobratione. Vnde vocabatur hortus plebis macellum, innocentiore victu fructum salubrem & frugalem porrigens. Verum cum hæc & alia hortorum cōmoda elegantissimo carmine descripserit vna cum suo frugali hortulano autor

P R Æ F A T I O.

poematis Moreti, quod Virgilio ascribitur, quædam
his inferenda putavi.

*Non illi suspensa focis carnaria iuxta
Durati sale terga suis, trunciq; vacabant.
Hortus erat iunctus casule, quem vimina pauca
Et calamo redimita leui munibat arundo,
Exiguus spacio, varijs sed fertilis herbis,
Non illi deerat, quod pauperis exigit usus:
Interdum locuples è paupere multa petebat,
Nec sumptus erat illud opus, sed regula cura,
Si quando vacuum casula pluuiæq; tenebant
Festæ lux, si forte labor cessabat aratri,
Horti opus illud erat.*

& quæ sequuntur.

Aut ad vsum deniq; Medicum horti excolebantur,
(quamuis hi sæpius cum superioribus tanquam affines
admodum coniungantur). Escas enim præbere potest
simul & medicamenta hortus. Fuitq; olim hæc horten-
sis medicina admodum fida minimeq; suspecta, quæ
nunc etiam nonnullorum laudabili sententia rursum
in lucem profertur, & ad verum vsum reuocatur, ne scili-
cet, vt iterum Plinij verbis vtar, vilitas adimeret. Recte
itaq; quidam ex recentiorib. poetis eleganter cecinit:

*Magnus inest herbis vigor & vis insita cælo,
Graminibusq; sua est vel vilibus addita virtus.
Nilq; adeo abiectum est, nihil est tam vile, sacratum
Quin medicamen habet: bulbo maluæq; potestas
Est sua & vrticis: mentes adhibete fidemq;
Mortales multa scrutati indagine, numen
Non deerit, superiq; volunt sua munera queri.*

Atq;

AD LECTOREM.

Atq; hi quidem ambo postremi horti tam alimenti quam medicamento ratione vtilis admodum ac necessarii, vltra hæc maxima commoda, præterea propter contemplationem naturæ, vt Hippocrates noster ait, iustissimæ admirandam ac proprietates plane diuinas, oblectationem singularem præstantibus ingenijs semper afferre consueuerunt. Quapropter omni tempore hoc iucundissimum pariter & vtilissimum studiũ hortense à maximis principibus & alijs plurimis summopere fuit commendatum ac diligenter admodum excultum, statuentibus non solum ad sustentationem ac conseruationem vitæ humanæ per commodum, sed etiam suarum curarum ac molestiarum asylum esse & conuenientiss. præsidium. Vnde etiam non pauci in summis honoribus & dignitatibus viuentes, tandem illis omnib. spretis & relictis, exiguo aliquo horto contenti, priuatam vitam rebus cunctis alijs prætulerunt.

M. Varro memoriæ prodidit, Nestorem, qui temporib. belli Troiani vixit & tam longæuus fuit, vt nunc etiam Nestoreos annos alicui precari soleamus, ita fuisse huic studio deditum, vt ἀλεξίκοπον, id est, auxiliarem hortum carmine quoque descripserit. Alcinous Rex Phæacũ, qui Homero οδ. η. & Orpheo in Argonauticis διγώτατος τῶν βασιλέων dicitur, diligenter & sedulo hortos excoluit, ad quos negotijs regni expeditis, quotidie se conferre atq; ibidem animum à curis & laboribus non
parum

P R Æ F A T I O

parum recreare consuevit. Quem imitatum quoque fuisse Octavianum Augustum Imperatorem Romanum historici memorant, crebro diuertentem ad hortos Meccenatis elegantissimos. Sic Cyrum Regem Persiæ, & Diocletianum Imper. ac quidem hunc posteriorem abdicato imperio Romano, proprijs manib. scribunt tanta cura & diligētia hortos excoluisse, vt omnibus qui viderent admirationi essent.

Sed veniamus ad nostros quoq;. Imperator Fridericus, qui 53. annis Imperio felicissime præfuit, Rei herbariæ ita fuit intentus, ac tantum in ea profecit, vt sæpius (teste Cuspiniano) cum Medicis suis animi gratia de plantis & earum viribus prolixè disputare non erubuerit. Quem sine omni dubio ipsius abnepos Maximilianus II. Augustissimæ memoriæ Imperator in hoc genere quoq; superasset, magnis sumptibus ex diuersis orbis terrarum regionib. rarissima & selectissima simplicia conquirendo, ac hortum de consilio clarissimi & doctiss. viri Dn. Caroli Clusij de Re Herbaria optime meriti, (quem propterea vnice amabat & fouebat) instruendo, nisi secundum æterni Dei voluntatem ante tempus cum luctu & mœrore summo omnium bonorum has terras reliquisset.

Sunt etiam nūc superstites, tam in Germania quam alibi laudatissimi principes, qui hoc idem factitare nō desinunt, quorum omnium nomina & laudes si enumerare

AD LECTOREM.

merare vellem, integrum librum cōponere quispiam
 posset. Nō licet tamen sine ingrati animi euidenti no-
 ta hoc loco præterire Illustriss. ac præstantiss. princi-
 pem ac D. D. Vuilhelmum Lantgrauium Halsiæ, Do-
 minum meum clemētissimum, cuius Celsit. vt omni-
 um bonarum artium amore singulari tenetur, ita na-
 turali quadam inclinatione ad hoc studium defertur,
 atque ideo stirpium exactam cognitionem sibi com-
 parare non dubitauit. Quam ob causam non solum
 hortum copia rariorum, quas Germania nunquam an-
 tea habuit, ac selectiorum plantarum atque omnis ge-
 neris fructiferarum arborum, quas mihi videre ali-
 bi non contigit, instructissimum, nullis parcens im-
 pensis excolit atque exornat: verum etiam alios huic
 studio operam dantes fauore benignissimo comple-
 ctitur, atque eorum conatus eximia munificentia iuua-
 re ac promouere non desinit. Idque tum alij non pau-
 ci sciunt, tum ego imprimis subiectissimæ gratitudinis
 commemoratione semper prædicare debeo & cupio,
 atque ingenue fateor ad horti huius mei culturam ac
 vniuersi operis Botanici elaborationem ante alios suæ
 Celsitud. non pauca me referre acceptum.

Hæc Principum & magnatum laudabilissima ex-
 empla plurimi etiam priuati homines omnibus tem-
 poribus imitari, & pro sua quisque parte ad illustran-
 dam & locupletandam hanc præclaram scientiam ali-

P R Æ F A T I O

quid afferre in medium, & olim studuerunt, & nunc etiam non pauci eam in rem incumbunt. Theophrastum Eresium Aristotelis discipulum hortum habuisse amplissimum, ex testamento quoque ipsius apparet, ut refert Laërtius, in quo multa & diuersa genera excoluit, quo rectius eruditissimos suos libros de Historia & caulis plantarum, qui nunc etiam, quamuis multis in locis deprauati, in doctorum manibus versantur, meliusq; conscribere posset. Romæ temporibus Plinij, Antonio Castori Medico insignis fuit ea in arte autoritas, qui idem scribit lib. 25. cap. 2. Sibimet ipsi & alijs contigisse plerasque stirpes in eius horto visendo contemplari: in quo bonus iste senex sobrie & frugaliter sese oblectans centesimum ætatis annum superauit, nullum malum corporis expertus ac ne in ætate ea memoria aut vigore concussus. Quam quidem egregiam historiam ideo hoc loco præ alijs proponere volui, ut studiosi eam assidue præ oculis haberent, & hoc studium innocentissimum cum sobrietate coniunctum perpendant quantum ad animi & corporis vires conducere queat. Nostro seculo sane plures forsitan quam vnquam alias huic rei herbariæ excolendæ incumbunt, ac indies magis magisque de ea bene mereri pergunt, quorum omnium cum tantus sit numerus, ut vniuersi hic nominatim, quemadmodum par erat, celebrari nequeant: Satius esse putavi eorum laudes in aliud

commo-

AD LECTOREM.

commodius tempus referuare, ac potius de præfenti opusculo hoc nostro nonnulla quæ necesse esse arbitrati sumus, adijcere. Cum equidem ego à pueritia *φύσει καὶ παρὰ φύσει*, (vt dici solet) ad inuestigationem *τῶν ἀπλῶν φαρμάκων* miro studio afficerer, ac postea ad artem Medicam animum applicans, indies pleniorē adhuc quasi possessionem illius mihi comparare assidue studebam, tandem certum domicilium nactus per multos annos pro mearum rerum facultatibus, suburbanum ipsemet hortum excolere, eumq; quanta fieri potuit diligentia, inquilinis & exoticis plantis rarioribus auctiorem reddere conatus sum, non ex commentarijs & delineationibus aliorum tantum, sed ipsa *αὐτοψία* & oculata fide nascentium, augescentium & rursus decrefcentiū stirpium naturam, proprietatem & efficacitatem plenius addiscere, & vberiorē ipsorum scientiam adipisci anitens. Quam rem etiam ad lucubrations meas Botanologicas, (de quibus nonnihil deinceps dicemus) apprime mihi vtilem & necessariam fore existimaui. Accedit ad hoc, quod in meis laboribus quotidianis & occupationibus interdum propemodum nimijs, vbi nonnihil ocij concessum fuit, hoc pacto non parum leuationis mihi comparauerim. Hoc enim quasi refugium quoddam & secessum liberalem vel potius museum iucundissimum ab ipsa Natura tot herbis, arbutis ac arboribus instructum ac exornatum quis non

P R Æ F A T I O

amplecteretur? quis non fateretur etiam marmoranidissima regiarum, picturasq; splendidissimas, ac alia præclara artificia ab illis longissime superari. Hocq; re ipsa ita esse experietur, qui accurate stirpium varietatem, numerum, formam, flores multiplices, succos deniq; & vires salutes hominum causa productos perpendere voluerit, nec opus est, quamuis in promptu essent, aliorum plurimas autoritates hic ad confirmandam nostram sententiam afferre. Quid vero in hoc genere laborauerim, & quæ impenderit, sciunt alij, nec me pluribus hic commemorare decet. At cum non solum negocia alia grauiora, ac ætas præterea ingrauescens, non parum de priore mea alacritate & φιλοπονία auferât: verum etiam idoneorum hominum, quorum opera hac in parte vtor, indies maior penuria sit, accedente insuper superioris anni hyberno frigore intensissimo, cuius insolita sæuitia plurimarum stirpium exoticarum, quæ huc vsq; nostrum cælum paulo asperius & frigidius vtcunque ferre assueuerant, vnica vice prouentum impostherum vix recuperabilem abstulit: rogatus ab amicis compluribus, Catalogum earum plantarum, quæ in horto meo hucusque enatæ sunt, conscribere cœpi, in quo simul etiam de natalibus earum locis, culturæ ratione peculiari ac remedijs facile parabilibus aliquid addere suis locis placuit, quibus omnibus (præsertim studiosis bonarum artium gratificaturus,

ficaturus, qui primum ad artem medicam & cognitionem Simplicium sese conferre incipiunt) philologica quædam interdum aspergere volui, atque ideo hanc meam opellam *βοτανολογικὴν*, HORTVM MEDICVM & Philosophicum inscribere, vtrumque (quamuis forsitan tenuiter) nimirum *τί ἐστὶ*, quod ad Philosophos spectat, ac *τὸ ἔργον*, in quo Medicus versatur, cum secundum Hipp. omnia *ᾠδὴς π* dicantur, complectens, hæcquæ; vniuersa simplici ac plano stylo ac ordine alphabetico, ad discipulorum captum potius quam aliquem ornatum insignem me accommodans, exponere conatus fui. Ac quo paulo plenior huius argumenti fieret elaboratio, tanquam *ἐκ παραλλήλου* (vt dicitur) adieci commentariolum de plantis sponte nascentibus in Hercynia & vicinis locis doctissimi Medici Ioannis Thalij, p. m. viri optimi & ad illustrandam & augendam materiam medicam plane nati, nisi immatura morte, quæ mihi & alijs multis fuit peracerba, fuisset ante horum & aliorum perpolitio nobis ereptus. Quod vero ad meas hæc lucubratiunculas attinet, non propriæ alicuius laudis vel ostentationis causa has à me publicatas esse lector candidus existimet, (scio enim à pluribus longe selectiora posse in medium proferri) sed potius vt qualicumque meo hoc exemplo alios quoque apud nos in Germania *φιλοβοτανὸς* ad hoc egregium & laudabile ac perutile studium, vti cœperunt, & excolendum & illustrandum

P R A E F A T I O

incitarem, eosq; admonerem, vt meum institutum
 pro sua humanitate adiuuare, & si qua in re possent, in-
 struere quoque non grauarentur, vicissim sibi persua-
 dentes me eorum omnium beneuolam voluntatem
 grata & ingenua prædicatione, quemadmodum & in
 hoc libello facere non intermisi, diligenter suo loco es-
 se profecuturum. Alterum quoque est, quod me ad e-
 ditionem huius horti impulit: voluntas nimirum ex-
 hibēdi hoc quoddam specimen exiguum maioris mei
 operis botanici, id est, Paralipomenon Rei Herbariæ,
 in quo iam aliquot annos desudo, & Deo adiuuante
 id, quantum per alias occupationes licuerit, breui, uti-
 litatis publicæ causa ad finem perducere conor. In quo
 potissimum ab alijs derelicta vel non plene descripta,
 aut satis accurate delineata, vna cum cæteris ad hoc in-
 stitutum pertinentibus latius tractabo, additis impri-
 mis pluribus remedijs vera ratione & longo vsu doctif-
 simorum Medicorum expertis. Nec dubito hūc meum
 laborem non contemnendum, ac, vt confido, peruti-
 lem studiosis artis Medicæ & alijs pluribus gratum ac-
 ceptumq; futurum. Sed quoniam ad acquisitionem
 plantarum exoticarum ac præterea earum genuinas &
 artificiosas sculpturas magni sumptus tam mihi quam
 typographis sint faciendi, omnes propterea & meo &
 ipsorum nomine rogatos magnopere velim, vt qualia-
 cunq; hæc nostra nobis relinquunt, nec temere in suos
 libros

AD LECTOREM.

libros transferant. Sin secus fecerint, sciant omnino se contra expressam specialis PRIVILEGII CÆSAREI nobis concessi sententiam nō sine ipsorum detrimento id esse tentaturos: nec dubito, quin hęc admonitionem amicam in optimã partem sint accepturi. Postremo candidum lectorem rogo, vt hęc qualiacunque, quæ iam damus, boni consulere, ac hoc meum institutum, si dignum videbitur, imposterum quoque adiuuare atque promouere non grauetur, quod si factum fuerit, ad maiora, quæ in manibus habemus, celerius absolucnda, calcar nobis non exiguum addetur,
VALE.

Ioachimus Camerarius,
Reipub. Norimberg,
Medicus.

liberum est sine dolo facere, sicut dicitur
 contra quemlibet in peccatis. PAVLUS
 nobis contra faciemus ut sine dolo faciamus
 ad id est certum: nec dubio, quia hoc est
 non tantum in peccatis, in seipso. Peccata
 in peccatis, et in seipso, et in peccatis
 quia in dolo non est certum, sed hoc in se
 tunc in seipso videtur, in peccatis quod est
 non ad id est certum: non certum, quod est
 tunc in seipso, quia in seipso non est
 in seipso, tunc non est certum.

VALD.

Ioachim Carthusius
 Rector Norwiche
 Francie

HORTVS MEDICVS, I
IN QVO NON SOLVM
STIRPIVM SELECTIORVM DE-
SCRIPTIONES, ET ICONES QVAEDAM NO-
uæ, sed indicationes quoque locorum natalium, ac peculiare
culturae obseruationes, atque insuper non pauca remedia
Euporista, nec non interdum Philologica quæ-
dam continentur.

A.

ABROTANVM mas, *Stabwurz* / vbiq̄ue notum,
Auulsis ramulis, vt multa huius generis, facile
propagatur, semine vero difficulter prouenit.
De quo legimus apud Horatium, olim vsitatum
fuisse illud intra corpus exhibere, vnde ille

Abrotanum egro

Non audet nisi qui didicit dare.

Sed nostro seculo audaci, quilibet non solum hæc minime
periculosa medicamenta, sed etiam quæuis validissima alijs
obtrudere non erubescit. De qua iustiss. querela alias plura.

Vsus eius præcipuus in lumbricis, quod & Aelianus nota-
uit. Aqua destillata Abrotani cum momento pulueris Nu-
cis muscæ optima in stranguria & dysuria. Exterius imposi-
tum extrahit ferrum & alia corpori infixa.

Abrotanum femina, siue Chamæcyparissus, Cypressifraut. Duo eius
hic genera reperiuntur, quorum vnum est vulgare & candi-
dus, alterum foliis magis viridibus & crassioribus, quod et-
iam admodum cultura fruticescit. Italis Santolina. Reperiū-
tur & aliæ eius differentia, nōdum apud nos exculta, de qui-
bus suo loco tractabitur plenius.

Abrotanum magnum, Camphoratum, quibusdam incensaria,
admo-

admodum fruticat & facile se ex surculis ppagat: odoris grauis, attamen non omnibus iucundi. Tragus appellat *Groß Stabwurz*.

Absinthium commune, *Bermut*. Hoc excellentiss. Medicus, Victor Trincauella, præceptor olim meus Patauij, qui 48. annos summa cum laude artem medicam exercuit, habebat pro Pontico. Ingratum saporem deponit, si prius per feruentem aquam trahatur. De hoc pulcherrimam similitudinem sumit D. Gregor. Nazianzenus in oratione apologetica. Citius, inquit, quis parua malitia abundare incipit, quam in virtutis cumulo vel parum proficitur. Quandoquidem & modicum Absinthij cito melli amaritudinem tribuit, mellis vero nec duplum Absinthio suam confert dulcedinem. Hactenus ille. Mirum tamen, radicem huius plantæ ob amaritudinem eximiam non tantum vulgo, sed etiam in sacris literis passim famosæ, dulcem & pene inspidam, cum exigua quadam faldedine succum illum amarum herbæ peculiarem è terra elicatum neutiquam respere. Herba apud veteres fuit funebris quam in cœmiterijs plantabant. Pierius in Hieroglyph. Poculum Absinthij quadrigarum agitatoribus propinatum, refert Latinis ferijs, qui vicerant: maiores enim id sanitatem interpretabantur, quam magni præmij loco dare se profitebantur, teste itidem Plinio, lib. 27. cap. 7.

Contra icterum remedium non contemnendum: R. Florum Absinthij, Rosmarini, prunorum syluestrium an. partes æquales, Croci partem dimidiã. Decoquantur in vino diuretico, & exhibeantur præparato corpore.

Absinthium Romanum vulgo, Fuchsio Ponticum, media potius herba inter Absinthium & Abrotanum. Mire radix serpit & se propagat. Vino imposita ventriculo utilis.

Absinthium latifolium marinum aromatico odore: *Seriphium* peritissimo rerum simplicium Medico D. Bernardo Paludano.

Vide

Vide picturam Dodonæi pag. 26. in magno opere, qui nescio quam ob causam vocat angustifolium.

Absinthium Santonicum, nonnullis dictum. Ad littora maris Galliæ & Angliæ sponte nasci Clusius ait: vnde nonnullis est Seriphium. Flores habet croceos, odore non ingrato præditos. Durat apud nos hyeme in hortis, & se propagat plurimum. Gesnerus vocat Seriphium vel potius Santonicum fœminam Vallesiacum. Et nasci tradit è semine, eademque æstate flores proferre, præter paucas plantas serius enatas. Eadem vel simillimam inueniri in Massiliæ maritimis petrosifis ex relatu Iacobi Reginaldi. *Weisßfraut* / herbam albam dicit Vallesijs.

Absinthium paruum & incanum, Gesnero humile. In hortum à me translatum ex montibus Tyrolensibus, vbi copiose crescens reperi. Sed non diu culturam fert, nisi sæpius transplantetur.

Absinthium Pannonicū flore albo. Vide Clusij obs. lib. 3. cap. 34. Elegans planta, quasi mediam naturam obtinēs inter Absinthium & Matricariam. Nō libenter horto assuescit, sicut nec aliæ plantæ alpinae: quare collocandæ in loco vmbroso attenuæ aëri exposito, cum solem minime ferant.

Abutilon, *Weisß gelbe Pappeln*. Althæa Theophrasti secundum nonnullos. Vtuntur vnc. j. s. seminis ex vino cōtra dolores calculorū. Alij volunt esse vulnerariam. Ad somnum cōciliandum Turcis in vsu esse pōdere vnc. j. CL. V. D. Bernardus Paludanus mihi retulit. Siq; rursus aliquem velint excitare, nares aceto fricare.

Abutilon Indicum, quo nomine à peritissimo rerū simplicium Iosepho de Casa bona, Serenifis. Magni Ducis Hetruriæ Herbario ad me missum fuit. Folia habet crenata in pediculis longis, florem elegantissimum, albicantem, interius luteū, magnitudine syluestris rosæ. Planta hæc à nemine prius fuit, vt

puto, depicta. Potest quoq; ad Althæas referri, cuius iconem in fine libri exhibuimus.

Acacalis, non tamen cōueniens descriptioni veterum, sed hoc titulo ad nos missa, vel Syriaco Kifnisen, siue Sisime. Ex octenni semine enata tenella planta, instar Ceratiæ primum erumpentis, rotundis foliis, quaternis, vtrinque costæ annexis binis, cauliculus subhirsutus: quæ sub autumnii initium rursus exaruit. Semen altera parte rotundum, latiusculum, altera in mucronem collectum.

Acanthium, Onopordon alijs.

Acanthus verus, Welsch Berenflaw/ Branca Vrsina, quo nomine vulgo Spondylium quoque vocant. In horto aliquando perdurat, & semen perficit, sed hyemem acriorem non adeo benefert.

Acarna Theophrasti, alijs Scolymus eiusdem, Eryngium Vegetij.

Acacia prima Aegyptiaca ex semine aliquoties enata, vix tamē semestris fuit.

Acer maius & minus, vtriusq; turiones lacte scatent instar ficus, sed non acri, nullius euidētis gustus.

Acetosa rotundis foliis, apud Lobelium *Oxalis fatiua* Franca. Crescit non solum in agro Parisiensi Aurelias vsque, sed etiam in Germania, in Bauaria inferiore prope Kelhemium ad Danubium. Sapidissima est & aqua inde destillata, retinens acidum saporem in febribus vtiliter datur.

Eiusdem generis *tuberosa* à D. Carolo Clusio mihi fuit missa.

Acetosa Hispanica grandissimis foliis ex horto illustrium Fuggerorum huc translata.

Aconitum Lycoctonum flore luteo, in pluribus montibus Germaniæ reperitur, præsertim in Heluetia, vbi Lupariam nominant. In horto ex semine nimium propagatur, sicuti malorum

rum prouentus semper est vberior. Duplex est: Maior folio latissimo minus nigro, & serotino magis flore discrepat à minore, alioquin similes sunt plantæ.

Aconitum flore ceruleo, Napellus Serotinus, Lycoctonon VI. Clusij. Alterum Napellum qui citius floret & vulgatiore est, *Narrenkappen* apud nos vocant.

Aconitum flore Delphinij Clusij 1. Pannonicum, trium vel plurimum cubitorum attingens, primum mihi communicatum à doctiss. Medico, & rei herbariæ peritiss. D. Friderico Sebicio Archiatro Ducis Lignicensis.

Aconitum hyemale, aliis Ranunculus Monophyllos, siue Anemone Bononicensium, flore luteo, perennis planta, copiose crescens in montibus Euganeis prope Patauium.

Athenæus & Theopompus scribunt Aconitū, de quo adhuc certatur & sub iudice lis est, nasci in cauitibus in Ponto prope Heracleam, quas *ἀκόνια* vocant: ac quamuis sit venenatiss. planta, non tamen nocere illi qui antea vito se ingurgitauerit. Ouidius Etymologiam illam videtur innuere:

Quæ quia nascuntur dura viuacia caute

Agrestes Aconita vocant.

Ac quamuis sit venenum lethale, cuius etiam folia ita parari posse quidā scribunt, vt certo tempore interficiant, non tamen humanis vsibus prorsus est incōmodum, oculis enim instillatum dolores sedat. Dicitur ita esse infestum Scorpioni, vt is eius cōtactu torpescat, admoto vero veratro albo reuiuiscat & multo magis ocimo, in quo & ex quo is nascitur.

Acorum Dioscor. siue Calamus aromaticus officinarū. *Calmus* In finibus Lituaniæ & versus Tanaim ac Mœotim, vbi alba est Russia Mœscis parens, in magna crescit copia. In nostros hortos ante aliquot annos translata etiam sæuissima frigora non curat. Floret mense Iunio instar amenti siue iuli elegantiss. Atque inde Diacorum in officinis iam recte parari

poterit, sicuti illustriſ. princeps Lantgravius Vuilhelmus ſingularis rerum naturalium amator in ſuo iuſtrictif. horto tã abunde creſcentem alit, vt inde quotannis hoc medicamentum confici curet.

Adiantum album, Ruta muraria in parietum rimas indita viret, nec alia ratione ſe tranſplantari patitur. Amat autem ſaxa vana, in coctis lateribus immoritur. De Adianto, vt puto Lugdunenſi ſiue Capillo Veneris ſcribit Braſſauola in libro de purgantibus medicamentis, ad leniendam aluum hanc potionem nunquam ipſum feſelliſſe. R. Adianti, paſſularum an. vnc. j. ſebeſt. nu. 20. Bulliant in iure. interdũ Pruna Iberica & Myrobalanos addit. Sed Adiantum ſemper vltimo loco eſt addendum in decoctione.

Adonidis flos alijs Eranthemum, flore rubro maiore & minore, itemq; pallido creſcit in ſegetibus Thuringiæ & in Sueuia circa Dillingam. Saxones quod florem rubrum profert, vocant ob rutilantem colorem, Diaboli oculum. Quod autem flore pallido eſt fruſtra putabant aliqui eſſe Leucanthemum Dioſcoridis. Semen calculum efficaciter pellit.

Aethiopsis. Cotonariam nominant in agro Montispeſſuli ob candida & tomentofa folia. Altero anno apud nos ſemen profert. De ea Plinius multa magica ſcribit. Hyemis ſæuitia radix emoritur, & putreſcit vere incunte, nullo ſuperfici incommo, quæ tamen ſole altius aſcendente radijs fortioribus contacta marceſcit tandem vel etiam aeris vitio quantumuis vmbra illi inducãa muniatur.

Ageratum, Klein Welſch frauenmünz. Italis Herba Iulia à mense, vt quidam volunt, in quo florere incipit, Eupatorium Meſues apud pleroſq; flore luteo: quãuis & interdũ albo inueniri aſſerant. Bononiense tamen Antidotarium, vt vocant, Agrimoniam vſitatam volunt competere ſyrupo de Eupatorio Meſues: quod Gratiolam quoq; non repudiat. In Polonia creſcere

crefcere intellexi à quodā magnate eius gentis viro doctiff. et simplicium peritiff. nonnulli in vineis quoq; ad Rhenum reperiri aiunt.

Eius decoctum in vino in doloribus dentiū à fluxionibus frigidis & putridis exortis fingulare est remedium.

Agnus, quære Vitex.

Agrifolium. frequens in saltibus prope Saltzburgū & vicinis locis. In Belgio inde sepes parant. Si in teneras arbusculas inferantur rosæ, producunt subuirides flores, vt peritiffimi hortulani quidam experti sunt.

Agrimonia odorata Florentia transmissa, planta vt rara, sic apud nos ægre perdurans. Ante hyemem sata veris initio prodit, sed difficulter asseruatur. *Wolricchend Oderneng.*

Petrus Bembus Cardinalis, vir eloquentiff. asseruit ad arenulas in renibus expellendas nihil melius se reperisse, quam assiduum vsum aquæ stillatitiæ ex Agrimonia siue Eupatorio Græcorum.

Aizoon siue semperuiuum maius.

Aizoon minus, odorato & purpureo flore ferme Asteris Attici, elegans planta. Colore nimirum floris quam in vulgato viuidiore purpuræ, alioquin non absimili nisi minor esset. In Tyrolensibus montibus frequens.

Aizoon minus, albo flore, staminibus purpureis & aliud flore luteo inflexo instar scorpionum caudæ, folijs in acumē coactis quæ in priore sunt oblonga & obtusa, vuarum acinos imitantia. Vtraq; depinguntur à Fuchsio, sed quod florem luteum gerit, accuratius à Lobelio.

Aizoon palustre, à Clusio depictum, *klein Hauswurz die vierdel* apud Tragum. Nascitur humentibus pratis circa hanc urbem.

Aizoon peregrinum, sic appellandum ob folia crassa & pingua, flores & semina vulgari Aizoo nonnihil similia, quamuis

uis planta sit annua. Eam mense Aprili accepi folijs præditam portulacæ, sed in summo crenatis & qua parte folijs radios exceperint micæ quasi argenteas ostendētib. ita collocatis vt oculi formam nõ secus atq; vulgare Aizoon repræsentarent. Maio mense in foliatum cauliculum palmi altitudine, incuruum, supinum nonnihil, & in paucos ramulos diuicatum excreuit, subrubentem: flosculos lunio proferētem stellatos, nitidos, candicantes, exiguos, & Quintili capsulas quinas itidem stellatim coniunctas, minutissimo semine refertas: atq; tandem cõtabuuit herbula. Rursus vero prodijt ex semine Septembri mense, cum, quod sponte exciderat, frequentes pluuiæ macerassent & fouissent soles aliquot calidiores, & Octobri medio eandem formam & pene magnitudinem consecuta est, qua primum acceperam, sed vnica pruina acrioris sæuitia deleta fuit. Semen itaq; quod collegeram anno sequente veris initio terræ commisi & intra paucos dies copiose prodijt illa plantula, sed Quintili demum flores ostendit. Sapor idem est qui Aizoi. Cepææ non inepte ascribi posse videtur. Quidam Lunariam vocant. A nemine tamen hætenus descriptam inuenio, ideoq; delineatam cum alijs reieci in calcem huius libri.

Aizoon arborescens, quod vidi aliquando in horto Regio Noui Castri Neapolitani in fictili florere, cuius pictura passim habetur. Sed nobis non diu viruit, cum vix Italicum aërem ferat.

Alaterni arbuscula Florentia missa, cuius meminit Anguillara, Apulis Linterna, Illyricis Comoricha.

Alcea vulgaris, cuius vsus adhuc non contemnendus in dysenteria, quod etiam Diosc. annotauit.

Alcea Pannonica, cuius semen communicauit Carolus Clusius, minutius vulgari. Planta ipsa folijs primum exit nullam diuisuram habentibus, rotundis, crenatis tantū, postea in cau-

lem

sem affurgens magis laciniata profert & tota tenerior est quã vulgo apud nos inuenitur. Non habetur in historia Pannonicarum stirpium à Clusio edita, ideoque eius picturam ad calcem adiungere volui.

Alcea tenuifolia, folio crispo, floribus maluæ, frequens in Hircynia sylua & apud Rhenum, non multum diuersa à Pannonica.

Alcea cannabina, secundū nonnullos Cannabis syluestris Dioscoridi quinque vel sex cubitos alta.

Alcea arborescens, cuius D. Rauwolfius meminit in suo itinere, nomine Maluæ arborecentis.

Alchimilla vulgaris, cuius decoctum aliqui laudant in dolore dentium.

Argentea heptaphyllos, montana, siue Argentaria petraea Gesneri, in montibus Helueticis & Tyrolensibus frequens.

Alisma Matthioli, alijs Chrysanthemum latifolium. Frequens in syluis apud nos passim, sed plerunq; in hortos trãslata exarscit nec facile culturã admittit vel saltem rarissimè floret.

Laugen Kraut! Joannes Kraut. Utuntur Narisci rustici in decocto, si quid venenati putant pecora sumsisse.

Alliaria, spontanea.

Allium Creticum, siue Serpentinum, Scorodoprasum in Pannonia Clusij, pag. 210.

De vulgari scribit doctiss. vir Costæus in Commentar. ad Mesuen, se vidisse mulierculæ cuiusdam suasu contra quartanam secundo annularis vtriusque digiti internodio allij crudi integram spicam vinculo noctu alligatam acerrimo dolore excitasse vesicam, qua nõ solum cuticula summa, sed crassior quoq; cutis obsisteret à subiectis partibus. Coctum sub cineribus & impositum dentibus ad sistendum dolorẽ Ambrosius Paræus in sua Chirurgia vsurpat.

Tenuifolium, vel potius *Ampeloprasum*. Figura enim propius ad

Porrum accedit, nec tam acre etiam & graue olens est quam Allium.

Saxatile, Bulbus Vomitorius, Moly foliis Narcisci.

Vrsinum, Arctoscorodon, syluestre, flore albo.

Alpinum. Victoralis mas & foemina. Mari folia multo sunt latiora, foeminae vero angustiora.

Alnus nigra, Frangula. Faulbaum. Vbique in syluis crescit. Siler Plinij secundum nonnullos. Dum pusilla est in pingui solo collocata, folia fert oblonga & magna, similia Guaiacanae dictae, tam figura quam magnitudine. Cortice eius interiore luteo in multis locis Saxoniae hoc tempore vtuntur loco Rhabbari, quod iam propter immensum pretium non cuius praescribi potest.

Aloë communis, affertur copiose ex Hispania. Appensa laquearibus non modo in multos annos durat, sed in quibusdam locis calidioribus quoque florem profert. Vidi anno 1561. Pisis apud quendam nobilem in fictili florentem, flore luteo, mense Martio. Apud nos nisi ante frigora brumalia eximatur è terra & in loco tepidiori suspendatur, ac primo vere rursus fictili imponatur, facile putrescit. Quiqueranus de laudibus Prouinciae scribit libr. II. capit. 59. In Stoëchadibus Insulis luxuriose crescere ac vulgo vocari Semperuium marinum, ac tritum imponere incolas quibusuis vlceribus & vulneribus. Brassauolas in libr. de purg. tradit nonnullos ex minima pillula, quae non erat quarta pars semisrupuli, decies excreuisse. Plautus ait prouerbialiter: Vitam hominis plus Aloës quam mellis habere, id est, plus molestiae quam voluptatis illi inesse.

Aloë spinosa siue America, à Clusio descripta & depicta in obs. Hispanicis lib: 2. cap. 67. sine tamen floribus, quorum picturam in fine libri exhibemus. Creuit haec planta (vt mihi per literas retulit diligentis, rerum simplicium indagator Iosephus

phus de Casa bona, Magni Ducis Hetruriæ (vt vocant) Simplicista, qui vt plura alia, iconem florum quoque liberaliter mecum communicauit) Anno Christi 1586. in horto instructis. eiusdem Ducis, miræ altitudinis caulem proferens, instar abietis, pene contortum, in cacumine ramosum; in extrema ramorum parte congeries fuit referta floribus è luteo-virentibus, instar Hemerocallidis Valētinæ, suauiter odoratis vt quidam retulit. Ipsa planta excessit altitudinem 12. cubitorum.

Hæc cum sit priore durior, facile in fistili asseruatur in loco tepidiori per hyemem. Copiosam tamē irrigationem recusat. Propagines multas spargit, quæ nisi tempestiue auferantur, priusquam adolecant, matri omne alimētum detrahunt, illamq; perimunt.

Succus ex ea colligitur, facultate cum priore non dissimili.

Hanc plantam primus habuit, ni fallor, in Italia Iacobus Antonius Corrusus nobilis Patauinus, de re Herbaria opt. meritis, apud quem vidi inter alia selectissima, Anno 1561.

Alopecurus, à Dodonæo & Pena pingitur ac describitur, Planta frumentacea.

Alfina maior, media, minima, quarum duæ posteriores à Fuchio & alijs, prior à Dodonæo exhibentur. Sponte nascuntur in hortorum arcis. Sed prior admodum raro nisi transferatur è dumetis, in quibus nasci gaudet.

Alfina hirsuta, mediæ similis, sed nigrior, hirsutior ac durior, spontanea.

Alfina tenuifolia mediæ seu vulgaris similis, sed strigosior, non tamen hirsuta aut pinguis vel tam late serpens. Nascitur ad Sepes: arenoso solo delectatur & solum excultum, non, vt reliquæ desiderat.

Alfina flore purpurascente, Fuchij III. itē cæruleo, Fuch. II. Inter-

dum sponte prouenit in areolis lacteo aut dilute purpurascēte flore.

Alfina parua recta folio rutæ modo diuiso Lobelij, spontanea etiam in segetibus præcipue circa Lipsiam.

Alfina repens Clusij, sponte passim nascitur in dumetis circa urbem.

Alfina Viscaria, folio subcæruleo, pingui, flosculis nunquam se aperientibus, nisi meridie intensissimo æstu post pluias, alioquin *Alfinis* reliquis similis, nisi quod cauliculi summitas, & foliorum pili tenuissimi scateant viscido succo, cui muscæ adhærent.

Althea vulgaris, herba ad internos & externos affectus plurimum utilis, imprimis ad Calculi dolores.

Althea arborescens, vel potius fruticosa, perennis planta, alia ab Hispanica Clusij, & fortasse eadem cum Prouinciali Penæ, sed non satis exquisitè picta.

Althea flore grandi *Alcææ*, foliis durioribus quam in usitata habentur, frequens in locis quibusdam Thuringiæ ad fluuios. Primus mihi communicauit doctissimus Medicus & Mathematicus, rerumq; naturalium peritissimus D. Erasmus Reinoldus, studiorum meorum in Italia quondam socius acceptissimus. Altera fortassis aut tertia ex Pannonicis Caroli Clusij.

Alypum Matthioli.

Alyssum Dodonæi, alijs *Lunaria* lutea siue Græca.

Alyssum Matthioli, in aruis passim apud nos crescit flosculis luteis ac interdum albis. Vulgus commendat usum eius contra calculum, atque ideo *Steinfraut* nominat.

Alyssum aliud descriptioni Galeni conueniens exhibuit nobis C. Clusius in suis Hispanicis obseruationibus.

Amaracus tenuifolia urbana. Maiorana quæ gentilis vocatur & pro

pro Maro habetur nonnullos, apud nos proueniens degenerat in nostram Maioranam.

Amaracus syluestris annua. Maiorana vulgaris.

Amaracus syluestris perennis, manet in horto, nisi acerrima hyems, qualis fuit superioris anni, ei noceat. Non potest vlla cultura in arbusculæ formam redigi, vt Urbana, sed Origani modo stolones multos ex radice protrudit. Primum habui à perito & rerum simplicium diligenti cultore Dn. Phil. Sprengero Pharmacopæo Haidelbergenfi.

Paulo aliam folijs maioribus & mollioribus aliquando ostendit mihi in agris prope Bononiam excellentissimus D. Vlysses Aldrouandus omnium rerum naturalium peritissimus, à quo indies expectamus in hoc genere accuratissimos commentarios.

Amarantus magnus, commendatur in sistendo sanguine.

Amarantus parvus. In quo genere elegans reperitur Cristatus.

Item alius saturatius purpurascens & in caput breuius, densius ac grandius conglomeratur: alius intensius rubet & longioribus florum spicis, altioribusq; cauliculis assurgit, in quibus Cristatus plerumq; degenerat.

Amarantus pictus, vide Blitum varium.

Ambrosia picta à Lobelio, *Conyza* Hippocratis de morbis mulierum, vt quidam cruditi in Italia putant, alijs *Artemisia* monoclonos. Floret Augusto: caule est pilis vel aculeis albis hirsuto, folijs *Artemisiæ* vel *Absinthij*, fructu spinoso, in quo semine singulare, crustaceo operimento nigricante nucleum album continens. Nisi mature seratur, præsertim si repentina frigora superuenerint, vix perficitur. Ad mare Arimini copiose nascitur.

Ambrosia 2. Matthioli.

Anni Matthioli & Creticum, item Vulgare à Trago & plerisq; depictum, quod interdum longe alia folia proferre conspici-

tur, pluribus nimirum incisuris prædita & non nihil crispa, vt penitus diuersa planta videri queat.

Amygdalus. Huius Gummi ad calculos renum minuendos efficac, quod etiam vsurpatur ad pannos sericos oblinendos vt sint firmiores, & non facile rugas contrahant.

Amygdalopersicum, cuius exterior pulpa Persicum pomum sapit, nucleus interior amygdalum.

Ampeloprasum proliferum, videatur apud Lobelium.

Anagallis flore phæniceo & cæruleo. Horti areolis innascuntur ambæ plantulæ. Luteo flore ex proximo monte S. Mauricij duobus miliaribus ab vrbe distante vmbrosis locis crescens in hortum translata. Frequens quoque in Austria & saltibus Thuringiacis.

Anagallidi flore phæniceo in morbis epatis multum tribuit Manardus. Venatores canem morsum ab alio rabido cane statim circa vulnus lauât in aqua fluuiali bene cum arena & dant illi in ouis frixis Anagallidem Phæniceam cum Abrotano.

Anagyris prima, frequens in agro Romano & Neapolitano, foetida admodû arbor, si folia parum manibus atterantur. Plauto, vt putatur, Nautea. Vnde Prouerbiu vetus, ἀγάριον νίβει.

Anagyrin cômoues, cuius meminit Aristoph. in *Lysistrato*.

Anagyris altera apud Matthiol. Laburnus aliorum. Egeno Italice, vnde pro Ebena ob ligni durtiem & nigredinē vtuntur Venetijs, præsertim pectinarij. Sed longe abesse à vero Ebena ex Pausania quoque in Atticis discimus, qui ait ex Cyprio homine perquam perito in herbarum generibus ad medendi vsu notandis, se audiuisse Ebum nulla folia nullumq; omnino fructû ferre, nec stirpem esse soli expositam: radices tantum occultari, quas eruant Aethiopes. Ita inquit, sæpe qui in Musarum angulis & sapientiæ vmbra delituere, progesti in medium multas & splendidas vtilitates pariunt.

Anchusa

Anchusa 2. itemq; 3. Matthioli.

Androsaces alterū Matthioli. Eius descriptio luculentissima est apud Clusium in Pannonicis.

Androsamon Fuchsi, sua sponte interdum oritur in hortis, quāuis nemora potius amet, vt Aseyron, quod nunquam exit cultis locis, & vix illatum nascatur, adeo omnem cultum respuere videtur.

Androsamon maius apud Dodonæum, Siciliāna siue Cæciliana vulgo, Climenum non Dioscor. Sed Plinianum, quod tamen olim in re herbaria præceptor meo, Aloysio Anguillara putabatur veterib. fuisse incognitum. Angli vocant Italico nomine Tutisan, quasi omnia sanans: estq; illis vulgare quo vlcera sanant. Crescit copiose in Ilua insula.

Androsamon minus huius generis siue angustifolium *Capoduvor*, à nemine, vt existimo, depictū. Bellonius meminit nomine Tragij Cretici, si recte conijcio.

Prøuenit in eadem insula: & apud nos, vt superius, frigus hybernū difficulter fert. Copiose tamen è semine se propagat.

Anemone latifolia flore pleno, rubro elegantiss. quam habui ex illustriss. principis Vuilhelmi Landgrauij Hassiæ, Domini mei Clementiss. instructissimo horto, cuius celsitudo imprimis huius floris pulcritudine singulari delectabatur. Apud nos horto non adeo facile assuescit.

Anemone latifolia flore simplici Violaceo, magno. Communicarunt hanc & sequentes D. Ioan. Aicholzium Medicus præcipuus Viennensis & Domin. Carolus Clusius amici mei obseruandi.

Anemone tenuifolia flore purpureo, frequens in Italia circa Romā & Neapolim atque in Hetruria. Hæc tantum potest regio, inquit Costæus in suo doctiss. lib. de natura plantarū, trāsata

ex Hetruria in hortum, flores quarto anno pro purpureis albos protulit. Idem mihi accidit in ea quæ cæruleos profert. Hæc planta acris est, cuius succus naribus infusus plurimum cerebrum expurgat.

Anemone tenuifolia flore violaceo item flore albo.

Anemone tenuifolia flore rubente duplici, Galipoli lalè & Binifade inscripta ab ijs qui Constantinopoli ad me miserunt.

Anemone sylvestris flore candido. Copiose ad loca montana quatuor milliaribus ab hac vrbe crescit. Flos omnium horum facile in pappos abit & à vento disijcitur, vnde nomē accepit. In Hieroglyph. Ori legitur, *ἄνεμος ἀνεμάει*. Flores Anemones significant morbum hominis.

Anethum semel satum postea restibili fecunditate seminis exculli renascitur. Apud veteres in magno vsu erat, & nunc etiā est apud quosdam populos, in primis Polonos, qui multa fercula hac herba condiunt. Columella: Et bene odorati flores sparguntur anethi.

Angelica odorata. Sponte crescit optime in Noruegia, Pomerania & alibi. Apud nos commendatur quæ Friburgo ex Brisgoa affertur. Semen terræ mandandum mense Iulio vel Augusto. Alij semen per noctem aqua maceratum circa festū D. Martini solo pingui recondunt, mense Maio sequentis anni plena Luna ordine plantas transponunt, vt inrer se distent pedem aut sesquipedem. Exacto triennio (nam quarto anno vt plurimum perit) radices exemptas & lotas exiccant in loco conuenienti, alioquin facile fitū contrahunt. Gesnerus affirmat se vidisse huius radices ad 3. libras pendentes. Pro Costo multivtuntur in Theriaca. Præstans medicamentum in Peste & alijs morbis, in primis cum Zedoaria in vino calido exhibita contra suffocationem matricis. Succus eius condensatus sicuti quoq; Ostrucij opt. est contra putredinem dentium.

Angelica sylvestris montana. In locis tamē humidioribus nascens,
folijs

foliis multo est tenuioribus, satis tamen odoratis. Frequens ubiq; apud nos in locis palustribus circa urbem & alibi.

Angelica sylvestris communis, pestis hortorum, cum serpendo omnia occupet & alias plantas suffocet. *Strengel* siue *Giersick*.

Archangelica, depingitur à Lobelio, & Clusius in Pannonicis eius meminit.

Anguria.

Anisum. Huius oleum & aquam singulari ratione paratam describit Borgarutius in sua Pharmacopœia Italica.

Anonis, siue Ononis sine spinis, in Silesiacis pratis frequens, ut annotauit Clusius in obseru. Pannonicis, quæ simul in hortum translata, non facile se expelli finit. Reperitur & spinosa floribus candidis. copiose in Hassia & ad Rhenū. Huius decoctum bibitum ramicem curat carnosum. Vulgo *Acutella*, *Stallkraut* quia utuntur ad prouocandâ urinam in equis. In calculo eius destillatum optimum est. Anguillara dubitabat an non Crateuæ Aegypti esset nostra Anonis siue *Refta bouis* vulgo dicta.

Anonis flore luteo à Cl. V. D. Aicholzio transmissa. *Natrix* Plinij apud nonnullos.

Anonymus peruinca folio, similis cui in Pannonicis Clusius *Coluthæ* florem tribuit, folliculis *Thlaspios* vel potius *Polygalæ Tragi*, ex proxima sylua in hortum translata. Vide *Cordum* in obseruationum sylua, qui in syluis montanis circa *Egeram* in *Bauaria* & *Vindelicia* inuenit. *Gesnerus* *Chamæpiti* vocat.

Anthyllis leguminosa Lobelij. De *Salsa* altera *Anthyllide*, quæ est *Kali Arabum*, *Tetrastichum elegans* *Ioannis Maioris* commendatur à pluribus.

*E cineris massa, salsaq; Anthyllidis herba
Formari flammis lucida vitra solent.*

Sic cinis ater eram, cineres nunc soluior in atros,

Sed nitidum summo corpus habeo die.

Antirrhinum maius flore roseo, quale crescit in agro Monspe-
liensi & Nemaufensi, & memini me reperisse aliquando circa
Salernum. Item flore incarnato, luteo, candido.

Antirrhinum pulcerrimum flore luteo, grandi, sua sponte nasci-
tur inter Saonam & Genuam.

Antirrhinum medium, Orontium aliorum, quod passim in Vi-
neis & aruis reperitur. Et minimum in segetibus frequens.

Antora, quam alij Antitoram ἀντιτοράων appellant. In Sabaudia,
vnde mihi missa, vna cum Tora copiose nascitur. Ex Panno-
nia quoq; à D. Friderico Sebitio Archiatro principis Brügen-
sis mihi communicata. Legendus de hac Gesnerus in episto-
lis. Radices huius sanant dolores colicos & vterinos euiden-
ter & imprimis contra venena sunt efficacissimæ.

Aphaca Dodonæi, Pityne, Theoph. Anguillaræ.

Aphyllanthes Anguillaræ in montib. Italiae & Illyriæ sponte na-
scens. Bononiensib. Botonaria, vel Globularia.

Apios Fuchsi, Astragalus alij, frequens apud nos, præsertim cir-
ca Bapenbergam in agris. Ex huius floribus aquam destillant
quidam, quæ ita rosaceam ementitur, vt pro illa à quibusdam
vendi soleat.

Apium verum. Apud Romanos & in Certaminibus Nemeis
herba coronaria. Eadem sepulchra coronabantur, vnde pro-
uerbium, Apio nihil opus est.

Anguillara in suis opinionibus Italicis de Simplicibus
probare studet, Apium nostrum vulgare esse Paludapium si-
ue Eleofelinon Theoph. Verum autem Apium ab hoc pa-
rum differre ait, nisi quod aromaticum magis sit, ac scribit in
vniuersa Græcia potissimum in Chio & Creta aliud Apium,
quod ibidem magni faciunt, extare, inde nonnunquam etiam
Venetias apportatur.

Apocynum

Apocynum verum, foetidifs. herba, quam canes interficere experientia cōfirmavit. Crescit in Creta vbi hodie vocant Pſachi, & circa Tripolim, quod postremum in suo luculentissimo Hodæporico Orientali annotavit vir doctifs. & in rebus naturalibus inuestigandis studij indefessi D. Leonardus Ravvolſius Medicus Augustanus, singularis meus amicus.

Apocynum repens, vel potius *ἀραδενδρὰς*. Arborea enim scandit, & admodum alte crescit. Gignitur in Græcia, vbi vocāt *αλακιδία*: lacteum succū emittit & folia ac siliquas profert instar oleandri. Reperitur huius generis altera species succo croceo, cuius meminit Aloysius Anguillara in suis opinionibus, folio propemodum hederæ. Frigoris sunt impatientes, vnde diligenter in hyeme asseruandæ. Ex taleis tamen in terram repositis mihi repullularunt.

Aquilegia, *Άλεξυ* | *Tyriact'straut*. Pothos veterū ex Costæi sententia, Leontostomum Gesneri, Leo herba Dodonæi. Clarifs. viri D. Iacobi Dalechampij Medici Lugdunensis excellentissimi *διὰ τὸ ἀγθόν*, id est, Iouis flos, vt testatur in suis eruditissimis cōment. in Athenæū. In Hispania q̄ calculo renum sunt obnoxij radicū huius portiunculā manē diutius mandere solent. Alij decocto herbæ integræ & radicis in vino cum momento ambra cōmendant cōtra *ἀδυναμίαν*. Semē in Ictericis & alijs obstructionib. epatis & sacharo obductū cōtra vertiginem vsurpatur. In hac planta flos tā ratione magnitudinis, quā coloris varias sortitur differentias. Est. n. simplex & plenus, colore incarnato, cæruleo, purpureo, rubescēte, flauo, candido, variegato. Interdum inuersus, & degener virescens.

Arabis quorundam, floribus luteis, quo cōmodius referri posse videtur quam ad Solidagine, quo nomine aliquando ex Anglia missa fuit. Picturam dedimus in Matthioli herbario.

Arabis verior, quam itidem in Matthioli nuperiore editione depinximus, addito semine, quod in icone reliqui omiserant.

Aracus Matthioli, Dodonæo Eruilia siue Ochrus syluestris, German. *Eselsohren* dicunt à foliorum figura.

Aracus Fuchsi, vt Gesnerus picturæ inscripsit, vulgo Viciam Romanam vocant. Fabæ syluestri Matthioli & Pifò nigro seu Phafeolo Dodonæi cognata planta.

Aracus Hispanicus, rectius quam Lupinus Hispanicus, quemadmodum insignitū olim accepi ab amico. Ambigit hæc planta inter Matthioli Aracum & eum quē Dodonæus habet. E terra prodit vt Matthioli Aracus. Sed multo angustioribus ac pene gramineis foliis, quæ adulta quidem latiora paulo redduntur & alia annexa ostendunt, non tamen assequuntur eius quem Matthiolus habet latitudinem. Planta verolōge procerior est, ac si pedamenta quibus nitatur, comprahenderit, vltra quinos cubitos attollitur. Flosculi suaue rubent ac vmbilicotenus candicant. Semen peculiare est: nam folliculus dura cute constat, fuscus per maturitatem, ac inter singula grana, quæ pullo colore vndulatum variegantur, impressus, vt in eruo contingit. Nemo autorū hactenus eius meminit, vt existimo, nec rescivi vtrum sit spontanea planta, an satiua tantum. Ex Araci pictura apud Lobelium nihil certi cōiicere queo, sitne eadem cum hac, an diuersa potius. Congruit quidem aliqua ex parte, sed nec fōlia nec folliculi mihi satisfaciunt, nisi alia à nostra fuerit.

Arbor Indæ. Siliquæ siue Ceratia syluestria. In Hypogæis apud nos asseruata floret verno tempore & siliquas producit.

Arbutus, ex semine prouenit intus latente in ipso fructu, non ex paruis granis quæ fructui vti frago exterius adhærent. Copiose crescit circa Neapolim.

Aria Theoph. Itali vocant ob duritiem ligni, Metallum. Crescit & in montibus nostratibus. *Melbeer*, Gesnero sorbus alpina, siue Lanata Cordo. Pingitur à Lobelio. In Italia Carbones inde parant optimos.

Arisarum

Arisarum tenuifolium. Durat in horto, nisi sit acerrima hyems, vt fuit præteriti anni.

Aristolochia longa vulgaris, alijs Clematidis cuius Clusius rariorem speciem in suis obs. Hispanicis proponit. Dodonæo Saracenica. *Œsterlucey*.

Aristolochia longa vera, difficulter in nostris hortis durat: habui tamen duorum pedum longitudine. Cicer. 1. de Diuinat. Nomē ex inuentione reperit, rem ipsam inuentor ex somno.

Aristolochia rotunda vera. In montibus Euganeis prope Patauiū crescit. Pulcerrimā reperiri ait D. Rauuolusius in insula quadam non longe à littore Tunetano in Africa sita Simles dicta. Paulo alia missa à Dn. Clusio. Copiose alui in horto per multos annos, at prioris anni frigus inusitatum ne vnam quidem reliquit plantam. Huius puluis in ovo sorbili exhibitus plurimum valet in Cardialgia & doloribus ventriculi acerrimis.

Aristolochia rotunda vulgaris Fuchsi, Capnitis, Radix, caua, flore purpureo & albo, circa hanc urbem non infrequens: In flore etiā diuersitas est, qui si minor fuerit, saturatius rubet, & pro mascula forte haberi poterit, si maior, non nihil purpurascit & læguidioris coloris visitur. Minima radice solida exactius rotunda nascitur in saltibus Thuringiæ, & Misniæ. Semen potum commendatur in Hernijs puerorum.

Armerij flores Dodonæi, vide Cariophyllos.

Armerius flos proliferus à Lobelio pictus, circa urbem sua sponte nascens.

Armeniaca maiora, Gallis Abricos.

Artemisia.

Goropius Becanus in suo Vertumno summopere commendat balneum ex ea paratum in lassitudine pedum. Aloysius ait quo propius nascatur ad mare, hoc odoratiore & minorem esse solere. Secundam & tertiam idem adhuc incognitam esse dicebat.

Arthritica, Primula veris, Schlüsselblumen/ Himmelschlüssel/
flore simplici & pleno, luteo & pallido: itēq; exiguo caule vel
quasi nullo vnde ^{ἀργυλλος} dicitur, pedunculo tantum nixo in
alpibus Helueticis crescit & sub niue quoq; floret. Est & in
Bauariæ & Sueviæ vdis locis alia flore purpureo, cuius Cordus
meminit in suo Hodæporico *Mayele* vocans, Gesnerus *Er-
schenblümle* & binas depingit Lobelius.

Gesnerus commendat succum Primulæ, si per 30. dies ad
3 ℥. cum pauco Saccharo Epilepticis detur. Radix pulueri-
fata, satis amara datur cum successu pueris contra ver-
mes.

Arum vulgare. Aliud duriore folio, virente per totam æstatem,
& aliud grande, pistillo albicante, rotundiore folio, itidem
durante in multam hyemem. Posteriores duas sustulit hye-
mis iniquitas, alioquin à nemine depictas plantas cum alijs
exhibuissē.

Vrfa cum primum ex antro suo prodit Aro vescitur
agresti, cuius acrimonia intestinum illi concretum rursum
aperitur. Plut. de solert: animi. Ari radix ad 3. j. sumta cum
Sacch. Asthmaticis medetur. Alij eiusdem puluere vtuntur
in hernia.

Arum Aegyptium, Aegyptijs hodierno die Colocasia, missa ab
amicis Vienna, quæ in alterum annum egregie virebat. Tota
planta acerrimi est saporis.

Afarum, Haselwurk. Solam radicem vtilem esse dicit Galenus,
quare si Afarum dicatur absolute, radix intelligenda. Aliqui
tamen semine quoq; vtuntur. Vulgus quoq; expressum foli-
orum succum cum vino dat quartana laborantibus ad vom-
itum ciendum, idq; sæpe intempestiue nec sine detrimento.
Aqua inde destillata vtilis est ad caligines oculorum abster-
gendas. Aliud multo maius afarum vsitato & odoratius repe-
ritur in Helueticis alpibus zum *Einidel* teste Gesnero.

Asclepias

Asclepias vulgaris flore albo, utilis Hydropicis. Schwalbenwurz.

Asclepias flore nigro, subrubescente, pusillo, qui tamen filiquam satis longam & priore grandiorens profert, herba anadendras. Schwarz Schwalbenwurz. Dodonæus & Lobelius depinxere. Nascitur circa Montempesulum.

Ascyron difficulter ex sylua in hortum transfertur.

Asparagus hortensis, commendatur imprimis Veronensis in Italia.

Marinus crassiore & magis cæsis folio, baccis plerunque trigeminis.

Asperula flore cæruleo.

Aphodelus albus, siue mas, frequens in Hispania & Italia.

Aphodelus luteo flore & radice, non æque fert hyemem vt prior.

Aphodelus autumnalis siue maior, hoc nomine missus ex Italia.

Prodiit ex semine, nec dum floruit, Hyemem non fert nisi in fictili asseruetur. Dubito an alij huius meminerint.

Aphodelus minor Clusii seu fistulosus in Sicilia frequens.

Aphodelus bulbosus Galeni quem Dodonæus pingit.

Asplenium siue Cetarach. Bononienses in suo Antidotario digitos Citrinos quoq; nominari aiunt. Aqua Aspleni destillata plurimum conducit bibita contra lapidem vesicæ & renum. Lixiuum inde paratum & bibitum per aliquot dies cū oxymelle, spleneticis prodest.

Aster Atticus flore cæruleo, in Franconia ad Rhenum copiose proueniens. Eius duas habemus differentias: qui maturius floret minus alte assurgit quam qui serius.

Aster Atticus luteus, latifolius & angustifolius.

Aster Atticus repens Clusii.

Aspalathus siue z. Acatia Matthioli, copiose nascitur circa Neapolim, quamuis Aloysius Anguillara aliam Acatiam secundam

cundam describat à se repertam in Corsyca insula, & hanc repudiat.

Atractylis, quæ non ita reflexis & curuis caulibus, vt Matthiolus pingit sed plane rectis satis alte assurgit.

Atriplex purpurea grandis, quæ semel sata, postea sponte decidente semine prouenit.

Atriplex syluestris polygoni folio, & aliæ, quæ in hortorum puluinos irreperere solent.

Atriplex marina, plurimum crescens in Aestuarijs Venetis, vnde quandoq; cinerem parant ad conficienda vitra. Reperitur rubro & herbaceo semine.

Arundo Italica maior, non crescit nisi in locis humidioribus, at tamen foli expositis. vix biennium in horto perdurauit.

Auellana Lugdunensis maior.

Aurantia poma. Apud nos hyemis frigora diligenti munitione effugientia postea sæpenumero vbi æstates sunt clementiores maturant fructum. Inseritur fructifera in syluestrem vt ita dicam è semine enatam, mense Augusto & hoc quoq; modo fit sæcunda. Ex floribus huius itemque Limonum & Citriorum aqua destillata odoratissima, Napha vulgo in Italia vocatur, qua vtimur in febribus malignis & in petechijs. Cordi enim amica est & sudorem valide prouocat. Succus dulcium pomorum cū syrupo violato exhibitus in febribus præstans est somniferum. Cortex puluerisatus datur in doloribus colicis, item cum melle & alumine in Aphthis puerorum.

Auricula muris à semine, et leporis à foliorum figura appellata. Folijs est Anthillidis leguminosæ Lobelij, sed magis virentibus, crassioribus & magis acuminatis, pilosis quinque septenisue aut pluribus, impari semper numero vni costæ adherentibus in cauliculis procumbentibus instar loti siliquosæ, cuius etiam flosculos fert sed multo minores, eosq; melinos. Semen renis figuram obtinet in siliquis hirsutis & fuscis cir-

cinatis & incuruis vt musculorū auriculas quodammodo representent, radice parua hæret, vt Melanthij, lutea, dulci, pene Glyzyrrhizam æmulante sapore. Annuæ est planta. Sapore non nihil feruidum habet, ac diutius commanducata saluā prolicet, liquor stillatitius dulcis est primo gustu, postea vero non nihil linguam vellicat, forte putridis vlceribus, si quis periculum faciat, non incommodus. Vbi sponte nascatur, ignoro, nisi forte in Creta, vnde semen Epithymo immixtum defertur.

Auricula vrsi, Sanicula alpina, Lunaria Arthritica Gesneri de herbis Lunarijs, fol. 24. flore luteo, rubro, incarnato, vario, cuius aliquot sunt etiam differentię quoad magnitudinem & foliorum discrimina. In alpibus Noricis, Helueticis, & alijs frequens. Floret primo vere. Amat loca vmbrosa & humidiora. Herba admodum vulneraria, cuius succus expressus in vnguentis & emplastris ad herniam imprimis vtilis.

Azadarach vulgo dicta arbor apud Auicēnā, tametsi huic nō per omnia conueniat. Pseudosycomorus monachorum in Italia, vbi in magnam proceritatem excrescit. Vocant ibidem Perlaro & arbore degli paternostri: ad globulos enim vtuntur, quibus suas preces numerant. Gallis Arbor Sancta, alijs Zizyphus alba, Pellicerio Lotus alba. Prope Alepū & Tripolim, referente D. Rauuolfio in suo itineralio copiose nascitur. Incolæ vocāt Zenselacht, ipse putat esse Rhasis Astergir. Apud nos prouenit ex semine & quidem ex vno fructu siue bacca, quæ habet forma corni minuti breuiusculi, sed albi coloris, arbusculæ separatim numero quinque vel sex. Hyeme in locis tepidioribus asseruanda, non enim fert nostrum coelum. Fructus est venenatus vt Canes necet.

Florum aqua stillatitia pediculos interficit, & comam producit.

B.

BACCHARIS Monspeliensium, Conyza maior Matthioli, frequens ad Danubium circa Ratisbonam. Vulnere glutinare aiunt.

Ballote crispa, depicta in Herbario Lugdunensi flore paruo, antequam aperiat, holofericum emulante colore rubro. Spontanea planta.

Balsamine mas siue Momordica, Charatia. Pommes de merueilles, planta annua quæ passim apud nos colitur, imprimis tamen in Austria. Amat solum pingue soli meridiano expositum, quod sæpius debet irrigari imprimis lotura carniæ & Gallinarum. Prouenit etiam ex semine vetustiore. Tota planta est vulneraria. Oleum fit ex foliis & adhuc efficacius ex fructibus præstans ad vulnera. Alij potius cõmendant oleum ex semine ipso per infusionem parato, vt illius accipiatur bene maturi q. l. & infundatur in oleum vetus, deinde exponatur in æstate Soli, coletur, post nouum semen addatur & iterum infoletur. Perutile in hæmorrhoidibus dolentibus, in delendis cicatricibus & roborando vtero.

Balsamine femina, planta elegans, cuius tamen vsus adhuc nullum potui inuestigare.

Balsamum alpinum Gesneri, ex alpibus non procul à Bauariæ lacu, quem *Ogerntsee* vocant, accersitum. Sed quamuis ob miram elegantiam cultu hortensi dignissima sit hæc planta, nimum tamen cõtumat locis mitioribus viuere penitus refragatur.

Bamia, Triono Rauvolffij congener, nisi sit eadem planta natali solo lætius proueniens. Difficiliter crescit, interdum sed raro semen apud nos producit.

Barba Capræ Tragi & Fuchsi. Eius prima germina, nisi tegantur, plerunq; pruinis aduruntur. Flores odorati sunt, mirifice apibus grati. Aqua destillata oculorum doloribus insigniter pdest.

Florum

Florum aquã intelligo & ex relatione aliorũ habeo, nam herba Tragus vim causticã tribuit. Bauari vocãt *Rösch im Haus*.
Barba hirci flore luteo & purpureo. Peculiaris species missa, minor priore à Iosepho de Casa bona ex insula Ilua. Crescit quoque in altissimis Apennini iugis flore albo.

Plantæ quæ semen proferunt, emoriuntur, sed ex semine nimis latæ se propagant. Radices teneræ expetuntur in acetarijs. Aqua ex hac planta destillata, vulneribus prodest imposita.

Barba Iouis, pulcherrima arbuscula folio argenteo, cuius Plinius meminit lib. 16. c. 18. Tarde prodit è semine vere fato & maturius si autumno seratur. Pingitur in Herbario Lugdunensi. Difficulter seruatur per hyemem.

Beid elfar, missum semen à peritissimo Pharmacopœo Veronensi Francisco Calceolario, magnitudine & figura seminum paruulæ Zucchæ vel Colocynthis pyriformis, cinericeum tamen & plurimũ repræsentans colorem nucis Vomicae. Planta hinc orta folia habebat Lauri vel Nerij, sed multo breuiora, nigricantia, dura, vegeta, quorum bina ad singulos exortus caulem amplectentia sibi inuicem opponebantur, lacte plurimo si frangerentur manantia. Sed cum vix palmi altitudinem assecuta esset, nam tardissime crescebat, incepit extabescere, nec vlllo ingenio per hyemem asseruari potuit.

Bellis maior, quam aliquando hic in cuiusdam amici horto forte fortuna reperi luxuriantem pleno flore.

Bellis media & minor, simplex & plena, alba, rubra, incarnata, varia, prolifera. Sæpius debet transplantari. Hyemem acriorem difficulter fert.

Bellis alpina ex Noricis alpibus folio longiore & crassiore vulgari. Succum Bellidis in vulneribus capitis experientia constat vtiliter adhiberi.

Berberis, quo nihil vsitatus in montibus Bauaricis & Noricis

in Italiam vsque, vbi Crespinus vocatur. In orientalibus regionibus vbique adhuc Amirbaris secundum Auicennam vocatur, & Damasci, Tripoli & Beryti serapio ex illo confecto nihil vsitatus. Non videtur doctis cōuenire cum Oxycantha Græcorum.

Eius interior luteus cortex, quo etiam pictores vtuntur, puluerisatus opt. est in Aphthis, item cum aceto non adeo acri & aqua plantaginis in impetigine.

Beta alba, lutea, nigra, rubra, sub falso alimento gaudet.

Betonica flore albo, ex montibus Pannonicis primum à clariss. V.

D. Aicholzio missa. Reperta postea in agro quoque Vuirtenbergenfi, & circa Vuinshemium.

Betonica Pauli quorundā, Veronicæ cognata herbula. Dodonæus Veronicam foeminam vocat. Spōte in hortis tam inter gramina, quam in areolis nascitur.

Bifolium, ternis foliis in hortum delatum rursus degenerat.

Bisermas, Hormino nostro vulgari vel Sclareæ dictæ congener planta, sed minor multo & acuminatioribus foliis, flore albo: gratiore quoq; odore & nonnihil Ocymum æmulante. Horminum Syriacum vocari poterit. Nam D. Bern. Paludanus secum delatum ex Syria mihi communicauit.

Bistorta, cuius quædam species minima alpina, quæ à me in hortum translata alteram ferme altitudine æquauit, Serpentaria vel Bistorta vulgari magis se propagantibus radicibus & graminis modo reptantibus. Aliam describit Clusius in Pannonicis, non degenerantem.

Blattaria lutea, duorum generum: altera quatuor cubitorum altitudine longe superans, hirsutior, seminum plerunq; terna, quaterna, quina & plura etiam vascula coniuncta habens, in cacumine tamen interdum singula: altera vero est humilior, singula vascula proferens, foliis altera multo viridioribus. Abunde crescit sua sponte apud nos & in Ba-
uaria

uaria inferiore. Reperitur & purpureo flore elegāti, foliā ob-
scure virente. Est & tertia albo & in medio purpurante, puluis-
culo quodam flauo conspersis staminulis, flore pulcro præ-
dita, mihi primum à Iosepho de Casa bona communicata,
quæ quotannis vberime ex semine se renouat. In hac peculi-
are insectū nascitur, magnitudine lentis rotundū, *κοιλὸσ πτερον*,
candidum, macula in medio nigra ornatum, vt procul intu-
enti perforatum videatur.

Blitum rubrum. Item varium, cuius folia vt refert doctissimus
Costæus, rubro virenti & luteolo ita distinguuntur, vt Psita-
cum æmulentur. Admirationem eam nostris peperit, vt pri-
mum huc translata Herbæ admirabilis susceperit nomen.
Vnde apud nos quoq; vulgus vocat *Παπαγεν sedern*. Ad sym-
phoniam Plinij congruit.

Borrago albis floribus & alia cæruleis vulgator, quæ interdum
autumno locis opacis consita suauerubentes producit.

Botrys, Italis Patientia. In Misnia vocant *Σungenkraut*. Nam ad
pulmones male affectos mandunt herbam & cum pauco vi-
no deglutunt. Cum melle inde fit Electuarium ad vitia Pul-
monum.

Brassica multæ species, quæ passim ab autoribus enumerantur,
imprimis Cypria siue Pompeiana, quam vulgo Caulifiori vo-
cant: Rapicaulis, Apiana crispa, Alba Genuensis. Fit melior
subfalso alimento, vnde Aegyptij nitro aquæ admisto eam
aspergunt. Brassicæ semen quare degeneret in rapum vide
Costæum de natura stirpium. Certum est si semen nimis in
calido loco torrefiat, ita degenerare. Brassicam conglutinare
vulnera non frustra Galenus tradidit lib. 7. de Simpl. Med. fa-
cult. Nam ex vino nigro atq; austero incocta folia vtiliter ad-
modum adhiberi in magnis & sinuosis vulneribus certū est.

Brassica sylvestris siue Campestris Clusij.

Brassica marina, Soldanella. Non omnes apud nos hyemes fert.

Mirum item est quod semen viginti annorū nobis aliquoties hic prouenerit. Puerulis ad 3. j. & vltius datur in conferua Saluix & Rorismarini. Brasauola.

Bryonia baccis nigris & rubris. Succus huius commendatur in Epilepsia.

Buglossum Italicum, vel Hispanicum grande cæruleis & interdum albis, interdum variegatis floribus.

Buglossum semper virens, flore paruo, depictum & descriptum à Lobelio. Cæsalpinus ad Lycopsin refert & Buglossum Hispanicum vocat.

Buglossum luteū, Lingua bouis vel hirci dicta. Crescit copiose in Aquitania. Præter folia cum Buglossis nihil habere videtur commune. Anglicæ tamen mulieres in maiore precio habent quam Buglossum verum. Forte *ὀνοκίχλη* vel vt alij *ὀνοχέλι* Theophr. cichoriaceis annumerata, inter quæ asperissima videtur, & ab asinis cognominata vt illa anchusæ species 2. apud Dioscoridem, vt similes haberent labra lactucas.

Buglossum sylvestre Tragi, Echium Fuchsij, sponte crescens: interdum flore albo circa hanc urbem reperitur.

Bulbocastanum Tralliani, Oenanthe Matthioli / *Erdkisten* / *Schäfersnuss*. Cæsalpino Geranium primum Dioscoridis. Copiose crescit in monte S. Petri dicto prope Salinas Saxonicas, vnde cū alijs pluribus rarioribus plantis habui opera summi mei amici D. Balthasaris Brunneri Archiatri in Salinis Saxonicis præstantiss. In editis Aruernorū montibus copiosissime nascitur altitudine cubitali. Plurimum prouenit ex semine per maturitatē sponte excidente, quo tempore, vt aliæ plurimæ plantæ commode quoq; seminatur. Vere autē incunte terræ mandatum ægerrime pronascitur, & interdum integro anni spacio delitescit, nec nisi altero demū prodit. Radix initio vix pisi magnitudinem habet, tandem vero per ætatem iuglandē satis grandem superat: diu enim viuit nec, vt multarū
umbelli-

umbelliferarum, semine maturescence casta redditur. Satis dulci sapore prædita est, nonnihil tamen acridinis coniunctum habet. Itali Pancafeolum vocant, quod agrestibus casei cum pane vicem præbeat.

Bulbocastanum alterū minorib. folijs & bulbis, in tractu Rhenano frequens. Vtrūque putarunt quidā esse Dioscoridis Buniū.

Bulbocastanum coniohyllon, quod sic ob folia Cicutam imitantia recte dixerim. Cicutaria Pannonica Clusii, Bienniū solū modo durat hæc planta, vel ad plurimum triennium. Nam è semine quo per totam hyemem iacuit intra terræ viscera, in eunte vere demū pronascitur folijs binis, oblōgis, acuminatis, angustis, vt multæ huius generis plantæ, à quibus tamen hoc discriminis obtinet, quod alterum germen non è medio horū, sed iuxta pediculum, quo ambo nituntur, ex ipso bulbo, qui vix orobi granū æquat, enascatur. Id si non eodem anno iustam magnitudinē assecutum fuerit, siue altero caulē proferre quavis causā prohibitum; quod vtrumq; tamen raro contingit, tertio demum anno floret ac semen perficit, & marcescente radice penitus interit, semine interim sparso multipliciter se restaurans. Integram descriptionē vide apud Clusium in Pannonicis.

Bulbus Eriophorus, è cuius bulbo & folijs lana copiosa extrahi potest. Sed nunquam in his regionibus proferre voluit flores, imo nec hyemem nimis acrem perpeti potest, quamvis in Austria & alibi etiam negligenter cultus in loco umbroso & minime ventis exposito perduret.

Bulbus sylvestris Tragi, Sisyrrinchium Cordi, Ornithogalum luteū sponte enascens.

Bunium adulterinum seu Pseudobuniō Dioscoridis quorundam, Carpentaria, herba S. Barbaræ, Nasturtium hyemale, Herba Sancta nonnullis & Fistularia. *Käbfressig*, spontanea plāta, hyeme ob virorem tantum foliorum quæ tandem rubent, & nigrescunt, in hortis habenda.

In acetaria etiam tunc temporis recipitur & non paucis ad fistulas per sanandas commendatur.

Buphthalmus Dodonæi, Pseudohelleborus Matthioli, frequens in Bohemia circa Pragam & in Thuringia prope Ienam.

Buphthalmus Matthioli & Tragi cuius flores in Ictero vtilis prædicantur, iisdemq; ad tingendos capillos in lixiuio vtuntur mulierculæ.

Bupleurum, Cordo Isophyllon, cuius decoctum calculosis commendatur. Planta etiam vulneraria est.

Bursa pastoris, eleganti folio, instar Coronopi repentis.

Buxus idonea topiario operi: cuius ligno multi vtuntur tanquã antiballomeno Guaiaci, quod tamen improbat Leuinus Lemnius in Biblicarum herbarum explicatione, miram historiam hac de re commemorans.

C.

C A C A L I A Austriaca.

Cachrymarinum, Crithmo congener, forte spinosus Dodonæi, hortensii cultu lætior ac minus spinosus redditus, semen fert Hordei magnitudine.

Cakile Serapionis, planta maritima in Italia. Purgat satis valide. Radix est inutilis. Erucã marina.

Calamintha montana, copiose nascens in montibus Euganeis prope Patauiũ & in Vicentinis, vnde nactus sum, alijs præstãtior. Crescit quoq; in Veronensibus montibus & in Sæneuo Linguagotiz. Medici quoq; Taurini aquam feliciter exhibent in mensibus promouendis. Facile in nostris hortis sese propagat, etiam ex surculis.

Calamintha 2. Nepetella in Italia.

Calamintha vulgaris.

Calamintha alia, flore rubro circa Francofurtum ad Moenũ sponte proueniens.

Calamintha Cretica, exiguis foliis, incanis.

Calendula, cuius meminit quoq; autor libri de Dynamidijs, falso Galeno ascripti, siue Poëtarum Caltha, medio luteo flore & ruffo, simplici, pleno, reflorescens & prolifera. Crescit sua sponte, teste Gesnero, circa Monspelium. Vt trifolium noctu folia contrahit. Si in fictili hyeme asseruetur, præsertim magna reflorescens, nõ secus ad Leucoia & Cariophylli fruticosa euadit. Singulis mensibus floret. Aqua stillatitia oculorum doloribus medetur. Eius decoctum commendatur in Ictero. Suffitus ex floribus secundas elicit, quod remedium Mizaldus magnificat. Folia eius siccata in furno optima in fluxu albo. Efficax herba in peste, Semina Calthæ, oxalidis, portulacæ, plantaginis vermibus infesta.

Caltha palustris, flore pleno. *Gefüllte Kuckertz* in Bauaria. Ruelius vult esse Chamæleucen. In Anglia sua sponte non solum plenis sed odoratis etiam floribus passim sese offert.

Calamus aromaticus, vide Acorum.

Campana pyramidalis, siue lactescens *κατ' ἐξοχλῶν*, præ reliquis plurimo lacte scatens, depicta à Lobelio & Lugdunensibus.

Camphorata Monspeliensium.

Canna Indica, flore purpureo pulcerrimo, interdum primo anno floret, sed rarius apud nos. Diligentius in fictili asseruata secundo quoq; floruit. Xiphium Indicum Italis.

Capparis, Fabago, Andirian Rhafis, & Ardifrigi Auicennæ, secundum D. Rauuolfium, qui eius picturam publicauit: scribitq; se reperisse circa Alepum, vocariq; ab incolis Morgfani: ac esse ingrati odoris, vnde ibidẽ vsurpât cõtra vermes. De cultura veræ Capparis, quæ quidem nobis prouenit, sed paulo post exarefcit, legendus Quinqueranus de laudibus Prouinciæ.

Cardus hortensis, siue Cynara. Eius species multæ sunt, capitulis non spinosis & spinosis esculentis, eisq; vel oblõgis vel latiusculis discernendæ. Spinosissimis præditus est quẽ Cardum

vulgo vocāt, nec vesicis aculeis lōgis armatis. Colitur tamen opertus ac terra obrutus, vt stolones teneri gulā arrideant. Is veterum Cactus est, de quo Theocritus Idyl. 10.

ἀλλ' ὁ πολείων

ὡπερ οἷς ποιμένας ἀς τὸν πόδα κίχλι Ⓞ ἔτυλεν.

Sed longe sequeris velut agnus ouilia cuius

Cuspide spina pedem pungens discidit acuta.

Spontaneus est apud Brutios, ideoq; nostras hyemes minus ægre fert quam delicatus ille, qui spinas mangonio deposuit, cuius etiam in Geoponicis fit mentio.

Carduus Benedictus, Italis sanctus, Atractylis Aloysij Anguillaræ siue Cnicus sylvestris secūsus Theophrasti. Folia eius tenera adhuc præsertim circa capita succo cruento, vt Atractylidis veræ, madescunt si defringantur, minus tamen euidenti vt in illa. Magni vbiq; vsus planta cōtra putridos & malignos morbos. Succus eius cum eiusdē decocto per plures dies bibitus Epaticis utilis. Arnoldus de Villa noua ex eo contuso, & in vino cum axungia & triticea farina probe cocto ad vnguenti formam parat opt. Medicamētum ad vlcera quæuis profundissima, si bis in die adhibeatur. Extractum vtile in morbo Gallico, palpitatione Cordis & in quartana. Aqua eius cum aqua Cuscutæ & ligustici in faciei rubedine utilis est.

Carduus stellatus, Eryngium Guilandini, Calcatrepola. Radice vtuntur huius Francofurti loco vsitati Eryngij, cum tamē simul ibidē copiose crescat. Stellaria Horatij Augerij excellentis. Medici, qui ad calculū in suis epistolis doctis. plurimum prædicat.

Carduus Solstitialis, siue Spina solstitialis. Allobroges nōinant Aureoles ob floris colorem aureum & florem atq; radicem mirifice prædicant valere in Cachexia, hydrope, febrib. diurnis, virginum decolorē facie & aliis obstructionibus. Eius decocto vel destillata aqua rustici vtuntur ad coxendicis dolores,

Iores, pūctiones laterum, lienis tumores & sudorē ciendum.
Carduus Mariae vulgaris, & alia eius species, cuius semen subal-
 bicans inueni inter Epithimum è Creta delatum, sed ad fru-
 gem non peruenit frigore superueniente corrupta radice &
 mox cōtabescentibus foliis quæ teneriora erāt & plane simi-
 lia illi carduo quem iridem Lactem nuncupat D. Rauu-
 dius, vel Beduguar Arabum cū Syriacis herbis aliis mihi com-
 municatum, flore purpureo pallescente, caule exalbido, spi-
 nis nitidis è luteo albescentib. Fortasse idem fuerit. Nos Ico-
 nem ex sicca delineatā ad finem libri cum cæteris reiecimus.

Carduus eriocephalus.

Carduus mollis tenuifolius, cuius icon extat in Pānonicis Clusij.

Carduus montanus, foliis Helenij nō spinosus, capite rubro, fre-
 quens in mōtibus Hermundurorum circa vrbes metallicas,
 non multum differens à Carduo molli latifolio Clusij, in cu-
 ius descriptione huius quoque meminit.

Carlina sessili flore ἀργυλῶς, & alia caulem proferens, alioquin ab
 hac nihil diuersa. Nam plerunq; si eo anno floruerit, quo in
 hortum transfertur, sine caule permanet, sin minus, multo
 lætior altero anno assurgit & cauligera fit.

Carlina alia caule cubitali, cum priore copiose nascens in mon-
 tibus inter Mainingam & Smalcaldiam.

Carotta Italica, radice rubra & alba. Daucus Theophrasti secun-
 dum Anguillaram. Volunt aliqui esse ἀντικαλλόμενα Been rubri
 & albi, non omnino male.

Carthamus siue Cnicus, flore croceo, albido & cæruleo. Suntque
 duæ hæ species postremę penes sed à gelu acriore muniēdæ.

Carum Venetys missum, à nostro non multum diuersum, nisi cul-
 tura aliquātum vegetius. Huius radice plurimum delectan-
 tur apri, atq; ideo prata caro referta admodum vastant.

Caryophyllata vulgaris, Item Montana similis vulgari: elegantior
 tamen & maioribus floribus prædita est: & altera alpina, quæ

ad Albis fontes in Bohemia frequēs, à Matthiolo & alijs depicta. Thomas Penneus Medicus Londinensis præcipuus, rerum naturalium peritissimus, amicus meus singularis, in monte Lupo Gallia reperit floribus albis. Itemq; palustris. Galli Sanamundam vocāt. Geum putatur esse Plinij. Bibitur cum successu eius decoctum in vulnerib. internis & ad lateris dolores utilis est.

Caryophylli domestici maiores & minores, candidi, pallide rubentes, rubore intenso nitentes, purpurei, varij, Mirum tam elegantem florem veteribus fuisse incognitum, vnde alij alia illi nomina antiqua tribuerunt, de quib. alias. Iphyum apud Athenæum lib. 15. quidā esse voluerunt, annotante doctissimo viro Dalechamio, Sed Bulbosam esse illam herbā ex Theophrasto liquet. Singulare est huius florib. vt lasminis & Rosis, quod interdum primo tabescēte flore similem aliū in eodem pediculo producant. Infitione quoq; propagatur. Vidi aliquando ad tantā crassitiem in longavis plantis caulem siue stipitem peruenisse vt brachij mediocris æquaret crassitudinem. Flos est Cardiacus & in peste utilis. Estq; eius Syrupus efficax in eiusmodi affectibus, itemq; conferua.

Caryophylli sylvestres odorati & inodori sanguinei coloris, flore pleno. Item Armerij flores dicti & inter hos, qui elegantiflosculorum stipatura umbellam cōficiunt. *Carthæuserblūma* lin/colore albo, rubro & variegato.

Cassia Aegyptia siue purgans, quæ tamē difficulter ad alterum annum seruatur.

Catanance quorundam Scorpioides Bupleni folio à Lobelio depicta.

Caucalis flore minuto, & alia coronata umbella: vtraq; ex aruis in hortum translata, illa ex Thuringia, hæc ex Babenpergensis agro, pulcherrima. Trago *Ackerfletten*. Depingitur etiam à Lobelio.

Caucalis

Caucalis Hispanica, superioribus fere similis non tamen spinoso semine sed rugoso nonnihil, eoq; elegantissimo, sed pusillo flore in umbella incondita. Tota planta lac habet dulce in modum Chærefolij, sed copiosius, quod etiam ex immaturo semine confrecto promanat. Radix tamen eo caret, nisi forte initio antequam caulescat planta etiam lactescat, quod tamen nondum obseruavi. Sapor est Apij.

Centaureum maius, à Centauro Chirone sic dictum, à quo *Cotaxinè* Achilles edoctus fuit. Affertur ex Apulia de monte Gargano siue S. Angeli dicto, ac pro Rhapontico venditur. Quod mirum non est, cum Oribasius quoq; collect. lib. 15. eos nō male sentire scribat qui Rheum vocent *Centaureum magnum*. Lucanus Thessala Centaurea vocat, à loco. Succus eius hic in crebro vsu contra cachexiam & alia Epatis vitia. In quorundam hortis aliquando diu durat, sed necesse est vt sint soli expositi & areolæ non nimis altæ & hyems paulo mitior.

Centaureum minus in hortum sapius illatum imprimis vero pulcrum & vegetum ex monte prox. S. Mauritij, cubito altius & plurimis cauliculis dense stipatum, sed inani conatu, cū nolit coacte crescere. Copiose reperitur flore albo tum alijs in locis tum in quadam syluula prope Augustanā Vindelicam qua iter in Batariam Fritbergum versus. Habetur & luteo flore. In Italia præcipui Medici exhibent in Ascite tertio quoq; die eius pulueris ʒ. j. cum sem: carui & anisi in vino vel in decocto aliquo. De hac planta doctiss. Medicus & poeta Ioannes Postius hoc eruditissimum distichon composuit.

Flos mihi suauiter rubet, sed inest quoq; succus amarus,
Qui iuuat obsessum bile, aperitq; iecur.

Cepa Hispanica siue oblonga, quā Lobelius pingit. Gesnero *Spanisch Blch.*

Cepa Alphonfi Pancij excellentiss. Medici Ferrariensis, alijs Marina. Telephium quorundam semper virens. Radix non-

- nihil odorem refert Rhodiæ radicis, folia tamen sunt rotundiora & crassiora. Libenter assuescit nostris hortis.
- Cerasa* omnis generis, inter quæ reperiuntur plane cerea, quæ pruno sunt insita, sed non adeo sapida. Quædam arbores flores producunt plenissimos instar paruarum rosarum sed fructû non adijciunt. Est & cerasus racematim fructum ferens: alia binos vel ternos in vno pediculo. Item Chamæcerasus. Vide multa philologica de cerasis apud Goropium Becanum in suo Vertumno.
- Cerefolium* apud Columellam Chærephyllon, & Chærophyllon. Dodonæus existimat esse Anthriscum Plinij. Anguillara in suis opinionib. Italicis putat esse Apiû montanû siue Oreoselinû, quæ ait in hunc vsq; diem in Græcia pro quadã specie Apij haberi. Huius succus in iusculo gallinaceo vtiliter in colicis dolorib. datur. Herba aut frisa in butyro vmbilico imponenda.
- Cerinte* vulgo, maior. Telephiû Lutetiæ maculosum vocant, quamuis doctis viris hæc appellatio non arrideat. Cerinthen Plinij putat doctiss. Dalechampius esse Calendulam à cereo ipsius flore sic appellatam. Annuæ hæc est planta excresecens admodum longe lateq;.
- Cerinte minor*, quam Gesnerus Bergunds jung & Fleckenraut appellat, addens folia tenera in acetarijs comesta non displicuisse. Non est annuæ vt prior. Vtraque videtur accedere ad Almaru Auicennæ.
- Cerrus* Clusij in Pannonicis.
- Chamacissus vulgaris* siue Hedera terrestris. Huius decoctum & infusum in calculo laudatur. Aqua destillata & 44. dies continuos bibita, autore Ludouico de Leonibus Medico olim Bononiensi insigni, in suppuratione pulmonum efficax. Ioannes Lerijs Burgundus in sua Hist. nauigationis Brasiliænæ meminit cuiusdam remedij quo ipse & socii post longam & extremam inedia in mari passam, ex qua diarrhœa & stomachi

chi vehementi solutione conflictabantur, feliciter vsi sunt. Accipitur ius hederæ huius cum Oryza probe coctum cui ad ignem vitelli ouorum sunt miscendi; Sumitur ad modum pultis.

Chamadrys mas vbiq; in montib. Noricis & Franconicis nascens.

Eiusdem species folio duplo maiore, floribus albis & rubellis in eadem planta pro Teucro missa.

Chamadrys femina nimis abunde in horto ex semine sese spargens. Chamæpithys altera Dodonæi.

Chamadrys alpina, quorundã Leucas, flore albo eleganti in pappos abeunte. In montib. Sabaudicis itemq; Heluetiæ Stockhornio & Nesso frequens, vbi vocant *Hirshwurk*.

Chamela Germanica, *Zeydelbast* alijs Daphnoides. Flore reperitur quandoq; albo.

Chamela vera, alijs Tricoccus, Mezereon. In horto difficulter afferuatur, locis subterraneis per hyemem habenda. Propagatur furculis.

Chamaleon niger Bartholomæi Maranthæ, cuius siccam plantam optimus vir mihi ipsemet aliquando Neapoli cum alijs rarioribus plantis communicauit.

Chamamelum odoratum Italicum simplici flore, quam plantam aliquando reperi copiosissime nascentem sua sponte in villa olim splendidiss. Adriani Imperatoris prope Tibur. Itemq; flore pleno elegantiss. quam primum Dn. Ioannes Brancion p.m. Mechilinio huc misit, vnde alij acceperunt. Retulit tamen mihi vir Cl. D. Ioannes Mathesius Medicus doctiss. qui iam Dantisci magna cum laude artem Medicam exercet, se aliquando forte fortuna in Gallia per agrum Aureliensem reperisse. Hæc apud nos hyemem nõ æque fert vt altera. Facile tamen ex vna plantula sese rursus propagat.

Multi inde præclara remedia parantur, atq; inter alia ex floribus imprimis aruensis oleum cærulei coloris optimè in colicis

- colicis doloribus. Itemq; aqua cum pulegio & scordio exhibita ad menses promouendos.
- Chamamepsitus* in alpebus *Mälpi* vocant. crescit & durat apud nos in hortis, Epimelis quorundam.
- Chamamoros* folijs laciniatis & altius insectis quā vulgaris, alioquin augmenti tarditate solum discrepans.
- Chamapence Cordi* Matthioli Rosmarinum syluestre. Ad Cistum refert Clusius. Copiose crescit in syluis & solitudinibus Bohemiæ, Pannoniæ & Marchiæ ac similibus alijs in locis. Difficulter vt aliæ nimis syluestres stirpes culturam horti admittit. In Saxonia *Gichttañen* vocāt, quia medetur Ischiadicis, alibi *Zeitheide*. In syluis Thuringiæ circa Ienam appellant *Wienfraut*, quia ea apes delectantur. Vtuntur rustici ad pecorum Scabiem & mulieres eius in seffum adhibent ad menses ciendos. In Marchia cymas cereuisiæ imponunt ad inebriandos homines. Alij vestibis apponunt ad arcendas tineas, vnde *Schabenkraut* nominant.
- Chamapitys* Aiuga. Huius esu oues marcidas restitutas esse affirmat Brassauola in simplicium examine.
- Chamapitys carulea* Clusii.
- Chamasyce*, quotannis ex semine rursus enascens. Circa Bononiam vbiq; crescit.
- Chelidonium* siue Chelidonia vt Serenus fecit, vbi loquitur de aurium & capitis vitijs.
- Chelidonium minus* flore pleno. Quod habui ex horto cultiss. Dn. Adami Keckij Pharmacopœi Francofurtensis.
- Chondrilla purpureo* flore radice crassa.
- Nascitur in montanis locis Misniæ siue Hermundurorum prope vrbes Metallicas.
- Chondrilla flore caruleo*, Italis Caccialepore, qui in acetarijs eius radice delectantur.

Chondrilla tota hirsuta frequens in Hassia. Hyeme in cibo coctam & acetarij quoque instar conditam auide comedunt.

Chondrilla rara Lobelij siue Crupina Belgarum.

Christophoriana in alpibus crebra, in quorum editioribus locis exilior prouenit. Aconitum racemosum Maranthæ. *Wolffes wurz* / *Christoffelskraut*. Habetur pro venenata planta.

Chrysanthemon planta annua, ex semine se propagans, quod est amarissimum cū in foliis nulla sit amaritudo. Duas alo eius differentias, alteram folio magis cæruleo & minus dissecto, alteram virentiore & plures diuisuras habente.

Cibage, ex Orientalibus regionibus à D. Paludano delatum semen nigrum, acuminatum: vnde prodijt planta Pini forma, sed tenerior.

Ciceres albi, purpurei & nigri. Notandum secūdum Plutarchum in his nullas bestiolas aut vermes innasce, cum ferme aliæ plantæ omnes peculiaria generent insecta: quare Ethnici allegorico sensu in ceremonijs connubialibus adhibebant.

Cicer syluestre Matthioli, fructu tamen non nihil differt, quia maior & oblongior est.

Cicuta maior Cordi. Nascitur in Bauaria, plurimum circa Lands-hutum oppidum, ad fossas & sepes.

Cicuta minor Cordi, qui refert quod ob similitudinem cū petroselinino quibusdam huius esus fuerit perniciosus.

Cicutaria palustris, Cicutaria quædam semine Chærefolij, caule plerunq; quodammodo procumbente, nec prorsus erecto. Duæ eius species floris differentia notandæ: nam in vna est candidus in altera purpureus. Dalech. in Historia stirpium Vniuersali, Lugduni edita describit.

Cicutaria palustris alia siue Phellandrium. In horto crebra irrigatione aliquantisper alitur: nō tamen ita vegeto caule crescit, vt in aquosis brachij ferme crassitiem æquat vel etiā nonnunquam superat.

Cichorium commune flore albo. Huius semina non possunt bene eximi, nisi madefiant. Sic enim cōceptacula aperiuntur. Flores cichorij, consolidæ regię & cyani in aceruo formicarū in vitro bene obturato per mēsem reliquātur: liquor inde collectus oculis instillatus eos reddit multo limpidiores. Aqua ex floribus tantum destillata datur in calculo præsertim pueris.

Cichorium verrucarium siue Zazinha Matthioli.

Cineraria, Iacobæa Marina, alijs Artemissia Marina, Nō libēter in nostris hortis viuit. Depingitur à Lobelio. Reperi illā olim in littore Maris prope Ostiā rariorum plantarum pleniss. cum me eo deducerent aliqui Romani Medici doctiss. inter quos erat excellentiss. Hippolytus Saluianus qui præclarum opus de piscibus edidit.

Circea Monspelliensium, apud Lobelium, late serpens in hortis: quā reperi copiose nascentē in sylua Hassiaca inter Melsingā & Rodenburgū: in quo vltimo oppidulo Hortū quoq; instructiss. habet illustriss. princeps Vuilhel. Lādgravius Hassiæ.

Cirsium vtrunq; tam spinosum quam lene. Item Grande aliud bienne & aliud exiguum perenne.

Cistus mas, fruticosa planta, diu durans, si hyeme recte in fictilibus custodiatur. Passim in Italia, pōtiss. vero in Hetruria circa Pisas & in littore maris ad portum Herculis crescens.

Cistus femina. In montibus Euganeis circa Patauium frequens: vbi vocant Saluiam syluestrem. Et inde afferunt venum Patauium Hypocistidem. Minus facile tuta præstatum à nostri aeris iniurijs.

Cistus annuus flore luteo Clusij in Hisp: Huius flos inter omnes max. est caducus. Statim enim mane vbi floruit, rursus decidit.

Cistus flore luteo folijs Ladani Italici ferè. Planta est adhuc pusilla, vt non possim affirmare nunquid alij depinxerint. Pro peculiari Florentia missa.

Citria mala siue Medica, alijs Citrangula. Rariss. apud nos fructū maturum producunt, quamuis floreat. Destillatur aqua ex toto Citrio pomogustu suaui, admodum cordi & cerebro conferens, quo utimur in febribus putridis & malignis cum conserua acetositas citri. Huius semina, vt & arantiorum & limonum cum cortice ad 40. vel plura comesta aluum soluunt, q̄ Diosc: notauit & Brassauola in tractatu de purg. medicamentis verum esse asserit. Genus quoddam grande in Prouincia Quiqueranus de eiusdem laudibus commendat pulcritudine admirandum, Ponsiros in Prouincia vocant, inde etiam Melissophyllum herbam Ponsiratam ob odorem nominant. Magnitudo quæ capiti humano, medulla exigua, præcrasso cortice, flores odoratiss. qui deportari nequeunt, quod triduo fatiscant.

Clematis altera flore albo, Flammula repens Dodonæi.

Clematis altera flore purpureo topiario operi aptissima.

Clematis Pannonica cæruleo flore, folio pene Asclepiadis.

Clematis Daphnoides siue Peruinca apud Plinium flore cæruleo maior & minor: quæ interdum reperitur flore quoque albo. Item purpurea Austriaca à Clusio missa flore eleganti pleno. Ad sistendos menses vtuntur Galli. Folia ore retēta sanguinis fluxum è naribus erumpentem compressisse frequenter vidimus, inquit doctissimus Costæus in libro suo de stirpium differentijs.

Clematis minima, Forte i. Plinii lib. 24. c. 15. quam describit rostratis foliis ad similitudinem penularum iacentem in aruis. Sed quod addit sistere aluum & sanguinem magis conueniet Daphnoidi, quæ illi tertia est. Interim Fumariam Clematidē vocemus, flore albo, foliis Split, pro quo aliqui habent, nec folliculis aut semine dissimili, admodū Caustica. Split album Lobelii. Corydalis non est, quæ florem edit luteum, nec radix conuenit. Copiose crescit in maritimis Belgii locis.

Clinopodium maius & minus.

Clinopodium maius Matthioli, flore candido circa Pauonouiam Bauariæ repertum.

Clinopodium Dodonæi, Marum putat esse Ruellius ob affinitatem vocum. Mastich enim vocât Galli. Dalechampius existimat esse Helenium odoratum Theophrasti.

Cneoron Matthioli, è semine natum.

Cobes, Maluæ species, non inelegans futura, quantum ex rudimento colligi poterat, si ad frugem peruenisset, Clariss. Viri Doctoris Paludani ex Syria reducis munus. Semen reliquarum maluarum semine minutius.

Cochlearia, de quo doctissimum commentarium edidit Ioannes Vuicerus, excellentissimus Archiater Ducis Iuliacensis. Ad Stomacacem vtuntur Saxones vtiliter, præterea eius succus recens exhibetur felici successu in magnis lienib. atq; eorum obstructionibus.

Colchicum Hispanicum paruum.

Colchicum Pannonicum polyanthum, flore albo: quamuis in Germania quoque interdum flore albo reperitur, sed non ita referto in vna planta. Colchici radicem vere amarissimam esse, autumno dulcem annotauit Cœstæus in suo de plantarum natura libro. Crudus enim multus humor per hyemem diffusus in æstate coquitur, & sic in autumno fit dulcis. Ego vero autumno amaram depræhendi cum hic sæuiret pestis & quidam impostores plebi pro antidoto venderent. Idem annotauit à quibusdam stirpibus duo florum germina prodire. Colchicum enim præter suum quem Croco similem edit autumno, alterum verno tempore herbaçæum proferre interdum animaduertitur.

Gesnerus annotauit aliud Colchicum subobsuro flore præ altero & minore crescere circa Tigurum in Heluetia Aprilis initio cum alia omnia in autumno floreat.

Colus Iouis Dodonæo Oruala tertia, Camphorata alijs quia odorem Camphoræ refert. Per vniuersam Pannoniam frequentem esse tradit Clusius.

Colocynthis. floret quoq; in nostris hortis sed fructum minime fert. Quæ vna, (inquit Costæus) vno in loco planta nascitur, damnant medici vt nimia præditam violentia. Cautè illa intra corpus vtèdum. Nam Dodonæus in suis obseruationibus medicis refert, robustum hominem cui in enomata drachma vna illius fuerat vsurpata, non diu superuixisse: cui mox post mortè aliquot deinde horis sanguis copiosus per sedem effluxerit.

Colocynthis nigra Pyriformis.

Colutea vesicaria Welsch Senetbaum/ Gallis Bagenauldier, Heluetijs Berbrütne Rûchlin. Spûte crescit circa Monspeffulum ad montem Lupi in valle. In copia maiori quam Sena data purgat, quod sæpe expertum se esse scribit Brassauola in lib. de Medic. purgantibus.

Colutea Scorpioides, peculiaris species folio rutæ, per hyemem & frigora diligenter munienda. Depinxit etiam alias Clusius in obs. Pann. Crescit in Gallia circa Monspeffulum & in vicinis Viennæ montibus.

Consolida maior flore albo & purpureo. Symphytum maius. Huius flores in vino rubro cocti bisq; in die sumpti in cruenta vrina optimi. Succus Consolidæ maioris bibitus ad duas uncias in lethargo & profundo somno commendatur.

Consolida tuberosa vel nodosa Lobelij, in Matth. nostræ editionis verius depicta: quâ copiose aliquando inueni circa Salzburgum, inde in horum translata admodum se propagauit.

Consolida media pulchra flore albo copiose crescens in locis humidis Sueuiæ prope Dillingam & ad pedè montis S. Mauritij.

Consolida minima, siue Prunella flore purpureo vulgaris & rarior quoq; albo. Nascitur asperis circa Miltenburgum Franconia

opidum. In libello de Dynamidijs, qui falso ad Galenum autorem refertur, bene describitur.

Consolidaregalis, siue Flos Regius flore albo, incarnato, purpureo, caeruleo, minore & maiore. Itē vtraq; tam maior quam minor flore pleno. Cæterū maior præsertim purpureus flos hoc habet peculiare, quod folium corniculo annexum si pan datur literas AI AIA in scriptas ostēdat, vnde Cæsalpino Hyacinthus poëtarum habetur, de quo Ouid. in Metamorphosi:

*Ipse suos gemitus folijs inscribit & AI AI
Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est.*

Itemq; Theocritus, Idyll. 19.

Νῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σα γράμματα καὶ πλεον ΑΙΑΙ,
λάμβανε τοῖς πειάλοισι.

*Nunc hyacinthe sonet tua litera scilicet AI AI,
Nec tamen hoc satis est, AI AI plus ergo loquatur,
Literulasq; velis folijs inscribere plures.*

Vt Eobanus Hessus vertit.

Alibi etiā τὴν γραπτὸν ὑάκινθον vocat foeminino genere. Virgilius vero habet ferrugineos hyacinthos 4. Georgicōn. Præterea AIACIS nomen eodem folio poëtici hyacinthi contineri testis est Ouidius eodem in loco, Metam. 10. Apollinem de altera fabula vaticinantem inducens his verbis:

*Tempus & illud erit quo se fortissimus heros
Addet in hunc florem folioq; legetur eodem.*

Satis superq; forsitan ad persuadendum videri possent hæc alicui, nostram Consolidam regalem esse hyacinthum poëticum, qui non legisset etiam reliqua apud Ouidium eodem loco supra citato: non enim iidem horum flores sunt.

*qui lilia si non
Purpureus color his argenteus esset in illis.*

Nec tamen idcirco putandum est Eruditissimum Cæsalpinum

num hæc nõ legisse, vñico Plinij loco quẽ citat, contentum: Sed potius in ipsius sententiam eundum, q̃ magis sit cõsentaneum ex hoc ipso hyacintho puerũ illũ poëtis decantatum, quam ex puero hyacinthũ natum olim esse, vt illi haberẽt q̃ fingerent & pingerent pro lubitu siue lilij siue qua potissimum arrideret figura. Si vero cuiquam hæc non sufficiunt alium hyacinthum sane per me quærat siue in Alcynoi hortis, siue in Elysijs campis, saltem memor poëticum florem nõ nisi in poëticis hortis quærendum esse.

Conuoluolus caruleus, Nil Arabum vel potius Hab al Nil Serapionis, Latine granum Indicum. Hasmisen circa Alepum vbi multũ crescit, Persis Acafia, Italis Campana Azurea aut fior di notte: quia noctu potissimũ floret, sole oriente clauditur.

Conyza maior, grauissimo odore, longe alia à Bacchari Monspelienfium. *αἴγες ἔχουσιν καὶ βοῦς καὶ πρόβατα καὶ κύνες καὶ ἄλλα κτήνη*. Caprẽ & oues vbi Conyzam comederint, siti detenta pereũt.

Conyza Hippocratis, lib. 2. de Morbis Mulierum, secundum Aloysium Anguillarã. Crescit prope Ariminũ ad mare copiosiss. & in Dalmatia. Aliis est Ambrosia aut Artemisia marina, de qua supra, quod tamen Anguillaræ non placet.

Corchorus siue Melochia, Oulus Iudaicum. Nam vt D. Rauuolfius annotauit in suo Hodeporico, Iudæi cocta folia cum carne edunt, sapore enim acetoso prædita sunt. Crescit copiose in hortis Alepi. Raro apud nos semen affert. Annuã planta. Semen paruũ est, caruleum. Lobelius florentem depinxit. Nos ex Gesneri typis semẽ & folia cum barbulis exhibemus, quæ in Lobeliana pictura fuerunt omiffa.

Coriandrum, copiose in Selandia colitur. Aliqui his qui omnia medicamẽta fastidiunt, præsertim pueris dant catarthicum. Nam post primam cum Saccharo, vt vocant, confectioem aspergunt puluerem Diacrydij recte correctũ, & rursus more vsitato Saccharo obducunt.

Coris Matthioli. In Liguria ad Cararam oppidum prouenit foliis Thymi vulgaris largioribus & tenuioribus, Hyperico alias non absimilis quo ad flores. Estq; odorata herba.

Coris Monspeliensium, ex semine prodijt & durauit in fictili per hyemem, herbula elegans à Clusio in Hispanicis depicta.

Cornus, ubiq; nota arbor. Cuius fructus (inquit Hermolaus in corollario suo) syluestres dulciores sunt quam urbani. Quod ita se habere comperi & plerunq; etiam maiores esse. Syluestris fruticat tantummodo, sed cultura in arborem pulcram redigitur. Sponte in Thuringia locis decliuibus & syluosis montium prouenit, ubi parant ex baccis electuariū dysentericis conuenientissimū, quibus etiam vtiliter in cibo dantur. Scribunt arborem è semine lapilli quem cōtinet fructus, crescere, non surgere è Surculo vt alias arbores. Ego vero vtroq; modo prouenire obseruauit. Semen osseum tota hyeme latet sub tellure antequam prodeat.

Corona imperialis, Tufai Turcarum. De quo vide Clusium & Lobelium & cæteros.

Coronopus satiuus, Herba Stella Italis, Cornu Cerui Gallis. In accarijs vtuntur. *Hirschhorn Salat*.

Marinus, Halæ Saxonū spontaneus ad falsos lacus. Aliquantisper in hortis durat, sensim tamen extabescente radice tandem euanescit.

Repens Ruellij, qui etiā circa Lipsiam in Misnia sua sponte prouenit.

Cortusa Matthioli, nomen accepit à suo inuentore Nobili Patuino Iacobo Antonio Cortusio, tota odorata, vt ipse refert, loci natalis forte beneficio, nam apud nos præter florem nihil vel parum olet. In valle Stagna dicta agri Vicentini ipse met olim reperi. Sed non tantum ibi crescit, cum Clusius quoq; in Pannonicis obseruatio. eam exhibeat. Inde oleum paratur ad vulnera admirandum. Ad Caryophyllatas refert Lobelius & alij.

Corydalis Galeni, vt fert coniectura, nam nullam descriptionem addidit autor, sed adhuc in Græcia vocatur similis planta *κορυδαλίον*. Alio nomine Split & herba Sclauonica nuncupatur. Nascitur enim copiose in Illyria, Item in Hetruria & circa Narbonam, & vt alij volunt, quoq; circa Lucarnam. Chelidonium Capnon potius facit Historia stirpium Lugdunensis & Corydalidis nomē attribuit Fumariæ bulbosæ, siue Radici cauæ.

Costa, herba in Italia alibi Ingrassia di porci. Crescit in aggeribus foliis in terra prostratis pinguibus instar Hieracij: & quantum ex icone cognoscere possum, conuenit cum Hieracio latifolio Clusij. Singularis vsus in Phthisi, vnde cōseruam, Syrupum, puluerem ex illa exhibent in Misnia & alibi, Item que fercula inde parantur. Aliam hoc nomine in suo de stirpibus opere proponit Cæsarpinus, nimirum quam Matthiolum Pseudocostum vocat.

Costus hortensis, secundum Cassianum Bassum, qui nomē Costi adhuc retinet in Græcia. Italis herba S. Mariæ, Menta Græca. Vtilis stomacho & cordi amica. In sylua Martia non procul à Lenskirch syluestrem eius speciem prouenire aiunt.

Costus spurius Matthioli. Panax Chironium quorundā, aliis Pharnaceum, aliis Ferula Sagapenifera.

Cotinus, Cocygia Plinii, *κοκκυνηλεία* Theophrasti secundum Clusium, frequēs in alpib. Tridentinis. Vtuntur tam foliis quam radice ad tingendas vestes. Solius huius arboris semē in papum abit.

Cotula fetida. Huius decoctum commēdatur in hydropicis plurimum. Sponte in puluinos irrepit.

Cotyledon, primum in autumno prodiit vere satum.

Crithmum, vulgo Creta vel Salsa marina, Fenocchio marino. Floret secundo anno.

Crithmum secundum Matthioli forte, vide Cachry marinum. Semen enim Cachryos fere habet.

Crithmum tertium Matthioli, è semine papposo nascitur sed difficulter.

Crithmum quartum Matthioli, *Sichelkraut* à figura. Vbiq; apud nos in fegetibus proueniens, an *vetoritis* illa Tralliani diuretica.

Crocum hortense, ex Austria aduectum, hyemis prodigiosi superioris anni sanities prorsus abolitum. Dicitur & masculino sexu Crocus, vt Virg. in Battarum: *Corycio crocus editus aruo.*

Olim Corycius, Lydius è monte Tmolò, Sicanius è Sicilia commendabatur. Nunc vero Samnitius circa Aquilam, Gallicus, Hispanicus, nec minorè laudem meretur Austriacus circa Viennam.

Dè huius cultura scripsit pœma quidam Iustus Spoleitanus, Romæ editum.

Crocus & Melilotus dum virent, quoniã humidiora sunt, minus olent quam arida. Hic adeò est thoracis affectibus amicus vt sint qui ad Θ s. atq; etiam vnũ cum dimidio mofci grano & vino optimo calido propinando asthmaticos curauerint. Ad respirationem ex nimio frigore prohibitam eodem modo plurimum conducit. Huius extractum rite præparatum in minima copia datum per os, difficilem partum promouet corroborando imprimis vires grauidæ & foetus.

Crocus Autumnalis syluestris.

Crocus montanus Theophrasti.

Crocus vernus, flore vario, purpureo & aureo. A Clusio habui ex Pannonia. Inuenitur quoq; in Allobrogum montibus niuis, terra nigra & pingui.

Cruciata, Asperula aurea Gallio cõgener. Dodonæus post Asperulam collocat. Vulneraria planta, imprimis herniosis utilis. Pota thoraci, ventriculo, venis mesaraicis & viscerib. obstructis

Etis prodest, excrementa pituitosa foras pellit, ideo appetitum iuuat. Sponte mauult quam coacta crescere

Cucumis syluestris, siue *Afininus*. Crescit copiose in Italia ad moenia vrbis Bononiensis. Huius radices cum melle ad formam linimenti redactæ cicatricibus plurimum medentur. Vtiles quoq; sunt in doloribus capitis illi contusæ impositæ.

Cucurbitæ variæ, longæ, latæ & stellatæ siue sessiles pulchræ. Indicæ siue *Zuchæ*.

De Cucurbitis Indicis spacio 25. dierum à saturo maturis scribunt Historiographi noui rerum Indicarum quarum meminit *Quiqueranus Gallus* in libro de laudibus Prouinciæ.

Cupressus arbor ex semine prouenit, sed per hyemem & frigora in fictili diligenter custodienda.

Cyanus maior, flore cæruleo, purpureo intus vmbilico, qui & albo quandoq; flore reperitur.

Cyanus minor, flore cæruleo, purpureo, candido & rubro, & ex his coloribus misto. Interdum flore pleno reperitur. Utuntur huius floris decocto aliqui in palpitatione cordis. In Saxoniam eius manipulum in cereuisia cum butyro coquunt & exhibent in Ictero & Ischuria.

Cum aqua florum destillata extrahitur succus ex Cancro viuo contuso & eo gingiuæ puerorum in dentitione illinuntur. Puluis florum vna cum capitibus puluerisatis, exiccatis prius, erisypelati vtiliter inspergitur.

Cyclanimum vernus, à D. Clusio primum communicatus, altero rarior & odorator. Item æstiuus vulgaris ex quo folio hederaceo quidam habetur. Sphæritis Aëtij secundum Bononiensium sententiam in suo antidotario. In partu accelerando efficax, quod & *Dioscoridus* notauit.

Cydonia malus, cuius fructus sunt varii generis. De usu Medico ligni Cydonij scripsit peculiarē libellum doctiss. Medicus Ingolstadicus D. Cyriacus Lucius.

Cymbalaria, Patauii potiss. frequens in murorum maceris: ex furculis decerptis statim se propagans.

Cuminum sativum. Vide Plutarchi eruditissimā explicationem in Symposiacis prouerbii istius: Amici ad salem & cuminum usque.

Cuminum sylvestre globosum & alterum Matthioli, quod Clusio potius est Hypecoon.

Cynocrambe, siue Mercurialis mas & foemina.

Cynoglossum, paruum cinereum Creticum dictum, Itemque Italicum. Brassauola de Med. purg. ait copiose nasci in Padana Insula ad D. Georgii pontem prope Ferrariam, gaudereque locis arenosis. Aluum mouet in aqua decoctum cum oleo & sale. Radices Cynoglossi cum farina aqua subacta obducantur & in cinere calido seorsim frignantur, deinde ablata farina instar suppositorii adhibeantur in doloribus interiorum mariscarum.

Cyperus longus. Ingens eius copia in vallibus Pedemontii reperitur. Nisi singulis tribus annis transplantetur in horto, non perdurat.

Cyperus rotundus, cuius species est nigra durasque & inodora radices habens, qui fert facilius nostrum aërem quam odoratus.

Cyperus dulcis, Thrafi siue Dulcichinum. Fumanellus in Regione senum existimat esse Granum azelen apud Arabes, & conferre ad *depedisica*. Alii Cremorem illius commendant ad vitia pulmonum. Radices ante hyemem à terra eximantur, alioquin putrescunt & rursus primo vere aqua macerata in illam recondantur.

Cytisus Galeni, adhuc in Surrentino tractu frequens, vnde habui primum opera D. Maranthæ. Ex surculis terræ mandatis celerime prouenit, sed hyemis apud nos impatiens.

Cytisus Tragi, Lagopi species, olim Pes Milui officinis.

Cytisus supinus prope Lausannam frequens suffrutex.

Cytisus Columelle in maritimis crescens. Glaux à quibusdā dicta, herba candicans, hirsuta tota, astrictorio gustu: foliis quinis, ex quibus tria sicut in trifolio figura & situ se habent: alia vero duo cauli propiora sibi inuicem opponuntur vt in Pseudomeliloto quorundam, quam os Gälæ Taubenkropsfle vocamus, quibus & flores figura similes, quæ & leguminum est, & similiter in corymbis colore differūt. Duo enim inferiora florū folia inuicē opposita (inter quæ recuruus ceu avis alicuius vnguis latet & in eo siliquæ futuræ rudimentū) colore albō sunt, superius autē foliū singulare maius ex albo purpurascit. Coliculi ab vna radice plures circiter XV. assurgunt, teretes, pilosi, quorum alij breuiores, longissimi vero cubitales penē sunt. Folia mollia in molles mucrones desinunt, quina vt dixi, per interualla, alternante per caulem situ. E semine prouenit, & plerunq; tertio demum anno floret, Iulij principio. In Germania sponte natā hactenus non obseruauī, nec nasci puto, cum adeo ægre ferat nostras hyemes. Ramuli ex ea decerpti ac terræ mandati annum integrum vixerunt ac virores cōseruarunt sine radice. Huic cognatum esse puto Dorychiō Monspelij existimatū, sed lignosius, minoribus folijs. Sponte gignitur circa Pisam & in Samnitibus itemq; in Bononiensi agro.

Cytisus niger siue maior Pseudocytisus Cordi forsitan. In montibus Bauariæ inferioris frequens præsertim circa Ratisbonā. Hanc satis elegantem plantam tota æstate florentem in topiarijs hortensibus primum habui à Nobiliss. viro & rei herbariæ studiosissimo Domino Paulo à Lobelsingen, Domino in Ram.

DA M A S O N I V M nothum Dodonæi de Floribus Calceolus Mariæ. Heluetij, in quorum montibus cubitum æquat, nominat *Äncken Ballen*. Helleborina punicea seu ferruginea Dalechampij. Crescit passim versus montana loca circa hanc urbem & in Franconia. In Bauaria vero & Heluetia flore duplo maiore. Afferunt quoq; interdū reperiri flore albo. Gesnerus putat non male conuenire cum Cosmosandalo Panfanæ. Dicitur vulneraria esse & vulnera recentia curare.

Daucus Creticus verus. Nō facile apud nos seruatur. Crescit quoque in Italia in montibus Vicentinis & Baldo ac monte Generoso prope Comum.

Dauco Vulgari congener Sefelios Peleponnensis nomine ex Italia missa, perquam aromatico semine, folijs pulcre virentibus, nitidissimis.

Dens caninus siue Dentali: alij ad Hermodactylum referunt. In Styriæ passim montanis reperitur, sed etiam ex Italia habetur Puniceo flore. Rariorem quoque alo, qui candidum fert. Utuntur in Epilepsia radicibus.

Dentaria bulbifera heptaphyllos & alia pentaphyllos.

Dentaria maior Matth. Squammaria siue Squammata ob radicem similē squammis. Vnde Saxones *Schupwurk*. Apud nos *Blumenfraut* / *Fraischamfraut*. Crescit passim in syluis magis vdis potissimū ad Betulas. Floret in Aprili & Maio sine folijs, deinde plane arefcit. Eius aquæ destillatæ vsus apud nos creberrimus in fluxionibus varijs, epilepsia & similibus affectib. Horto nunquam voluit assuescere quamuis sæpe in eum transtulerim.

Dicamnus Creticus. Ex semine aliquoties nobis creuit & florem produxit copiosum. Nisi vero pangantur plantæ, raro, etiam diligenter asseruatæ per hyemem durant. Satius igitur est vt
furculis

furculis propagetur, qui in alterum annum florem produ-
cunt. Huius suffitus foetum mortuum extrahit. Plutarchus
in Gryllo: Quis Capris Cretenfibus præcepit vt fagittis icæ
dictamnium quærant quo comesto cuspides extrahunt.

Pseudodictamnium Matthioli, ad me Florentia miſſus, nihil habet
cum priore commune, quemadmodum Anguillara huic de-
ſcriptioni cõuenire negat. Hodie vocãt in Græcia *καλιμοιδία*.

Dictamnium album, Fraxinella vulgo, Tragium Penæ, Pconia maſ-
cula Tragi. Plurimum infeſtatur à formicis, ſed calce aſperſa
abiguntur, quod in alijs quoq; plantis eſt obſeruandũ. Quic-
quid vero apud veteres ſit, cõſtat ſemen eius vt iliter admodũ
exhiberi epilepticis, ſicuti quoq; eius conſeruam. Aqua illius
vtuntur intra corpus cõtra peſtem. Veneti ad oculos inflam-
matis. Romæ quoq; circumfertur ad faciem albam reddend-
dam. Oleum ex floribus opt. in doloribus articulorum ipſis
inunctum. Radicis decoctum ad venenatas beſtiolas è cor-
pore abigendas eſſe effiçax experientia teſtatur.

Digitalis flore albo, purpureo & luteo, item ex diluto purpura-
ſcente. Coſtæus nominat Verbaſcũ digitalem. Alba & lutea
paſſim in Germania creſcit, purpurea in Rhætis prope Curiã.
Folia decocta leniendi aluũ vim obtinent. Bononiæ vocatur
Aralda & putatur eſſe vulneraria, vnde prouerbiũ Italicum:
Aralda, tutte piage ſalda.

Dorea herba vtraque maior & minor, communicata à C. L. V. D.
Ioã: Aicholtzio Medico Vienneniſi. Videtur ad conſolidã au-
ream accedere. Lobelio ſubijciente videndum an ad Panax
Chironium Theophr. & Pharnaceum Plinij ſit referenda.

Doronicum minus ac vulgatius & alterũ Auſtriacũ à D. Cluſ. de-
ſcriptum latifoliũ. *Gemſenwurk* / q̃a radice Capræ ſylueſtres
admodũ delectantur, quã (referentib. venatorib. qui & ipſi ea
radice vtũtur intra corp⁹ cõtra vertiginẽ & in comitatu Tyro-
lenſi nominãt ab hoc effectũ *Schwindelwurk*) copioſe ingur-
gitant,

gitant, & diu ita famem tolerant. Vnde circa Nouembrem vbi capiuntur in ventriculo eorum reperitur pila siue globus ex eiusmodi radicibus & aliis plantis alpinis quam vulgo vocant *Gemsenfugel*/quales multas vidi & aliquot habeo: suntque odoratae, quibus vtuntur similiter contra vertiginem, Disputatur à multis an sit *Doronicum venenatum*, quod de nostro certe nequit affirmari, de qua re alias copiosius differemus. Bononienses in suo antidotario admittunt *Doronicum vstitatum*, aut pro illo *Caryophyllorum dimidium* vel *Galangam* aut *Zedoariae* par pondus substituunt.

Dorycnium Monspeliensium à Clusio in Hispanicis accurate pictū. Quod ipsum vel similitimum saltem strigosius in campis asperis & lapidosis circa Fruxingam Bauariæ inueni. Longe aliud Aloysius in Samnitibus reperit vt est videre in suis opinionibus Italice impressis.

Dracunculus maior, Matthiolo minor (de maiore enim ipsius est magna dubitatio) *Dracontion*, serpentaria. Crescit quidem apud nos, sed ægre fert hyemem frigidorem: ac raro florem ac semen profert.

Dracunculus aquaticus *Plinij*, In hortis nisi irriguis non viuit.

Draco hortensis. *Tarchon Auicennæ*. In Acetariis expetitur & se propagat ex germinibus.

Dryopteris Hortum non amat, è vicino monte S. Mauritij translata. Filix elegantissima à Trago perquam belle depicta.

E.

ECHION *Matthioli* flore albo.

Echion Fuchsi spontanea planta, cultis nasci gaudens.

Elaphoboscus *Plinij*, missus Florentijs.

Elatine *Matthioli*, longe glabrior in horto & lætius virens rediditur quam quæ sponte in aruis prouenit.

Elichrysum,

Elichrysum, alijs *Heliochrysum* Matthioli. Hispanis secundum Clusiũ *Scoba hedionda*, id est *Scopa foetida*. Apud nos crescit & semine in alterum annum propagatur.

Italicum eiusdem Matthioli, *Millefolium luteum*.

Creticum, *Stœchas Citrina* altera odorata *Lobelij*, cuius iconem accuratiorem dedimus in Matthioli editione.

Endiua hortensis, & *Romana* crispa imprimis elegans.

Enula campana, siue *Helenium*, copiose ex semine se propagat.

Vtilis herba ad vitia pulmonis, ad quod extractum ex floribus & radicibus vtile.

Epimedium. Crescit in Italia in agro *Vicentino*, vbi vocant *lunariam*, & in *Illyria* producit florem & semen, quamuis *Dioscorides* non viderit, quod etiam illi de *Dictamno* accidit. Serpit plurimum in horto, vnde necesse est vt proprijs quasi cancellis includatur.

Erica maior & procerior *Italica*. *Buchanan*. in hist. *Scot.* lib. i. memorix prodidit, In insulis *Scoticis* *Ebulis* homines esse incultos, qui lectum sibi parant ex filice vel *Erica*, radicibus deorsum, frondibus sursum versis, adeoque scite cõciannnt, vt mollitie cum pluma certet, salubritate longe superet. *Erica* enim naturali siccandi vi prædita superfluos humores exhaurit, neruisq; eorum molestia liberatis suũ vigorem restituit, ita vt qui vesperi languidi & lassı decubuerint mane vegeti & alacres resurgant.

ErUCA maior, minor & tertia *Anglica* foliis latis. Similibus *Verbenacæ* vulgo dictæ sed lætius virentibus: floribus minutis, luteis & paruum relinquentibus post se semen in strictissimis siliquis.

ErUum verum *Sibæ Orobus*.

Eryngium vulgare, passim in *Franconia* inter vineas & in via crescens, apud nos raro admodum vel potius nunquam occurrens. Radices conditæ multiplicis sunt vsus & imprimis hy-

dropicis & aduersus nephriticos morbos vtilis, generationi etiam conferre certum est.

Eadem contusæ inq; forma Cataplasmatibus applicatæ circa vmbilicum in grauidis abortum metuentibus foetum euidenter retinet, cum nihilominus decoctum eorum bibiturum partum adiuuet. Plutarchus in libello quod max. cum principibus sit disputandum philosopho, tradit: Eryngium si vna capella in os sumat, ipsam primum, mox totum gregem subsistere, donec accedens pastor eam eximat, tantam vim celeritatis odorem eius habere. Eryngii radicem contactu occidisse Salamandram asserit Cardanus in suis comment: ad Aphor: Hippocratis.

Eryngium marinum in littore Veneto copiose nascens.

Eryngium totum caruleum, elegans planta. Sponte crescit in montibus Allobrogum, & imprimis in pratis circa Taurinum, vbi pumila quædam illius pulcherrima species sese offert.

Eryngium capite dipsaci, nobile dictum à Gesnero, quod perit postquam femina tulit, sed ex semine statim terræ iniecto altero anno rursus prodiit.

Eryngium Pannonicum latifolium descriptum in obser. Pannonicis Clusii.

Eryngium Vegetij. Anguillara vult esse Scolymum Theophrasti, cuius etiam in 2. Operum & dierum Hesiodi fit mentio.

Erythrodanum siue Rubia tinctorum. Colitur copiose in Silesia & Selandia, atq; etiam in Belgio & alibi. In horto radicibus suis repentibus nimis est molestum. Decoctum huius radicis regii morbi colorem emendat. Aqua inde destillata optima ad vlcera oris, addito pauco alumine & melle rosaceo.

Euonymus Pannon: vterq; Clusii.

Eupatorium Auicennæ siue aquaticum (quod idem tamen volunt esse cum Græcorum, autores Bononiensis antidotarii) vulneraria planta est. Huius radices accedere ad vires radicū

Helle-

Hellebori albi in se ipso expertum esse D. Gesnerus perhibet. *Euphrasia* flore luteo à Lobelio descripta quæ reperitur in montibus Austriæ & quoq; in Franconia à me inuenta est. Ad caliginem oculorum commendatur, non tamen quamuis, sed tantum in frigido affectu. Calefacit enim & siccatur, Quare nõ conuenit vinum Arnoldi de villa noua, sed potius officit, vbi est Spirituum inopia.

F.

FABA rubra, alba, maior & minor, itē syluestris alijs Aracus. *Ferula* quam quatuor cubitorum vidi Monaci, vnde habui, in horto illustrissimi principis. Crescit etiam ad promontoriũ Misennũ & in tota Apulia vberrime, in qua propter defectum lignorum eam potiss. ad instruendos focos vsurpant. Martialis vocat ferulas tristes sceptra pædagogorũ. Nam ea manus discipulorum olim cædebant magistri.

Ferulago, *Ναφθύσιον* Theophr.

Ficus, tam magnos quam paruos fructus proferens: item albos quo ad interiorem pulpam, quas habui ex horto illustris. principis Vuilhelmi Landgrauij Hassiæ &c. Ad annos 60. & vltorius perdurat, quæ in senectute, vt testatur Plinius, quoque lacrymam destillat gummi instar. Annosa arbor apud nos quoque, si à frigoris iniuria muniatur, vnde hic quædam præcipua familia eiusmodi arborem adhuc frugiferam alit in annum octogesimum. Ficum Mori germina per insitionem excepisse scribit Plutarchus in Symposiacis: atq; ibidem ait fulmine non tangi, vbi quoq; explicat vt arbor amarissima fructum proferat dulcissimum. Nam vt iccur bile in vnũ locum secreta fit dulcissimum, ita Ficus dum in fructum suũ dulcedinem & pinguedinem omnem demittit, ipse expers fit dulcedinis.

Ex semine Ficus nihil producitur. Fructum hunc hysteri-
cis vteroque esse vtilem admodum nouerat Hipp. quare in lib.
de Morb. Mul. ad omnes eius affectiones vsurpat exterius, si-
ue vterum vlcus erodat siue non.

Ficus ruminalis dicta est, sub qua expositi & enutriti fue-
runt Romulus & Remus, quæ adhuc in antiquis nummis ar-
genteis expressa videtur.

Filipendula, Vrinæ suppressæ atque eius stillicidio non parū suc-
currit, quare Oenanthes loco esse poterit, quāuis nō omnes
notæ illi assint.

Filicula saxatilis, parua admodum & elegans, alioquin vulgari Fi-
lici masculæ similis, ex vetustis columnis Miltenburgenfibus
in hortum translata.

Filix latifolia Cordi, siue florida, Osmunda. Reperitur in Misniæ
locis palustribus passim.

Flammula recta. Nam repens eadem est cum Clematite alba, cu-
ius supra memini, quæ sæuiores hyemes non sustinet.

Flos Indicus maior & minor, vterque flore pleno & simplici. Täge-
res siue Africanus flos. In Africa, vnde primū allatus, ex Car-
thaginis ruinis tempore Caroli V. sponte prouenit. Hic nul-
lo modo intra corpus dandus, habet enim aliquid venenati.
An Lycopersicum Galeni sit, Dodonæus examinandū pro-
ponit.

Flos Solis, maior, minor & ramosus. Planta maxima, Gigantem
ob magnitudinem vocant Lusitani. Chrysanthemum Peru-
nianum. Nostri hortis iam familiaris planta. In Italia 24.
flores in vno caule producere solet, plures in Hispania, no-
bis decem protulit. A Nicolao Rasio Chirurgo Regio Gal-
lico p. m. viro humanissimo, & rerum simplicium peritissi-
mo, semen missum, quod album florem produceret, sed non
creuit. Semen purgandi vim habere instar Cartami quidam
mihi retulit, quod tamen in me ipso periculum faciens non
potui

potui depræhendere. Adeo autē est huius ferax, vt aliquando ex vno flore abstulerimus duo millia trecenta & sexaginta duo semina matura. Pediculi foliorum vt asparagi comeduntur. Caulis fractus facillime callo obducitur: vnde vulnerariam esse conijciunt & ad fracturas conuenientem. Sed hoc signum non sufficit, nam & in maluæ caule idem contingit. Inesse tamen vulnera glutinandi facultatem non negarim. Gummi profluit ex vulnerata planta, pellucidum, rubrum, odorum. Aparent etiam in floribus aliquid resinofum plane terebinthinam substantia & odore referens.

Flos folis Matth. Helianthemum Plinij, alijs Panax Chironium, quamuis radix sit expers odoris & saporis. Reperitur quoq; interdum flore albo. Chamæcisti species, folio latiore quam vulgo nascentis, ex Italia missa, sed eandem postea circa Bapbergam inueni.

Feniculum maius siue dulce Italicum. Quibusdam verum putatur esse Fœniculum, sicuti nostrum vulgare, Hippomarathrum. Radices in arena per hyemem seruantur.

Fœnum græcum, optimū ophthalmicum. Lauatur aqua fontana decies & eius postea decocto spongia imbuta fouentur oculi dolentes.

Fœnum græcum syluestre Lobelij.

Fraga, omnis generis rubra & alba & inter hæc coloris medijs. Semen terræ autumnò commissum prouenit. Succus illorū expressus ad multa utilis, visui imprimis & retentæ vrinæ: ac longo tempore asseruatur, viresque vetustate acquirit. Decoctum ex herba & radice diutius vsurpatum cum passulis, ictericis prodest. Stillatitia aqua manantem sanguinem sistit.

Fraxinus mas. Floret copiose nigris racemis siue glomulis, sed non fert fructū. Eius cortex interior, (vt Cæsalpinus refert) aquam in qua maduerit, cæruleam reddit, quam apponunt

gallinis cum morbis diuexantur. Ex hoc genere, inquit idem, forte est lignum in noua Hispania repertum, cuius ramenta in aqua post horæ dimidum cæruleum elegantissimum reddunt, cum ipsa candida sint.

De Manna quæ in Fraxino & aliis nonnullis arborib. colligitur, videndus Costæus, Altomarus & Quiqueranus. Non autem inutiliter monet Cordus, adulteratâ & minime probâ esse Mannam, quæ grumis suis foliorum Senæ partes aliquas complectitur, cum nulla ad nos ex Arabia & Aegypto Manna afferatur, quemadmodum Sena.

Fritillaria planta speciosa & rara, Lilionarciscus purpureus variegatus Lobelii. Meleagridem ob similitudinem cum plumis auis eiusdem nominis potius vocandam censet Dodonæus. Floret statim primo vere & etiam acriores hyemes ferre potest. Nicolaus Rassijs, cuius antea fecimus mentionem, primus mihi communicauit ac scripsit circa Aurelias in Gallia forte fortuna fuisse repertam. Aiunt inueniri quoque flore pleno, sed rarius. Narcissus Caparonius quoque dicitur ab inuentore.

Fumus terra siue *Fumaria* vulgaris. Puluere huius plantæ sæpius exhibitò à Melancholia se quendam liberauissè affirmat Brasauola.

Fumus terra siue *Fumaria tenuifolia*, Hispanica, elegantissime variegato ex rubro albo viridi & luteo coloribus flosculo, quæ ex semine plurimum se propagat. Minus est amara quàm reliquæ fumarix. Pictura est apud Clusium & Lobelium. Habemus & alteram adhuc teneriorem, Syriacam cuius semen D. Paludanus ex Aegypto rediens nobis communicauit, vt omnia sua, per liberaliter: qui dicebat incolis Seltereis dici. Prouenit etiam ex vetustissimo semine, nec simul omnia grana nascuntur, quæ simul & fere eodem momento terræ mandantur, sed alia sequente anno. Cuius rei periculum feceris, si longum

longum fulcum duxeris & semina inieceris, mox enata euulferis. Nascentur enim eadē linea, qua illo, quo seueris anno, etiam altero & nonnunquam etiam tertio, quod in nonnullis etiam alijs plantis obseruauit.

G.

GALEGA siue Ruta capraria. Frequens vbique in aggeribus viarum per Italiam. Editur in acetarijs & in iure carniū quoque coquitur.

Alii succum exprimunt & mane ebibunt contra pestem, venena & morsus venenatorum animalium. Adhæc instar cataplasmatiss contusam imponunt. Succus & semen vermes necat. Decoctum in aceto paratum cū Theriaca & Tormentilla ac Cardo benedicto, teste Ingrassia, plurimum valet in peste & febribus malignis cum petechiis. Prouocat enim valde sudorem. Nonnulli succi vncias quinque vel Sex calide in peste propinant. Hac herba saginantur Galline, & pariunt inde plura oua.

Galeopsis, flore luteo, folio longo, rectis caulibus, quam quidam Vrticam labeonem vocant. Ambrosius Paræus Chirurgus Regius exercitatissimus in Gallia Galeopsis cuiuscunque generis succum hæmorrhoidibus impositum tradit tumentes aperire & sanguinem congestum educere. Eodem remedio, ait, thymum circa Sedem curamus.

Gallium flore albo & luteo inter gramina prouenit, & ingruentem tempestatē suauissimo odore prænūciat. Suauius etiam olet apparente Iride.

Gallitricum siue *Sclarea* cum Alektorolopho Plinij hoc habet commune, quod semen oculis inditum, sordibus purgatis sponte excidat & visum clarificet. Excellentiss. D. Crato, præceptor olim meus omni laude & memoria perpetua digniss,
inter

inter alia sua *εὐωπία* commendabat in suffocationibus vteri & similibus affectibus vnguentum ex Sclarea cum butyro coctum, cui adijcitur aliquid gummi istius exotici Takamahacæ, quod etiam tum vmbilico imponendum.

Gelsimum siue *lasminum*, Zambach Arabum, flore albo & luteo. Est & tertium Catalonicum siue Hispanicum dictum, cuius flos duplo maior est priore & multo odoratior. Inscritur autem facile in vulgare, sicut hoc in sui generis plantam & in Rosam. Album nunquam mihi semen tulit, sed luteum sæpius, baccas nimirum nigricantes cæruleo liquore refertas. Ipsemet obseruauic cum I. Cæsare Scaligero, surculos *lasmini* terræ impactos florem produxisse & perdurasse in alterum annum sine radice.

Gelsimum siue lasminum Indicum, sub quo nomine cum primū fuerit ex Indijs aliis communicatum, semper postea hoc nomen retinuit, quamuis sit planta sui generis, & pauca habeat cum *Gelsiminis* communia. Magis proprie flos Mexicanus à loco natali, Cæsalpinus existimat esse *Mandragoram Theophrasti*. Eius radix vel negligentius in hyeme asseruata, tam intra quā extra terrā, modo non frigore lædatur, altero anno pulcre repullulat. Germinib. quoq; transplantatur. Hispani vocant florem miraculosum, quod tot coloribus sit præditus ac tantum duret ad meridiem vsque. Hinc *θαυμάριον* quidam, ex Hispanico *Marabillas*. Habemus enim rubrum, luteū, album & postea infinitas ex hisce coloribus in vno flore varietates. Radicem huius discutere valide tumores frigidos *Historia stirpium Lugdunensis* annotat. Caustica est tota planta. Diligentissime describitur à Clusio in Pannonicis.

Genistella, *Genista pumila* siue *Chamægenista* Clusij.

Genista sagittalis Pannonica.

Genista spinosa, Crebro in syluis Sueuiæ proueniens. Libentius
ex

ex semine, autumnno terræ iniecto prouenit, quam si planta ipsamet vel suæ telluri hærens transferatur.

Gentia transalpina, siue Hispanica arborefcens, cuius flores ante exortum solis sunt odorati, postea vero minuitur odor donec meridie penitus euanescat. In multos annos durat si hyeme recondatur in cellam.

Vulgaris gentiæ lixiuium rite paratum instar clareti Hydropicis est efficax. Succus eius oleo omphacino vel Sinapino exceptus tutiss. est remedium contra pediculos.

Gentiana maior flore luteo, *Bitterwurß* in Alpibus dicitur. In horto quidem manet & mihi floruit, sed ægre vltra triennium. Ex semine nunquam vidi prouenire. Euporiston medicamentum in febribus, quod etiam testatur doctissimus Horatius Augerius in suis epistolis. Simlerus in descriptione Alpium, refert pastores vti gentianis ad vbera vaccarum si à muribus araneis aut alijs bestijs venenatis lædantur.

Gentiana maior flore purpureo, ex montanis in hortum translata durat quidem sed ægre & florem negat proferre, quocunq; modo colatur, fitq; deterior potius hoc beneficio.

Gentiana media siue *Cruciata*, quæ libentius assuescit horto.

Gentianella pratensis Bauarica minutissima autumnno florens.

Gentianellas multas elegantissimas vndiq; conquisiui, sed nullo ingenio cogi potuerūt, vt soli natalis obliuiscerentur & horto suo decore ornarent.

Geranium. Huius admodum multæ sunt differentiæ, nos eas breuiter enumerabimus, quas hucusque in horto aluimus, à notioribus incipientes.

Supinum paruum, vbique vulgare, *Gruinalis Dodonæi*: maius vero huius generis non ita passim obuiam vel notum folijs initio rotundis prodit, quæ sequuntur alia althæam referentia, sed mox in plures diuisuras finduntur vt paruum

vulgatius, attamen differunt, quod minus ordinatim disposita spectentur.

Robertianum, ab aliis Sanguinaria dicta, quod ad sanguinem sistendum inter omnia præster. Duplicem obseruarunt pastores; Quæ omnino viridis est, foeminam cognominant, sed rubentem præferunt, aquæ incoquentes & potui dantes pecori armentisue cruenta mingentibus.

Maluaceum siue Balsaminum, Pes columbinus, potionibus ad interna vulnera reliquis præfertur. Ruellius vult esse secundum Diosc. cuius tamen ille vsus in medicina nullum esse dicit.

Althæodes, foliis incanis, mollibus, apud Matthiolum VI. vel vltimum in ordine, imprimis elegans.

Batrachiodes, quod etiam duplex est, floribus cæruleis, idque grandius & rubris, minus.

Hæmatodes, sponte in multis locis nascitur Germaniæ. In autumno tota planta rubra est.

Macrorhizon, Gallis Banatica, grauissimi odoris, præsertim radix. Batrachiodes alterum Lobelij, Statice quorundam, quæ septem floribus roseis, ventrem sistens à Plinio describitur, sed numerus ille definitus hic locum non habet.

Muscatum, siue acus muscata, musci odorem referens, præsertim matutino & vespertino tempore. Ad vrinasciendas vtile.

Saxatile, in locis saxosis crescens ad riuorum aspergines in Hercyniæ saltibus, à nemine, vt puto, descripta vel depicta herbula, vnde eius iconem inferius exhibuimus. Hygroscolon Thalij in sylua eius Hercynia.

Tuberosum maius, primum transmissum à Clusio, planta admodum viuax & copiose se propagans. Hoc primum est Diosco-

Dioscoridis. In Samnitibus (vulgo Abbruzzo vocant) frequens, itemq; in Dalmatia prope Zaram.

Est aliud minimum, in murorum rimis nascens, folio, flosculo & tota facie vulgaris maluacci Balsamini vel Pedis Columbini, attamen multo minus: radice auellanæ magnitudine, rotunda, tuberosa, nullis fibris, sed veluti acetabulis aut osculis ex parietibus alimentum hauriens. In hortum translatum, vt obseruarem, an mutaretur forsitan, penitus contabuit.

Geranium Creticum, longissimis rostris à Lobelio descriptum.

Geranium potum calculos renum & vesicæ mirabiliter frangere Empirici affirmant.

Gingidium, vt D. Rauuolus appellat in suo itinerario, Syriaca planta.

Gladiolus peregrinus, rubro & incarnato flore. Magna frigora difficulter fert, alioquin in horto multis bulbulis sese multiplicat.

Gladiolus nostras, sponte nascitur humente solo, in pratis ad stagna, radice duplici. Vulgus ad extrahenda infixam vtitur superiore, quod à Dioscoride quoque illi ascribitur: Vim autem repellendi inferiori tribuit. Alij *Blutwurh* appellant, sanguinem sistere perhibentes. Dioscorides in Euporistis ait superiorem urinas ciere. Aetius Gladiolum vna cum radice exiceatum contusum & cribratum cum granis Piperis bibendum præbet diurno colico dolore medicaturus. Folium medium diuisum & in similitudinem coronæ in se conexum, ac pro torque circa collum habitum tonsillas sedare Marcellus Empiricus affirmat.

Glaux, paruula herba, ex falso lacu prope Isebiam missa à CL. V. D. Brunnero. Dodonæus & Lobelius pingunt.

Glaux alia, à foliorum glauco colore sic dicta, cum alioqui non multum discrepet à Diosc. descriptione, præterquam quod

non ad mare nasci obseruarim. Flosculis purpureis prædita est, folijs lentis, cauliculis supinis per terram sparsis. Ex sabulosis locis circa hanc urbem in hortum translata.

Glastum, siue *Isatis syluestris*, frequens passim in Thuringia potissimum circa Ihenam.

Glastum satiuum siue *Isatis*, ex qua Thuringi non exiguas opes colligunt. De eius cultura & præparatione accuratū scriptum edidit Henricus Grolachius Gothanus.

Glycyrrhiza Dioscoridis, pillulas instar Platani produçens. Nostra tamen multo est dulcior & succulentior. Hanc quoque eundo versus Thraciam Constantinopoli in vijs passim crescere Anguillara refert.

Glycyrrhiza nostras quam copiose Bapenbergenses colunt & inde quæstum faciunt. De cuius cultura iam dudum commentariolum proprium tanq; de planta populari, meditor.

Goropius in suis Beccetelanis hanc neque Theoph: nec Diotc: notam fuisse existimat, sed tantum priorem. Alii tamē existimant radicem esse Scythicam apud veteres, & refert Generosus & multarum rerum experientia insignis vir D. Augerius à Busbeck &c. in suo itineralio Byzantino, se in quadam syluula ad Halys fl ripam copiosiss. hanc quoque sua sponte nascentem reperisse.

Radix Glycyrrhizæ & flores Tilizæ in vino albo coquantur & eo calide dentes in eorum dolore eluuntur.

Glycyrrhiza syluestris. Fœnogræcum syluestre Fragi. Et alia priori non dissimilis prope Vuittembergam in monte Apollinis vulgo *Dollersberg* & altero S. Petri non longe à Salinis Saxonis proueniens.

Gnaphalium marium. planta tota albicans exceptis floribus subluteis. Reperi plurimū ad littora maris in agro Neapolitano.

Gossypium, ex semine prodit & floret, sed fructum ferre per astatis fugacitatem hisce regionibus non consuevit.

Gramen pictum siue striatū, Mannæ vulgo dictum. Itemque perenne, miliaceū, in syluis non procul ab vrbe nostra ad montem S. Mauricii frequens.

Cyperoides in hortum translatum durat quidem & propagatur sed non floret.

Gramen tuberosum siue nodosum Lobelij vbiq; sese offerens in saltibus Thuringiæ. Validius cæteris obstructions aperire & vrinam cire asserunt.

Gramen marinum spicatum alterum Lobelij. Maius cuius pictura est apud eundem, ad lacus salios nascitur circa Halam Saxonix. Minus vero in pratis latioribus & humectis circa Lipsiam, quod inter Calamagrosteos species Tragus depinxit.

Gramen equinum siue Hippagrostis Gesneri, *Rosgras* circa Tigurum vulgo. Gramen albicans lanuginosum, molle, cubitos duos cū dimidio attingens: Semine lato, satis magno, vt hordei fere. Refert ille in pratis nasci sed parce. Habeo ex horto Nobilissimi & præstantiss. viri D. Georgij Riteselij & c. vbi sponte inter cætera gramina proueniebat.

Gratiola. Stanca Caballo Italix, quia equi ea planta gustata languescunt. Crescit alibi in locis palustribus & in hortis facile perit, nisi iisdem locis collocetur. Hic diligenter eam asseruant vetulæ medicastræ in suis hortis, sine discrimine cum vino vel alio liquore decoctam omnibus febricitantibus propinantes. *Weißaurin* vocant. Flore luteo reperi non procul à Genua ad riuulum quendam. Gesnerus nescio quam ob causam nominat Sesamoides. Huius vsus præcipuus in hydropo, potissimum illius extracti cum puluere cinamomi in catapotia redacti, itemq; in febribus tertianis & alijs diuturnis cum succo calamenti datur. Gilbenech nihil aliud est quàm semen huius plantæ, quod nomē adhuc apud Arabes retinet.

Guaiacana vulgo. Lotus Matthioli apud Theoph. Dalech. Diospyros Theoph. Faba Græca Gesneri. In horto durat & fructū

etiam fert nonnunquam. At per hyemem opt. munienda præ frigore, alioqui perit arbor, at radices repullulant.

H.

HABEVRES elegans planta similis Plantagini strictifolia, sed longe tenerior & sursum erigens acumina sua foliola in modum hastarum: capitulis Psyllij, in quibus semen nitidum, ex albo rubellum, Psyllij semini æquale magnitudine, sed colore & figura multo elegantius. Ex Oriente secum detulit D. Bernardus Paludanus.

Halicacabum vesicarium siue Alchakengi. Cuius succus vrinam per triduum retentam mouit, teste Brassauola in examine simplicium.

Halicacabum siue Solanum Indicum. Primum à Domino Iosepho de Casabona Florentia mihi impartitum, planta antea, vt existimo, incognita, atq; ideo eius picturam addidimus in fine libri. Folijs Solani est, sed caulibus digito crassioribus, nodosis, angulosis, trium cubitorum altitudine: ramis multis, flore vulgaris halicacabi, magis vero in ambitu laciniato, quinquangulo tamen, purpureis staminibus in medio cum nigricantibus & cæruleis apicibus & circa fundum maculis quinque nigris vel purpurascens. Folliculis alterius quoque Halicacabi sed viridibus, etiam per maturitatem, aut quandoque qua parte solem spectant, obsoleto colore purpurascens. Acini sunt in medio grandes, qui plene maturi rotam vesicæ capacitatem explent aut etiam ob magnitudinem rumpunt, in quatuor partes decussatim diuisi, vt extrinsecus apparent, cum tamen intus non animaduertantur illa intersepimenta, si dissecentur, & insipidi vt tota planta, sed vbi pediculo adhærent succo glutinoso Lycopersici siue Malorum aureorum odore, oblitum sunt: qui an esui sint, nondum

compertum. Planta est annua.

Halicacabum peregrinum siue Vesicaria peregrina. Isopyrum quorundam. Cor Indum, Pisum Cordatum. Inter Solana non recte collocatur. Dodonæus existimat conuenire cum grano Serapionis Abrong aut Abrugi dicto.

Palumus Matthioli.

Hedera helix. Plutarchus in Alexand. memoriæ prodit Babylo- nicam regionem nõ ferre hederam, rationemq; reddit, quod nimis sit calida, cū hederam frigida loca amet. Ex Hedera quæ conficiuntur pocula vinum non retinere Costæus tradit.

Hedera terrestris siue Chamæcyssus, de qua supra pro qua communiter vsurpatur, vulgo Grundreb/ ad calculum pellendum non postrema. Veruntamen Hederam terrestrem Diosc. se nondum cognoscere fatebatur Aloysius Anguillara. Ioannes Lærius Burgundus in Historia nauig. in Brasiliam commemorat medicamenti genus quo post longam inedia diar- rhæa & stomachi solutione ipse & sui comites consiliati, postquam vsi fuerunt, confestim sani euaserunt. Est autem eiusmodi. Ius hederæ terrestris est accipiendum cum oryza probe cocta, in ipsa olla pannis veteribus restincta: quibus igni admotis ouorum vitelli sunt permiscendi. Confecti- onem illã cochlearibus ad modum pultis ori, inquit, admo- uebamus. Ac sane nos omnes morbo illo extinctos futuros fuisse nisi medicamentũ illud adhibitum fuisset, facile credo.

Hedysarum maius & minus, prætera Clypeatũ Lobelii, & Scor- piuron vti ratione seminis appellari non inepte queat: alijs Onobrychis. Vide Clusium in Pannonicis. Securidaca lutea circa Ariminum in Italia & in Apulia crebro sese offert, sicuti quoque in Dalmatia.

Helenium, cuius magna proprietates ad hilaritatem & gaudium excitandũ, vt vult Rondoletius in suis libris de arte curandi-
quare

quare Sach: siue conferua ex illo etsi est paulū amara & aqua destillata non parum profunt. Laudant quoq; in calculo renum. Asthmaticis quoque pro lubitu parata est utilis. Vide supra, Enula campana,

Helleborus albus tam flore in viridi albescente, quam subpurpureo, vel atrorubente ex horto olim Ioach. Creichij pharmacopæi Torgensis. In Helueticis alpibus *Sermer* vocant. Hispani Balistariam herbam, cui occulta proprietate Malum Cydonium aduersatur. Illius enim mortiferi succi vis quo isti populi sagittas illinunt ad venationes solo Cydonij odore prorsus hebescit. Quod Costæus quoque & Matthiolus in epistolis annotarunt. Idem de Pharico tradunt veteres. Vt Scorpioni infestum Aconitum cuius ille veneno torpescit, ita amicum Veratrum album quo admoto reuiuiscit. Pulcra est admonitio Persii, vitijs & morbis in principio esse occurrendū, non vt vulgus facit, quando ad extremū est peruentū.

*Helleborum frustra cum iam cutis agra tumebit,
Pescentes videas, venienti occurrere morbo.*

Hellebori vi Cirrhæi expugnati fuerunt vt tradit Pausanias in Phocicis. Solon enim eius radices quamplurimas in Plistū annem conijciendas curauit: atque vbi satis infectam medicamento aquā intellexit, quem prius in urbem in fluentem auerterat, in pristinum alueum annem reposuit. Cirrhæi cū auidius de aqua illa bibissent, alii perpetuo profluuiio laborantes, deserere mœnium præsidium coacti sunt & Amphictyonibus obsidentibus urbem tradere. En egregium stratum gema, rem gerere ope herbarum dum armorum non licet.

Helleborina Dodonæi, & aliorum. Huius genera aliquot à Clusio in Pannonicis enumerantur. Crescit quædam nō longe ab hac vrbe, folijs admodum similibus Helleboro albo, cubitali caule, flore albicante.

Helleborus niger syluestris yterq; tam qui dicitur *ινναφύλλον*, quam alter

alter folio duriore & obscurius virente: & quidem huius potremi non prioris radices ob penuriam Styriaci vel Italici non male vsurpantur.

Helleborus niger flore albescente, cum aliqua diluta rubedine. Reperitur nō solum in Italia potissimum circa Larium lacum, sed in Styria & comitatu Tirolensi copiose. Florētini in suo Antidotario accuratiss. cōmendant eū qui crescit in Eremo de Camaldolo ppe monasteriū. Bellonius obseruauit reperiri flore rubescente in mōte Olympo Græciæ & quidā amicus meus mihi retulit talem aliquādo sese inuenisse in Istria non procul ab vrbe Iustinopoli. Excellentiss. Iulius Alexandrinus non semel scribit se expertum esse q̄ tradidit Gal. 6 de simpl. Med. facult. hanc radicem vtilem esse fistulæ callosæ si illi immittatur.

Helleborastrum Gesneri, vide Bupthalmum Dodonæi.

Heliotropium mains. Herba Cancri vel Verrucaria Dodonæo. Commendat enim contra verrucas. Semel in hortum translata ex semine postea semper se renouat. Tornesol bobo Hispanis: apud quos simul cum maiori copiose crescit.

Heliotropium minus, Tornesole. Eius tincturā vilibus linteis exceptam ad nos sub eodem nomine mittunt Hispani. Sæpe à me satum semen in media æstate rursus exaruit, quod in Belgio quoque accidisse Clusius obseruauit. Crescit et in Italia, in agro Bononiensi prope villam Tresolzam, eundo versus Medefanum & in Samnitibus ad Ortonam & Francauillam.

Herba Clytiæ vocatur, quod in hâc mutata fingatur à Poëtis, vnde hi versus:

Herba velut Clitia semper petit obuia solem,

Sic pia mens Christum quo prece spectet habet.

Helxine Cissampelos, apud Theoph. Orobanche, diuersa ab illa altera Diosc. Patauini vocant Broeggiam. Plinio est Scammonea tenuis: ac putatur aliquid cū vera Scammonea habere simile.

Helxinesive Parietaria, Herba muralis Plinio. Perdiciū, quia per-
dices eo delectantur. Vrecolaris Scribonio, nam abstergēdis
vrceis apta est. Contusa & cum aceto calide imposita opt. re-
medium in enterocēle, vbi tumor excitat dolorem. Herbam
parietariam per iocum nominarūt Imperatorem Traianum
ppter inscriptiones & statuas plurimas vbiq; ab ipso positas.

Hemerocallis I. Matthioli. Bulbifera & sine bulbis cauli annatis.
Aliquādo reperitur flore pleno sed facile, vt mihi euenit, rur-
sus degenerat. Hemerocallis Diosc. secundū Anguillaram est
Cynorrhodū Plinij & Marragum Iliaceū, forte Crinorrhodū
legendum, & eadem est cū Crinanthemo Hippocratis.

Hemerocallis Chalcedonica Lobelij. Planta elegantif. & rara. Liliū
rubrum Constantinopolitanum Clusij in obs. Pannon. Zu-
finiare Turcis, à quibus allata est. Venetijs sub nomine Maro-
cali ad nos missa.

Hemerocallis Valentina Clusii. Turcice Con Zambach: apud nos
nunquam voluit florem proferre.

Heptaphyllon Cordi.

Hermodyctylus Matthioli. Lonchitis CL. V. Vlyssis Aldroandi
Bonon. Raro apud nos floret.

Herniaria, circa hanc urbem frequens mense Aug. in locis sabu-
losis. Aqua destillata opt. in calculo.

Hesperis nostras. Itemq; Pannonica à Clusio in obs. Pann. exhibi-
ta. Præterea Syriaca, quā alio nomine vocant Leucoion Sy-
riacum, Pannonicæ similis, sed crassior & minus procera, fi-
liquis rotundis & quasi geniculatis.

Hieracium Creticum, pro Endiuiā lutea missum. Vocamus autem
Creticum, quod eius semina postea inuenerimus in Epithy-
mo ex Creta misso, & à Gesnero similem plantā hoc nomine
delineatam depræhēderimus. Grandius est vulgari Hieracio
maiore Matthioli & teneriorib. foliis, initio Endiuiā repræ-
sentantib. sed postea aliquantū insectis instar ferme Sonchi.

Flore

Flore luteo in grādi calice & semine papposo, curuo, aspero, vnguium modo. Amara est & annua tantum herba.

Hieracium latifolium, Matth. maius & minus, spontanea. Item latifolium Pannonicum, de quo supra in Costa herba.

Hieracium V. Pannonicum & VI. montanum circa Landeshutum Bauariæ.

Hieracium, foliis & facie Chondrillæ Lobelij.

Hieracium alterum, grandius Lobelij, rectum & fruticosum.

Hippoglossum, siue Vuularia, siue Bislingua, siue Bonifacia. Quāuis Anguillara verum Hippoglossum secundum descriptionem Diosc. qui dicit Corymbos producere, existimabat adhuc nō adeo bene esse cognitum. Raro vltra annum vel alterum in horto vtpote nimis montana durat.

Holistium Salmanticum Clusii, floret primo anno, sed raro semen maturat, Frigoris impatiens est.

Holistium Loniceri. Cauda muris, alibi in segetibus frequens.

Hordeum γυμνόκελον, & alterum multis spicis in vno culmo.

Horminum satiuū, copiose in agro Senensi, sed copiosius crescit in Apulia, Illyriā & insula Lesena atq; vniuersa Græcia.

Horminum sylvestre, flore cæruleo, item albo, quod frequens in Sueuia in quibusdam pratis sese offert. Itemque rubro, & denique ferme absq; vilo flore per æstatem, Sed in hyeme paruo, cæruleo, lupuli odore, simile secundo, quod Clusius in Pannonicis depinxit.

Hoxocoquomaclit, sub quo barbaro vel Indico nomine fuit Florentiam & inde ad nos missa. Folia habet propemodum Fraxinellæ, vel potius eodē fere modo quo Cassia siliquosa prodit, nullo in costæ extremitate imparitatem faciente folio. Caules & ramuli & foliorū oræ rubent, flores flauī sunt, Cassiæ floribus similes. Hinc emergunt siliquæ oblongæ, cylindraceæ, exterius per maturitatem fuscæ, intus purpurascētes, fuscis granis distētæ. Radix nigro cortice obducitur, quo ab-

raſo ſuaeſcit, & fibris plurimis conſtat, viuitque ſex tantum menſes, gelu impatientiſſima planta, & apriçū Vulturnoq; expoſitum locum deſiderās, alioquin nec floſculos explicat, nec ſpem frugis facit. Odor illi grauiſſimus & plane abominandus, ſapor ſubdulcis nō ingratus cum aliqua aſtrictione, pene vti Chebulorum, minus tamen aſtringens: radicis vero amarus & Polypodij ſaporem repræſentans cū dulcedine aliqua, niſi quod nō ita filiceum quiddam ſapiat. Folia explicat oriente Sole, cadente remittit & in ſe cōtrahit vt peritura videatur, qui antea non obſeruarunt, & hoc quidem cum alijs quibuſdam leguminofis habet cōmune. Sed hoc imprimis notatu dignum, alarum cauis, qua parte caulem amplectitur latior coſtarum extremitas, in naſci verruculas paruas rubentes, quæ intenſiſſimo æſtu exudant liquorem candidum, purum, pellucidū, vt minutas margaritas referret, ſi paulo maior ei⁹ copia emitteretur. Viſcoſus iſt eſt ac dulciſſimus, ideoque à muſcis auidiſſime expetitur. Ineſſe huic plantæ vim quandam plane peculiarem, nemo negarit qui ſemel attentius paulo ipſam conſiderauerit.

Hyacinthus comoſus, maior ſiue ſerotinus, & minor ſiue præcox. Creſcit in aruis paſſim in Italia. Anguillara bulbum proprie dictum eſſe volebat, & in Græcia adhuc vocatur βάλκο. Itali- ce Ceba Bouina.

Hyacinthus comoſus leucanthemos, è ſemine Italico natus.

Hyacinthus Belgicus, non ſcriptus Dodonæi.

Stellatus flore albo & cæruleo. In Ducatu Vuirtenbergenſi creber, vt Fuchſius quoque meminit, & Cordus Tubingæ in ſyluulis naſci ſcribit.

Botryoides odoratus, pruni odorem referens, maior & alter minor inodorus, cæruleo, incarnato & albo flore.

Conſtantinopolitanus. Dioſc. Hyacinthus ſiue Orientalis, albo & cæruleo flore, itemq; purpureo. Turci vocāt Zemble-
Hispa-

Hispanicus obsoleto flore à Clusio missus.

Arabicus à D. Aicholzio communicatus, Zumbal Arabi.

Hyoscyamus albus, ad mare proueniens. Difficulter apud nos emergit ex semine, sed vbi semel enascitur, facile seipsum ferendo perseverat. Tusa huius planta fictili vasi inditur, cui subtus foramina sunt facta, cui alterum vas apponitur & in terram omnia reconduntur tam diu donec liquor extillet. In doloribus dentium & alijs topici loco non contemnendum remedium si à perito Medico adhibeatur. Sic molis effractum semen & pressum, oleum reddit ad idem vtile.

Hyoscyamus luteus siue Priapæa. Semel in hortum translata ex semine vndiq; nimis copiose repullulat. In Italia semine vtitur ad priapismum sedandum. Pediculos & imprimis pulices necat, vt fieri potest periculum in canibus. Nam foliis huius affricatis cuti vel succo illito tanquam incantamento fugati decidunt.

Hyoscyamus peculiaris, vetusto quodam semine subalbido siue cinereo, natus, flore per initia pallidi coloris, elegantioris tamẽ quã qui in vulgari habetur, postea purpurascens & incuruo, nõ æqualiter patulo vt reliquorum, sed altera parte aliquantum repando: foliis alterius hyoscyami, sed lætius virentibus & multo minoribus. Planta vltra cubitum non assurgit. Prorsum conuenit cum Bezæ à D. Paludano ex Syria delato, quod à Clusio in Pannonicis describitur, sola foliorum latitudine discrepans. Cumq; planta sit rara, eam quoq; curauimus depingi.

Hypericum. Succus illius enecat vermes equorum, præsertim si agrimonia illis detur comedenda. Flores eius cum sale & butyro in Cereuisia, in Polonia crebro illis exhibentur, qui ob grauiam pondera gestata aliquid in corpore læserunt. Sal paratum ex hac herba pleuriticis plurimum conducit.

Hyssopus, vel hyssopum flore cæruleo, albo & rubro, ac præterea

vtrinq; floridum, cuius pictura extat apud Dodonæum in appendice. In valle Athesina quæ & Guarina, multæ egregiæ stirpes nascuntur, interq; alias Hyssopus montana odorata.

Vulgaris Hyssopus ad loca montana Franconiæ non procul à rudibus arcis Streitbergenfis à me aliquoties est repertus.

Disputatio, an Hyssopus Græcorum sit idem cum Arabum, quam imprimis proposuit Anguillara in suis opinionibus Italicis, ad aliud tempus differatur.

Hyssopoides. eius semen minutum subfuscum in oblongis vasculis mihi missum ita inscriptum ab Ioanne Thelio viro doctissimo & imprimis diligenti herbarum & rerum naturalium perscrutatore, p. m. Est omnis odoris expers, saporis aliquantum nitrosi, alioquin forma exquisite pene Hyssopum refert, strictioribus tantum folijs. Allata etiam fuit ex Italia & Patauij crescere intellexi ad portam S. Iustinæ & intra moenia circa Populos ad fossulam consitas. In Hassia quoq; nascitur, vbi quidam herbarū indagatores Halimum aquaticum vocant. Dum hæc conscriberem ipsemet erui inuentam loco vdo, iuxta arua in Franconia non procul ab oppido quod vocatur Ebern.

L

IACEA *Pannonica* Clusii capite hirsuto.

Iacea flore luteo spinosa, Scabiosa alijs lutea.

Iacea alia pumila siue nana, Penæ Montana & Carduus Pincus Norbonensium, Theophrasti Chamæleon non aculeatus, Monspelio finitimis locis Glareosis inter Cistos & cocciferas ilices nascens. Herba est parte auersa cana & lanuginosa, superiore virescentia gerēs folia, magnis incisuris dirempta, non multum lata: caule rotundo & cano, sesquipalium aut pedem

pedem alto, interdum nullo: in quo caput satis magnum pro
 ratione totius squamis eleganter stipatum, repræsentans co-
 num abietis, summa parte crenatis, nigricantibus, inferiore
 albicantibus: flore purpureo è multis staminibus congesto.
 Radix nigrescit forinsecus, intrinsecus alba est.

Iris alterum siue Erysimum Matthioli & Anguillaræ Pseudo-
 bunium, quo littorâ Veneta, vulgo al lio, abundant. In hor-
 tos translatum ex semine copiose quotannis renascitur.

Iris. Huius differentias præcipuas tantum proponemus. Hya-
 cinthus Virgilij, Columellæ & Palladij maxime secundum
 Aloysium Anguillaram, qui etiam illam reperit in Illyria ad
 flumen Naronem & Drilonem, quemadmodû notavit Ni-
 cander, quæ hodie corrupte vocantur Drino & Narenta.
 Plantam vero incolæ nominant Macinaci, & hodierno ad-
 huc die floribus vtuntur in corollis, quemadmodû Theoph:
 & Athenæus quoq; tradunt.

Iridum quas in horto hæctenus alui, alia maior, alia minor
 est, illa colorum discrimina habet Candidum, cæruleum vel
 purpureum & varium.

Alba, Illyrica vulgo vel potius Florentina, cuius aliquan-
 do primo vere, collem plenum reperi circa Priuernum vr-
 bem in itinere Neapolitano. Vehementiores hyemes apud
 nos ægre ferre potest, & imprimis à niue liquefacta & rursus
 gelascente tutari eam diligens hortulanus officij sui esse me-
 minerit.

Cærulea vel purpurea, alia vulgatior est obsoletioris co-
 loris, nec tam grandi flore, folijs & radice, nec etiã tam odo-
 rata hac quam sequentes.

Domestica flore cæruleo, quæ ab Illyrica non differt.
 nisi quod Illyricæ radix sit odoratior & bis floreat in
 anno.

Dalmatica Clusii, quæ forsitan ad Illyricam nomine loci possit referri.

Lusitanica, biflora à Clusio depicta in Hispanicis & ad me missa.

Byfantina à CL. D. Ioh. Aicholzio communicata, quæ hyeme in fictilibus apud nos asseruanda est.

Variegata è luteo & purpureo obsoleto flore, quem in locis natalibus non promit: in hortum vero translata contra aliarum syluestrium plantarum naturam, altero anno floret, & quotannis postea, ac longe lateq; serpit. Idq; verum esse experientia me docuit, cū eius generis plantas ex monte quodam Franconiaë prope arcem Comitum de Castello mecum deportassem in hortum. Foliis est Acori vulgaris id est aquaticæ flauæ Iridis sed latioribus & rarissime vt aliorum erectis, sed plerunq; mucrone languido & incuruo.

Variegata è luteo & purpureo syluestris alia, foliis erectis vt reliquarum vulgatorum, à quibus floris colore tantum discrepat.

Minorem segre in latifoliam & angustifoliam. Illamq; rursus in cauligeram & ἀκαυλον. Cauligera item vel altius assurgit vel humilior subsistit. Itemq; colorum varietates habet, quas ordine iam commemorabo.

Purpurea triplici differentia constat. Maior enim Serotina est & interdū autumno denuo florida. Minor præcox: & inter vtrasq; mediæ magnitudinis itidem Serotina ex Anglia delata, medio labrorum exteriorū candicante macula insignis.

Pallida, vel purpurea macula insignis, vel sine macula, odorata.

Cærulea.

Lutea variegata, Pannonica, odorato flore à Domino Clusio quoq; descripta.

Candida, præcocior illa grandi cuius supra memini & minus alfofa.

Αχιλλ. plerunq; purpurea est, & semen gerit omnium Iridum maximum.

Angustifoliæ ascribo Chamæiridem, quæ duas habet differentias. Alia enim odoratissima est prunorum odorem representans: Alia penitus odore caret, sola alioquin magnitudine à iam dicta discernenda.

Adhæc vñdecimā Clusij Iridem apprime elegantem, caule tenero, foliisq; admodum strictis, erectis tamē. Vide eius descriptionem in Pannonicis obseruationibus.

Vltimo quam Lobelius maritimam inscribit ac dubitat nunquid ad Medium Dioscoridis referēda sit. Foliis quidem latioribus est quam superiores: non tamen vsque adeo latis vt in Angustifoliarum censu haberi nequeat. Trita Xyridem olent. Aquam destillatam è purpureis floribus cum speciebus Diatrion sandalon & Cinamomo vt efficacissimam in Hydropicis commendant Hollerius & Gesnerus.

Iris bulbosa flore vario & odorato, angustioribus foliis, quæ hyemis vehementiam potest ferre & sese mire ex bulbulis multiplicat.

Iris bulbosa latifolia, flore purpureo latifolio: quæ facile à frigidibus intensioribus læditur ac putrescit. Hyacinthum poetarum putat esse Lobelius.

Iris bulbosa flore luteo, cæteris rarior.

Iuniperus maior Italica baccis rubris, quæ in horto per hyemem perseuerat, itemq; nostras.

Nullum ligni genus carbones præbet, qui diutius ignem conseruent, vnde similitudo sumpta Psal. 120. Baccæ cum lixiuio coctæ & pauco aceto, instar cataplasmatism imponuntur vlceribus capitis. Cum per descensum lignum destillatur, prima aqua quæ exit non est adeo valida, quæ tamen vlcera erodentia & quæ ex falso phlegmate oriuntur, plurimum curat.

K.

KALI Cochleatum maius.

Alterum, seu minus. Reperitur in Italia ad Lucifusnam prope Venetias & alibi.

Rubrum & viride geniculatum vltra hyemem non perdurant in horto, nec tamen semen ferunt, sed ad falsos lacus crescere malunt.

Paruum foliis oblongis, supinis coliculis, rubentibus, pro Coride missum.

L.

LABURNVM, vide Anagyris, Cordo arbor trifolia, quamuis sæpe quatuor & quinque folia vni pediculo cohæreant, quod in altera arbuscula, quam in horto alo, frequentissime contingit, vsq; adeo vt diuersa videatur ab altera, qui antea hoc non obseruarunt.

Lacryma Iob. Lithospermum arundinaceū siue maius: cuius grani postquam exaruit, annua enim est planta, semper adhuc exterior quasi testa integra adhæret radicibus.

Lactuca varia genera.

Elicitur ex semine eius oleum, cum aqua stillaticia Rosarum, cuius parum cum iusculo aut vino datur mane per aliquot dies magno cum successu contra pertinacem fluxum gonorrhœæ.

Lactuca sylvestris Anglica à D. Thoma Pennæo mihi communicata, grandis admodum & alta, odore prorsus Opij. Similis cuiusdam descriptionem D. Lobelius habet.

Lactucella sylvestris repens, ambigens inter Hieracium & sylvestrem lactucam. Herba dodrātalis, sæpius minor, nunquam altior, foliis per terram sparsis, lactucam sylvestrem nonnihil imitantibus. Oblonga enim sunt, & per ambitum pilis raris munita,

nitā, sed angusta admodum, semenciæ latitudine, longitudine trientis, & hac saltem ratione, si proportionis modum pensites aliquanto scrupulosius, minus conuenientia. Cæteroquin duriuscula sunt, amara, superne viriditatis obscuræ vel nigricantia, inferius cæsia. Coliculis reptitat multis Pilsellæ in modum, sed crassioribus: flosculi quoque eidem simillimi sunt, sed plures vni cauliculo sine ordine adnascetes, calice nigris pilis ornato, è quibus papposum semē. Prouenit circa hanc urbem, locis humectis, muscosis, apricis, sterili putridoq; solo, vnde erutam, vt eius naturam diligentius obseruarem, in hortum deportauit.

Lagopus maior, flore rubro à Lobelio quoque descriptus. Itemque minor sponte vbique crescens, efficax in sistendo sanguine.

Lamium Plinij, lib. 22. cap. 14. quod Milzarella Italorum esse creditur. In foliis albicantes maculas profert, crescitque in locis humidis & opacis circa fossas. Doctiss. Medicus Reinerius Solenander in quadam sua consultatione tradit eius vsum esse crebrum in Hetruria, exhibendo puluerem foliorum in ouo sorbili in lienis obstructionibus: atque asserit solum puluerem istum in vino feliciter se in iisdem affectibus exhibuisse.

Lamium Tragi, flore candido, alioqui tantum purpureo reperitur.

Lamium flore luteo, ex sylua Hercynia, efficax ad vulnera, vlcera & tumores, vnde quibusdam Sideritis putatum, & nostris maioribus Archangelica dictum, vt Lobelius refert.

Lampfana Dodonei, lactescens planta, passim obuia. In Prussia nominant Papillarem, nam est efficax in sanandis papillis exulceratis.

Lapathum satiuum, siue Rumex, cuius semen commendatur apud nos Vulgi experientia in Dysenteria, & multo magis

adhuc eius extractum. Lopathi radicem in aceto coctam & tritam, quidam lienis tumoribus imponunt.

Lapathum latifolium tam longa, quam rotunda forma. Vocant Rhabarbarum Monachorum, apud veteres Hippolapathum, & in dupla dosi exhibitum non nihil purgat. Vocat autem Ioannes Tzezes commentator Hesiodi quoq; Rhabarbarum, vnde forsitan appellatio illi imposita est.

Lapathum rotundifolium crescit in montibus supra Curiam & non procul à Friburga Heluetiorum. Item in Austriacis montibus. In Belgio vocatur Patientia. Vnde Goropius in Hermathena prouerbium dicit extitisse apud Belgas, Lapathum non in quouis horto prouenire.

Lapathum sanguineum siue sanguis Draconis, sanguineis in viridilincis pictum. Copiose crescit in subalpinis Taurinorum montium. Semen imprimis vtile ad nimium fluxum mensium intra os assumptum. Crescit sua sponte quoq; in Franconia ad Tuberum fluuium.

Larix. Vsitata arbor in multis alpidibus. Est resinifera. D. Basilius in Homilia 9. Hexaemeron ait, Laricis arboris lacryma vulpem seipsam curare. Agarico ditiss. syluæ Laricæ circa Tridentum quoq; habentur: quamuis præparandi & dealbandi artem nesciant.

Lathyrus. Cataputia minor, ad Rhenum vbiq; sua sponte pullulans. Plin. lib. 27. cap. 11. illi tribuit Lactucæ folia sed tenuiora, Dioscorides Amygdali. Barbari medici in Lecturam & Latineam corruerunt.

Lathyrus Dodonæi flore purpureo, & alter albo. Pisum angulosum vulgo tam à viticularum quam feminum angulis, *Est erbes*. O. obus Fuchsi, Phasiolus minor fatius Cordi.

Lathyrus sylvestris latifolius, Clymenum Matthioli, & alius angustifolius à priore tantum hæc nota discrepans & facilius, imo facillime hyemis fauitiam tolerans. Vtriusq; flos dilute rubellus

rubellus imprimis elegans est. Planta ipsa pedamentis sulca-
fatis alte surgit, ideoq; topiario operi commoda est.

Lauendula, quæ etiam folijs latioribus & albis floribus aliquan-
do crescit: quam ni fallor, vidi in illustrissimi Landgrauij Has-
sæ Vuilhelmi instructissimo horto aliquando Castellis. Hanc
quidam Doctiss. vir non asserit sed coniecit esse Iphyum Plinij,
quamuis Caryophyllorum florem vel Tunicam altilem
eo quoq; nõ inepte referri existimet. Plinius Tiphyon habet
& nihil nisi quod inter æstinos flores referat, de ipso tradit.
Theoph. vero expresse bulbosum Iphyon asserit & florem
ante folia proferre.

Laurus v. trag., tam latifolia, quam angustifolia, passim nota in
Italia. Herodianus lib. I. in maxima peste consulentibus Me-
dicis, Commodum Imperatorem ob copiam arborum ista-
rum Laureatum secessisse memoriæ tradidit. Aridi huius ba-
cilli mutuo attritu ob caliditatem innatam ignem conciperé
traduntur. Baccæ Lauri & pyra syluestria conrusa simulque
imposita fronti & temporib. in linteolis, sedant dolores ca-
pitis. Eadem Baccæ cum pauca Scammonea & Croco tritæ
in aceto & oleo rosaceo, instarque linimenti applicatæ in he-
micrania diuturna non parû profunt. Lauri folia olim com-
edebant ij, qui nolebant sibi vinum nocere, vel potius qui,
cum vinosi essent, vinum tamen redolere nolebant & sobrie-
tatem mentiri conabantur, vnde Martialis:

Folia denorat Lauri

Merumq; cauta fronde non aqua miscet.

Aegyptiorum Hieroglyphica Picam folium Lauri ore
tenentem pingunt, quo designabant hominem sibi ipsi me-
dentem. Nam pica ægotans dicitur lauri folia in nidum cõ-
gerere & illis morbos arcere.

Laurus syluestris siue Tynus. Fert vtcunq; nostrum cœlû. Nimijs
tamen frigoribus succumbit. In Samnitibus circa Lanzanam

& alibi reperitur eius magna copia, vocantq; incolæ Moleffo. *Laurocerasus Clusii*, cuius liberalitate hanc raram arborem primum nactus sum & dum hæc exarabam, copiosissime florentem non sine voluptate aspexi, quemadmodum ex eius icone ad viuum depicta à nobis inferius exhibita apparet. Itali vocant Laurum regiam, alij Trapezunticam. Propagatur surculis, non tamen sine labore.

Laurus Alexandrina Matthioli, Polygonaton Clusii in Obseru. Pannonicis. Nascitur sponte in Monte Arbario in Bauaria Bohemiæ contermino.

Ledon latiore folio Italicum, & alterum angustiore præditum ac teneriore, Ardiuecia Hispanorum. Hoc etiam Hypocistidem producit sed parum liquoris in se continet.

Lens Italica, grandior, & candidior vulgari. Lentescit in Aracum mutari doctiss. Marantha obseruauit.

Lentiscus ex semine enata, sed ab hyemis iniuria diligenter custodienda. In Apulia vocant adhuc nostris temporibus Stinchi, corrupto vocabulo à Græco $\chi\iota\upsilon\sigma$. Baccæ $\chi\iota\upsilon\iota\delta\alpha\varsigma$ Hipp. lib. de nat. muliebri. Quanquam exemplaria Græca falso $\chi\iota\upsilon\iota\delta\alpha\varsigma$ habent. Has Plin. lib. 15. cap. 21. velut oliuas & Corna in cadis muria condiri dicit, ne quid non hominis ventri natum esse videatur.

Leontopodium Creticum, Lobelio Syriacum: & alterum vulgare Matthioli, quod potius Pseudoleontopodium dicendum.

Leontopetalum. Ex semine quidem prodijt foliis binis oblongis, crispatis oris, sed ad frugem nõ peruenit. Nascitur in Græcia, & quidem quo ad radicem & fructum conuenit descriptioni Dioscorid. sed folia & flores plane discrepant. D. Rauu volfius opt. describit in suo itinerario Orientalium regionum, idq; reperit circa Alepum: atq; tradit incolas radicem maiorum puluere fricare vestes & hac ratione maculas delere. Sua lingua hoc tempore Aslab vocant.

Lepidium

Lepidium siue piperitis. Vfus eius in cibis. Alibi sua sponte reperi
prouenire ad arcem in montibus Franconiæ Comitum Ca-
stellanorum. Candidis minimis & copiosis flosculis odor in-
est Ligustri florum odorem referens sed non adeo fragrans.

Leucoium flore luteo simplici & pleno. Semen nullum, vt multa
in hoc genere, profert quod pleno est flore, sed ex germinib.
& surculis instar Caryophyllorum facile propagatur. Con-
serua huius cum aqua eius stillatitia crebro sumpta præser-
uat ab Apoplexia & iuuat paralyticos. Plutarchus in libello
de Amore fraterno pulcerr. hoc distichon affert:

Inter Echinopodas velut, asperam & inter Ononin

Nascuntur passim mollia leucoia.

Album hortense fruticosum, quale reperi sponte nascens
in agro Puteolano. Item rubrum & purpureum, nec non ver-
sicolore. Discrepant etiam, quod æstatem vnicā durent quæ-
dam plantæ, quædam aliquot annos. Atq; in sunt etiam pur-
pureo ob colorē dilutiore & saturatiore aliquot differentiæ.

Est præterea rarius folio plane viridi, flore albo admodum
odorato, quod per aliquot annos durat, sed hyeme est in cel-
la asseruandum.

Leucoium marinum Clusii maius & minus. Flores odoratiore
sunt priusquam Sol oriatur.

Leucoium marinum aliud, Tripolium Aloysii siue Crucigera.

Leucoium sylvestre quod apud nos passim in locis montanis pro-
uenit. Cuius pulcræ & raram speciem reperi Bononiæ.

Leucoium sylvestre minutis flosculis, sed procerius omnibus reli-
quis leucoijs, ad ripas fluminum & in nemorib. proueniens,
vnde in hortos transuecto solo pinguiori, semen quoq; illius
quod excidit forte, simul infertur, & ad tædium vsq; arcolas
late occupat.

Leucoium Syriacum rectius Hesperis Syriaca. Vide supra in He-
speri.

Leucoium Bulbosum, Triphyllum, Hexaphyllum, Polyanthemum. Vulgo ad Narcissos referunt. Et inter illa minus autumnale.

Libanotis prior vel Cachryfera, quæ rotundis foliis prodiè semine, cum pleræq; aliæ umbelliferæ oblongis oriantur.

Libanotis altera, semine lato, nigricante, odorato.

Ligusticum vulgare, siue Leuisticum, foliis Apij, vnde Hippofelinum est Matthiolo: radicibus in multas partes distractis, nō nunquam cubiti profunditate aut maiore descendentibus, efficacioribus quam reliquæ partes, sed propter excremento sam humiditatem facile teredini obnoxijs. Semē vero, quia ficius est in multos annos prorogatur. Umbrosum locū desiderat, ideoq; felicius iuxta macerias prouenit, quemadmodum etiam Cordus testatur.

Lilium album, cuius præter vulgare reperitur & alia species foliis & floribus tenerioribus. Constantinopoli allata pro Martago candido, de quo Clusius in Pannonicis.

Fingunt Poëtæ è lacte Iunonis esse enatum. Horatius breue vocat, quia non diu durat. Vnde D. Basilius in explicatione Psalmi 44. Nullum florem hoc melius exprimere fragilem humanæ naturæ conditionem refert. Idq; etiam Theocritus Idyl. 28. innuit:

Λευκὸν τὸ κελὸν ἐστὶ, μαρμαίνε' ὀλίγη κτλ.

Candidum est lilium, tabescit vero cum decedit.

Rubescere ait lilia Florentinus scriptor rei rusticæ, si eorum bulbis diligēter apertis puluis aliquis rubri coloris, modo non sit erodens, iniiciatur & pingui solo committantur. In Lilij florente caule resecto etiam bulbo semina proueniunt: quod etiam obseruauit in iride bulbosa. Huius aqua stillatitia ex floribus parata in partu facilitando & secundis expellendis efficacissima, vnde non temere in alijs affectibus danda. Folia incocta vino austero & vulnere diuturno imposita

sita

sita secundum Galeni doctrinam in libr. 7. de simpl. Med. facult. multum iuuare, in eundem autorem annotauit Excellentiss. Iulius Alexandrinus, Cæsarius Archiater.

Lilium syluestre, Martagon, flore subrubro & albicâte, falso olim pro Asphodelo habitum. Empirici vtuntur radice in contusis membris & vlceribus.

Lilium Persicum: Italis Pennachi del Persiano apud nos quidem perdurat etiã in hyeme nõ nimis acri, sed bulbus semper decrescit, nec florem, quod ego sciam, in Germania produxit.

Lilium Alexandrinum, inter Lilionarcissos & Ornithogala medium, admodum elegans planta, cuius flos suauem odorem præbet, erumpit in fine Maij. Describitur à Lobelio.

Lilium non bulbosum, siue Arundinaceum flore subcroceo & aliterum luteo odorato admodum. Profert interdum germina in summitate caulis, vbi flores sine semine deciderunt, quæ terræ commissa statim radices agunt.

Lilium conuallium vulgare, & alterum alpinum flore maiore & odoratiore: tertium vero rarum admodum flore subrubro à CL. Viro D. Friderico Sebicio ad me missum, quod etiam in Belgio coluerant. Apud Athenæum Doctiss. Dalechampius interpretatur Oenanthen. Hoc ex semine nõn prouenire vel saltem difficilime, testatur experientia. Radix eius maior interdum tunicis vestita inuenitur, sub quibus parua fibra secundum longitudinem porrecta latent, vtrinq; annata ad exortus siue genicula, repræsentantes lyrarum cordas, vt videantur nerui ipsius radice solui & in huiusmodi fibras mutari. Tandem enim ob putredinem dehiscente tunica, altero extremo abrumpuntur & se explicant, ac reliquis fibris similes fiunt. Radicis, quæ dulcis ac aromatica odorataq; est, puluis naribus attractus pituitã elicit, & sternutationes mouet sine vehemētia. Floribus vas impletur bene obturatum, & in aceraum formicarum reconditur per mensem. Liqueor

inde collectus instar olei sedandis doloribus podagricis & similibus affectibus exterius adhibitus perutilis.

Limonium primum Matthioli. Item paruum Narbonense. Difficulus est semine proueniunt, sed hoc illo difficilior, & vix ad florem perducitur.

Linaria vulgaris, & altera flore maiore & magis luteo. Aquam huius stillatitiam vrinam mouere in hydropicis multi sunt experti, & ad eam rem vtuntur quoque veterinarij ac inde nomen accepit *Sarnkraut*.

Linaria parua flore caruleo, in aruis reperta ferme Antirrhino minimo similis, & vt existimo, tantum annua. In hortum translata prorsus perijt.

Linaria flore caruleo, in hortum semel translata ex semine postea vbiq; perennat. Sed altera flore albicante & ob odorem quem spirat, Caryophyllata dicta, multo elegantior, quæ & ipsa radicibus admodum sese propagat, & diu durat in hortis.

Linaria flore albicante, in odore, sed eleganti & pene æqualis magnitudinis ei qui passim luteis obuius est, rictu purpureo, est semine nata, & primo anno florida, vix cubiti partem tertiam excedens, alioquin Caryophyllatæ linariæ similis.

Linaria Austriaca, quamuis etiam apud nos proueniat, umbella lutea, quæ in pappos abit, *Linaria aurea* Tragi.

Linum syluestre Matthioli latifolium flore luteo, in agro Bononiensi vbiq; proueniens.

Linum syluestre tenuifolium flore albo, caruleo intenso, & dilute purpureo. Et aliud pusillum candicantibus floribus sponte vbiq; occurrens circa vineta Franconiæ.

Lingua vulneraria Cordi, Fuchsio *Ophioglossum*, si horto inferatur vmbrosis locis durat & annuatim repullulat. Seminis loco ei tenuis quasi pollen in linguæ infectionibus, quibus per maturitatem dehiscētibus, excidit. Saporem habet herba subdulcem, modice tenuem & aliquantum glutinosum.

Radix

Radix paululum amarefcit & fubacris eſt, quemadmodum etiam Cordus obferuauit, qui mōtana loca illi aſſignat, cum apud nos etiam in plana deſcendat.

Lithoſpermon vulgare, maius & minus, quorum hoc albos illud cæruleos flores gerit, itemq; fylueſtre.

Lonchitis aſpera, maior & minor. Hanc ex monte Arbario Bohemix finitimo, diſtante à Ratiſbona circiter milliaria quinq; naſtus ſum: illam ex Italia, vbi Lodouicus Anguillara pro genuina habebat & præferebat ei, quam Lucas Ghinus Lonchitidem alteram eſſe contendebat. In Dalmatia vero ſe inueniſſe affirmabat, itemque in Græcia. Pruinas & gelicidia apud nos tanquam extremam peſtem odit, ideoque à frigori- bus diligenter fuerit munienda.

Lotus arbor, à Matthiolo & alijs picta, alijs Celtis. Durat vtcun- que apud nos in horto. Italis Perlaro.

Lotus fatiua Cordi, Siebengezeit / trifolium odoratum. Dodo- næus neſcio quibus rationibus adductus exiſtimat haberi poſſe pro Oxytriphyllo Scribonij, ad venena ac morbos pe- ſtilentes commendato. Frequentiſ. ſeritur apud Heluetios propter quoddam Caſei ſecundarij genus, Claronenſem vo- cant, quod hac potiffimū herba condire ſolent. Vide Geſne- rum de operibus lactarijs. Eius olei vſus eſt ad corroboran- dos neruos.

Lotus alia peculiaris, ſiliquoſa, luteis floſculis, ſiliquis tenuiſſimis Ornithopodij, ſed non articulatis.

Lotus pulcerrima tetragonolobus, flore ruberrimo holoſericū eiuf- dem coloris imitante, ſiliquis grādiſſimis, quaternis mem- branis per longitudinem extrinſecus diſtinctis & quaſi an- gulofis. Grana intus cōtinentur pulla, puſillæ fabæ magni- tudine. Piſum rubrum quidam nominarunt.

Lunaria Botrytis, in horto non diu durat. Huius quædam ſpe- cies eſt ramoſa ex Sileſia à CL. V. D. Friderico Sebicio mihi

transmissa, sed & ipsa vernacula potius loca, quam culturam hortensem amat. Refert Gesnerus de Lunariis, & rebus noctu lucentibus, semini vim veneni esse, idque si equus vel bos depascatur, mox intumescere & perire. Quod si ita affecto animali herba & folia eiusdem plantæ exhibeantur, venena dispelli & liberari animal, de quo plura vide in loco citato.

Lunaria maior, Bolbonac aliis, flore cæruleo vel purpureo, Thlaspi Crateux Dodonæo est. Biennalis planta. Crescit copiose in saltibus Thuringiæ sylvæ. Alia est flore albicante, odorato, perennis Heluetiis, ubi quoq; copiose provenit, *Substant.* Quidam ibidem chirurgus ex contusis eius foliis & saniculis parabat unguentum vulnerarium non cõtemnendum. Pulvis seminis amariss. cū aqua appropriata exhibetur in Epilepsia.

Lunaria minor, vulgo Græca: radice alba lignosa & acri. Alyssum Dodonæo.

Lupini albi, in quorum genere reperiuntur maximè, flore antequam aperiatur, subcæruleo, intus vero albo. Lupinos cum sole quotidie circummagi, horasq; agricolis etiam nubilo die monstrare Plinius annotavit libr. 13. cap. 14. Est autem illis tam imbecilla vis, ut nisi protinus ab area terræ committantur, quasi steriles redditi male proveniant. In nostris vero regionibus hoc non habet locum, imprimisq; si hyemes fuerint acriores. Plautus nominat Lupinos aurum comicum, nam in scena nummis ex Lupino factis pro aureis utebantur comici. Et nunc etiam in Italia pueri ex his nummos efformare solent. Vnde Horatius:

Nec tamen ignorant quid distent era lupinis, id est, sciunt quantum probati nummi distent à falsis, itemq; boni viri à malis.

Lupini lutei, flore odoratiss. Leucoij ferè, vnde Hispanicis violas nominant.

Lupini

Lupini sylvestres flore caruleo, semine paruo instar lentis, crassiore tamen. Crescit sua sponte in Italia circa Viterbium & Pisam ac apud Samnites & alibi.

Lupulus mas & foemina.

Lutea Plinij siue *Lutum* secundum Dodonæū. Pseudostruthium, Antirrhinum Tragi. Græcis hodie *χυμέλιν*.

Lychnis flore vario albo & rubro. Pleno in Belgio fuit quoq; culta. Sitne Dioscoridi descripta, disputabitur suo loco.

Lychnis sylvestris alba & rubra, item viscida vel noctiflora annua, noctu tantum flosculum odoratissimum explicans, coloris albi & nonnihil punicantis. Calix florum multo succo glutinoso muscas insidentes implicat. Spōte nascitur locis cultis.

Lychnis Constantinopolitana vel Cretica, Gesnero *Ocymoides* peregrinum, planta flore imprimis flammei coloris spectabilis, vt optime mereri posset nomē τὸ φλογὸς apud Theophrastum, si non æstius potius quam vernus flos esset *Jerusalem blum* / *Türkisch dosten* / Dodonæus optime pingit.

Lysimachia flore purpureo, luteo minore & maiore: quæ vltima Pannonica est lanuginosis magis foliis à Clusio descripta. Pro Suchaa Arabum sumunt Bononienses in suo antidotario semen *Lysimachia* præsertim luteæ, cum sit præstantius quam purpureæ semen est. Serpentibus & muscis *Lysimachiam* aduersari certum est. Hanc integro scripto celebravit Erasistratus.

Lysimachia vulgo altera, Gesnero *Chamænerion* & *Epilobiun*. *Salicariam* alij nominant. *Onagram* vel *Oenotheram* esse censet *Historia stirpium Lugdunensis*, vbi de hac plura legantur, Flore non solum purpureo sed & albo reperi in *Latomijs* vicinis huic vrbi, dum eo vna cum *Dn. Clusio* expatiarer.

Lysimachia flore caruleo. *Galericulata* *Lobelij*, passim in ripis crescit apud nos, alijsq; locis valustribus. Eius decoctum commendant in fauciu putredine, quæ vulgo *die Breun* vocant.

MAIZ rubrum, luteum & varium, Frumentum Turcicum Fuchsii, sed potius Indicum triticum dicendum, cum nō ex Asia sed Indijs primum fuerit allatum. Miliū Indicum vult esse Dodonæus. In hoc, scribunt autores rerum Indicarum, quoddam genus reperiri quod duobus tantum mensib. & seritur, & metitur. Farina quidem candida est utilis ad cataplasmata mollientia & suppurantia, sed inde panis satis alter paratur, quemadmodum aliquando feci periculum. Frugem quibusdam inuolucris munitam gerit in conis speciem congestam: in culmi summitate vero inanem iubam, flori tantum emittendo natam, quamuis interdum etiā huic ad nascantur grana, vbi nondum plene sese explicauit, potissimum circa imam partem qua tunicis vestitur, quasi pereat euanescens nuditate foecunditas, eademq; operimentis integra conseruetur à tempestatum iniurijs.

Magistrantia siue Ostrutium, Imperatoria. Huius suffitu per nares aliqui feliciter vtuntur in abscessu cerebri.

Mahaleb, tarde crescit è nucleo & amat loca montana, quare horto difficulter assuescit. Gesnerus mauult Chamæcerasum Petræam aut Petrocerasum vocare.

Maiorana syluestris in horto durat. Reperi aliquando similem circa Bononiam, dum ibidem cum excellentissimo D. Vlysse Aldronando montes vicinos plantarum causa adiremus.

Malua crispa siue laciniosa Cordi, caulem erigens humana statura plerunq; proceriorem, numerosis & cubitalibus adnatis ramosum, vt arborefcere videatur, quamuis tantum planta sit semestris, magnam emolliendi vim præ alijs habens. Malua, trifolium, Securidaca, oriente sole hiant, occidente clauduntur. Pythagoras, vt refert Aelianus τῆς μαλάχης φύλλον ἰσώτατον, id est folium Maluæ esse sanctissimum dixit, lib. 4. Va-

riæ hist: nimirum quia mysteria sua in hoc olim scriptitabant sacerdotes.

Malua Hortensis siue Romana, vulgo Bismalua, *Sherbstrosen* / flore simplici & pleno, qui multiplices colorum differentias habet. Reperiuntur enim candido, dilute purpureo siue vt vulgo vocant, incarnato, rubro, puniceo, nigricante. Atque hæc posterior differentia primò anno raro floret & vix durat vltra triennium. Vulgo vocant etiam *Ernsrosen* & coquunt in vino veteri, quo porrigines abluunt & sanant. Vtuntur etiam ad Erisipelatis rubores compescendos imprimis rubentibus rosis, imitati coloris similitudinem.

Malua arborescens, *Δενδρομαλάχη*, Interdum ad 8. vel 10. cubitos asurgens. Tum alibi in Italia, tum frequens in itinere quo itur Pisa ad portum Liburnià me aliquando inuenta. Hyeme apud nos in loco idoneo recondi debet.

Vulgaris Malua duplex est, Maiorem vocant *Rospappeln* / minorem *Genßpappeln* / vtramq; cum allio vino incoquunt ad tertias & bibunt contra stranguriam.

Malus arbor exiguis admodum & pallidis floribus prædita: fructum fert, quæ vocantur poma nana id est pumila. Habentur etiam sine semine interius in fructu. Theophr. l. 3. de caus. cap. 23. meminit τῆς μικρᾶς ἡέλης, quæ vti etiã Myrtus τοῖς θεμοῖς ἀρδενομένη βελτίαν καὶ ἀπὸ βελωθῆ γίνεται. Vide ibidem de Myrto ad balnea nata, fructum sine semine proferente.

Malus Punica. Folia nonnihil fœtent. Arbusculæ per æstatem elegantissimorum florum puniceo rubore imprimis exornant viridaria. Mali Punici cortices in vino decocti dantur contra vermes.

Malus aurantia & Citrea, vide supra in A. & C.

Mandragoras mas & foemina, Circæa dicta, quia Circe vsa est in veneficijs. Hyeme quoq; recondenda, nec tamen ideo apud nos fructum ferunt. Copiosæ crescunt in Græciâ & potissimum

num in Creta Insula. Aiunt quoq; reperiri in monte Gargano siue S. Angeli Apuliæ. Mira proprietas huius plantæ esse dicitur, nam quo intensius frigus hybernium est futurum, eo magis intra terram sese abdit. Tarde semen, atque interdum vix intra annum prouenit. Suauem odorem attamen non nihil somniferi in se continentem poma Mandragoræ præbent, vnde in Cant. Sal. Cap. 7. legitur, Mandragoræ dederunt odorem in pratis nostris. Ibi alij Violas interpretantur Dudaim, sed in Genesi Mandragoras inuentos à Liæ filio Rachel expetit ad contemperandum vteri sterilis & retorridi calorem, de quo plura Leuinus Lemnius Bibl. herbarum cap. 2. quamuis eo in loco malint quidam per Dudaim Musæ fructus intelligere.

Hamilcar Carthaginensis contra Lybios pugnans, curauit vina hostium corrumpi Mandragora, atq; ita obrutos somno ipsos profligauit.

Marrubium, & præ alijs lanuginosum & grandioribus verticillis Creticum, alioquin nostrum similitimum, aliosius tamen. Est etiam aliud Creticum à Lobelio & reliquis depictum.

Matricaria vulgaris & altera ex Ilua insula maris Thyrreni à Dn. Iosepho do Casa bona Florentia transmissa, odore gratiore prædita. Est & tertia flore pleno in Anglia frequens, quam accepi à Cl. V. D. Thoma Pénæo Medico Londinensi præcipuo, postea vero etiam à C. Clusio, communicatis floribus, qui aridi terræ mandati semine intus iam maturo plantas plurimas tulerunt. Commodè feruntur pluuia imminente, etiam vel media æstate, cum alioquin cum alijs seminibus vulgæ fati nasci recusent.

Matricariæ viridis parum contusa folia vertici capitis imposita dolorem à frigidis humoribus ortum plurimum mitigant.

Matricaria siue parthenium alpinum à Clusio in Pannonicis descriptum

ptum, flore albo, à quo primum nactus sum, rara planta, sed hortū paulo post deseruit, cum amet loca montana, inculta.

Medica. Huius aliquot differentia. Ex his perennat, quæ flore cæruleo & interdum luteo, interdum ex vtrisque coloribus mixto & quasi virescente est, reliquæ annuæ sunt, quarum quandam habemus sub nomine *Medicæ Arabicæ* ad nos misissam, foliis singulis cruenta macula insignitis, cuius picturam exhibemus. Est & alia lato semine, quam ideo *platycarpon* vocamus. Item rotundo magno & paruo, nec non minuto hirsuto. Doctissimus olim præceptor meus in re herbaria Aloysius Anguillara subdubitabat de *Medica*, quod semen simile lenti secundum Dioscoridem omnibus deesset, excepta *platycarpo* à nobis dicta, quæ semestris tantum est herba. Sed verba illa, ἐφ' ὧν τὸ πρῶτον περιελάμβανε πάντ' τὸ μέγιστον, non in cunctis eodem modo leguntur, arguitque varietas vitium. Quæ florem purpureum profert, adhuc nostris temporibus in Hispania vocatur *Allafalsagá* vel *Alfalses* corrupto nomine, ab Auicennæ *Alfalsáfat*, qui etiam *Cot* appellat, oleumque *al Cot* ad tremorem maxime commendat, Gesnerus liquorem ex *Alfalses* Hispanorum, igne elicatum aduersus calculum. Mirum est, quod Plinius memoriæ prodidit, herbam hanc vno satum tricenis annis durare. Ex eadem Plutarchus in libello cōtra Epicurum similitudinem desumpsit egregiam. Sicuti, inquit, herbæ *Medicæ* semen multis flexibus & per obliquum terræ innascens ob asperitatem multo tempore perdurat, ita dolor vncinos & radices disseminans, carni que implicatus adhæret non diem modo aut noctem, sed annos & aliquot lustra, ægre aliis doloribus tanquam clavis violentioribus expulsus discedit. *Medica* etiam nutriri boues lactantes, vt plus contineant lactis, iubet Sotion in *Geoponicis*, itemque Varro. Aristoteles cōtra lib. 9. *historiæ animalium*, cap. 21. *Pabuli* genus, inquit, aliud copiam lactis extinguit vt

Medica herba & præcipue ruminantibus: aliud auget vt Cy-
tissus & eruum. Qui in Hispania rem obseruarunt, vbi quo-
tidianus in iumentorum pabulo eius vsus est, referunt nullo
cibo prius magisque lætari & pinguescere iumenta pecusque
omne: parcius tamen dari, quoniam inflet & multum creet
sanguinem, quem deducere postea necesse fit, annotate Ver-
gilio Marcello. Fieri itaque potest, vt lactis abundantia con-
ducat, modo non ad satietatem vsque vaccis præbeatur, id
quod etiam Plinius vetat, alioquin nihil mirum Aristotelem
vera scribere, & vniuerso in sanguinem, adipem & carnes
alimento redacto, non superesse quod in lac conuerti de-
bebat.

Medica pusilla, capsulis echinatis ex nemore prope Lipsiam, det
Rosenthal vocato. In Lugdunensi herbario Tribuli species.

Medica marina descripta in Hispanicis obseruationibus à Car-
Clusio.

Medium vulgare, nam de vero adhuc non sine causa disputa-
tur. Dodonæo Viola Mariana, flore albo, cæruleo & pur-
pureo. Inuenitur copiosum in Campania, qua itur Nea-
polim.

Melampyrum Dodonæi spontaneum inter segetes negligi mauult,
quam in hortis coli. Si tamen alicubi expetatur ob floris ele-
gantiam, autumnò seri necesse fuerit.

Melanthium siue Nigella, Gith. Quamuis desint secundum
Dioscoridem folia Senecionis. Flore simplici & pleno albo,
item semine albo, & aliud.

Damascenum dictum semine pallido, quod Bononien-
ses in suo Antidotario substituunt pro Cardamomo maiore
Arabum.

Damascenum Cordi, flore cæruleo nigrum insipidum &
inodorum, quantumuis vegetum, semen gerit.

Oleū Nigellæ apud Rasin habetur ad impetigines efficax.
Syluestris

Syluestris Nigellæ, quæ in tritico multum crescit, herba optime trita cum melle pessarij loco vtitur Hipp. in lib. 1. de morb. mulierum ad menses mouendos, dicit que esse *δυσήλικα* *ιξυρῶς*, id est, valide morsum inferre.

Melilotus Italica, & nostra *Germanica*. Bononienses iam cōmemorati loco veræ accipiunt Trifolium Caballinum dictum, vel Melilotum vulgarem, qui potius est Lotus. In Marfis ad lacum prope oppidum Celanum veræ hæc planta crescit, vbi incolæ hodie adhuc Malatro corrupto nomine appellant. In agro Romano vocatur Coronella ad imitationem antiquorum, qui Romæ Sertulam Campanam nominabāt. Admodū diu retinet odorē et in multos annos præ aliis herbis.

Melissa nostras, præterea Fuchsi, quæ passim in Germania occurrit. Est & *Turcica siue Moldauica*, nam ibi dicitur sponte crescere, odorata, flore cæruleo & candido. Melissophyllo siue Melittæna si perungantur alucaria, non fugiunt apes. Nullo enim magis gaudent flore. Item præsentissimum est contra istus earum remedium, teste Plinio lib. 21. cap. 20.

Melones Americi, & alij Italici, Patauini, item Zatti dicti, Pilosi, Hyberni, Aurei parui in modum pomorum Aurantium. Deniq; Gymnospermi sic appellati, quod semina intus natura videantur excorticata, vsq; adeo tenui crustula teguntur, Neapolitanorū delitiæ, vnde primū ad me missa fuerūt à peritiss. Pharmacopæo Ferdinando Imperat. Vulgares olitoribus committo.

Melongenæ siue Melanzana, aliis Mala insana. Toletani vocant Verengena, à quib. tametsi crassum & melancholicū succū præbent, variis modis comeduntur. Nam cū carnib. pinguib. elixis, caseo addito, illis vescuntur: præterea seruantur aceto ac tota hyeme varie concinnantur, aut melle condiuntur vel sapa. In Italia quoq; cocta comeduntur sine noxa, nisi copia ipsorū cruditatē sibi quispiā accersere velit, quare Mali insani

nomen, forsitan ex Hispanico deprauatum non bene illis cōuenit. Sunt varij generis, spinosis foliis & absque spinis, inter quæ est species fructu Colocynthis, sed cum regiones calidas requirant, apud nos fructus nunquam vidi maturos fieri.

Mentha odorata, angustifolia, Crispa siue Balsamita, Cardiaca, palustris, item Sarracenicæ siue Græca diætæ, Costus horticulæ apud Geoponicum, vtilis ad concoctionem, stomacho & cordi amica. Mentha quæ spicatos flosculos gerit, semen raro perficit & vel maxima ex parte infœcundum gignit, idque adeo minutum, vt pene visum effugiat: radicem tamen reptantium germinibus abunde se propagat. Ideo apud D. Basilium homil. 6. Hexaem. legimus relatam inter ea, quæ τὸ πυθμένον ἔχῃ τῆς βίβης τὴν δύναμιν ἔχει τῶν περυσμάτων, vt etiam κλάμα, ἀρχαῖσις, κρόκος, σκόροδον, βότομον. Nec video cur loco σκορόδου quidam κρόκου legant, cum Nasturtium quotannis ex semine haberi necesse sit, Allium vero ex nucleis & prole rectius feratur, semine autem, vt quidam tradunt, non sine noxa. Huius rei mentionem facere placuit, vt qui forte in illum locum inciderint, habeant, quo se prompte extricare queant.

Menthastrum caruleum, item flore dilute purpureo siue incarnato Pannonicum, & aliud hirsuto folio, ac insuper Tuberosa radice, maiore & minore.

Mercurialis mas & foemina. Beneficio huius succi & Ibyfici ac Portulacæ plumbum liquidum manibus tractari posse notum est, inquit Costæus in lib. suo de stirpium natura. Cum oleo irino & rosaceo pessarij modo admota herba prouocat menses. Marcellus Verg. perquam facete inquirens cur diuino nomine commendetur Mercurialis herba, vulgaris aliquin, & quæ ob nimiam soluendi vim pro maledicto sit: ait tandē credere se, quod in extremo capitis 201. ex aliorū fide à Dioscoride lib. 4. & Plinio 25. volum. cap. 5. traditū est, diuini eius

eius nominis causam fuisse. Id enim magis Deum hominibus ostendisse decuit rarum, incognitum, multisque omnibus seculis optatum: qui aut dum ægre ferunt, plures sibi nasci filias: vxorumque suarum in eo sexu fœcunditatem calamitosam sibi fore animaduertunt: aut dum nominis sui memoriam, generis subsidium, hæredes familiæ & Reip. ciues post se quotidianis victimis & precibus reliquisse optant, qua ratione alia præstare id sibi possent à Deo cognouerunt. Factumque ut Græci *ἑρμῆος ἕρβα*, id est, Mercurij herbam, latini Mercuriales vocarint.

Mercurialis mas & fœmina syluestris, supra Cynocrambe.

Mespilus Setania, maioribus vulgari fructibus, Gallica, & altera humilis siue Chamæmepilus, descripta à Gesnero in Valerij Cordi obseruationum editione.

Meum Crescit multum in Italiæ alpibus, in monte imprimis S. Angeli, vocaturque Finochiella. Hoc in alpibus quoque Pannonicis obseruauit Clusius.

Meum Silesiacum foliis Cicutæ & pene caule, sed perpetua radice & nonnihil aromaticum referente gustu, multiplici nodosa & iuxta latera se propagante, non recta descendente: umbellis candidis, oblongo semine, à CL. viro D. Friderico Sebicio mihi communicatum.

Milium aureum. Item album, multo candidiore semine quam vulgare. Adhæc nigrum, quod tamen semel satum postea non ita facile extirpatur. Milium & Triticum non ferunt irrigationem frequentem.

Milium Indicum Plinij nigrum, album, rubrum, luteum. Vulgo Sorgi vel Melica. Panes in Italia in agris inde conficiunt nigros admodum & duræ concoctionis.

Millefolium flore albo, purpureo & luteo: quod vltimum vocat Matthiolus Helichrysum Italicum. Puluis millefolij efficax est in doloribus colicis ad ʒ. i. exhibitus in vino, & datur vtiliter.

ter quoque de eo puerulis in pulve.

Molle, arbor apud Dn. Clusium in Annotationibus versionis Nicolai Monardis Hispalensis. Sequenti vere exaruit, cum magno studio hyeme fuisset à nobis asseruata. Liquorem vbi folia decerpebantur, emittebat lacteū, odoratū admodum, plane lignum Sassepes referentem.

Molucca siue Melissa Constantinopolitana, odorē Peponū referens. Alte crescit: annua planta est. Succus eius in vulnerib. ca pitis cōmendatur. Est alia eius differentia, aspera dicta, foetida potius quā odorata, quæ nō ita facile ad maturitatē peruenit.

Moly Theophrasti à Dodonæo & Lobelio descriptum, & alterum Indicum, dictum Caucason.

Moly Dioscorid. flosculis albis, sub quo nomine peculiaris plantula allium referens, ex Gallia olim ad me missa fuit ab humanissimo Domino Nicolao Rasio Chirurgo Regio peritissimo. Reperitur etiam Romæ Neapolim versus, non procul à Mola vel Caieta, & circa Neapolim Puteolos versus, hæc ipsa planta vel simillima.

Molybdena siue plumbago Plinij, Dentilaria Rondelletij. Romæ herba S. Antonij vocatur, Italis ceteris Crepanella, in Illyria Cucurida. Caustica est planta, quæ applicata carpo in doloribus dentium, admodum commendatur, quamuis alij etiam manu retentā efficacē esse existiment. Apud nos raro florem multo minus semē profert. Radix tamen viuacissima est, nec vnus tantum anni, modo frigore non aboleatur. In Hispania & Lusitania quoq; esse frequentem Clusius annotauit.

Morus vulgaris, & illius pumila species siue Chamæmorus, quæ iam in duodecimum annum in horto colitur, nec vnquam adhuc fructum protulit.

Morus alba, alimentum in Italia Bombycum, quamuis Anno Christi 1559. primo vere in magna annonæ caritate cimis earundē pauperculā quoq; plebē Patauij auide vesci viderim.

Morsus Diaboli purpureo, cæruleo & albo flore. Hanc postremam differentiam mecum detuli ex Bauaria non procul à Pfaffenhouio crescentem. Ad Scabiosas non male refertur. Huius succi multus vsus, imprimis vero vtiliter admodum additur gargarismis in Angina.

Moscatella, species quibusdam minima Ranunculi, alij ad Capnum referunt. Crescit copiose Basileæ & alibi. Syluestris multo maiore Mosci odore prædita est, quam in hortum translata, vbi tamen plurimum sese propagat.

Muscari Turcarum flore ex viridi purpurascente, & rarior eius species flore luteo: odoris suauiss. vnde nomen illi impositum, à Dn. Clusio in Pannonicis plene descriptum. Ad hyacinthos referenda planta, quamuis Matth. pro Bulbo vomitorio habuerit. Tibcadi à Turcis appellatur. Accepi etiam bulbos insignitos nomine Misch rimi.

Muscipula. Vide Lobelij picturam.

Muttelina ex Arba monte, vbi *Bárwurß* appellant, qua ad suos caseos cõdiendos vtuntur Heluetij, nominâtes *Mutry*. Eius imaginem ante hac depictam dedimus. Herba videtur inter Carum & Meum quasi ambigua.

Myrica siue Tamariscus Gallica. Altera quæ in Germania passim ad Danubij ripas crescit, nõ facile culturã hortensem recipit, nisi ad aquas collocata, cum prior diu in horto duret, modo hyeme recondatur. Legitur apud Nicandri interpretẽ in Theiacis, Apollinẽ vaticinos sanxisse mirifica pronunciare mortalibus futura, virgis Myricinis vtentes, propterea hunc fruticem Nicander *Máym*, id est vatem vocat. Apollo inde in Lesbo tenebat manu virgas Myricinas, quare Myriceus dictus. Et plerisq; locis virgarum vi Dion antiquos fuisse vaticinatos scriptum reliquit. Legimus præterea Magos virgas vertisse in Drones & miracula à Mose vi virgarum facta, quæ certe diuino afflatu fiebãt, nõ Magico vt Plini. lib. 30. cap. L. impie opinatus fuit, Magices factionem à Mose memorans.

Myrrhis

Myrrhis fatina quam alij vocant Sefeli Peloponnense. Habui & minorem à CL. V. D. Ioanne Aicholcio Vuienna missam. Est & syluestris & palustris.

Myrtus communis Italica, Mortella, & domestica altera ex Hispania allata, fructu albo, quo D. Clusius me donauit, sed frigidis impatiens perijt.

Veneri est dicata, quia multus vsus in morbis muliebrib. Frigus ferre nequit, vnde Ouidius: Metuentem frigora myrtū dixit. Virg. amantes frigora myrtos. An Ouidius de plantis tenellis loquitur, Virgilius de adultis? Nam & hic Ecl. 7. dum teneras defendo à frigore myrtos.

Myrtus Tarentina, quam diu in fistilibus asseruo, florem copiose at minime fructus ferentē. Surculis potest propagari. Aqua inde odoratissima stillatitia paratur. Ex Myrto per insitionem Malum punicam crescere Plutarchus in Symposiacis autor est.

N.

NAPPELLVS.

Napus, italice Naoni.

Nardus Celtica cum gleba propria huc translata ex montib. Noricis, pulcre floruit, sed vltra tertium annum in horto non durauit. Selliga vocant in Valesiorum montibus vnde Gesnerus Saliuncam esse putauit.

Nardus montana Matthioli, ex iisdem locis allata, magis hortensis planta quam prior.

Narcissus exoticus siue Constantinopolitanus plenis floribus, fragrantissimis, qui primo anno suo tempore ex Italia allatus mihi floruit, sed postea iisdem bulbi nunquam rursus, quamuis virent & multa prole quotannis auerentur, florē præbuerunt, sicut quoque de Lilio Constantinopolitano, quod